LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-A STROSSMAYER 2014.-2020.

SADRŽAJ

1. Osobna iskaznica LAG-a 1

2. Osnovne značajke područja LAG-a 1

2.1 Opće zemljopisne značajke područja 1

2.1.1 Položaj i granice područja 2

2.1.2 Geomorfološke značajke 3

2.1.3 Klimatske značajke područja 4

2.1.4 Prirodna baština LAG-a 5

2.1.5 Kulturno-povijesna i tradicijska baština 6

2.1.6 Stanje infrastrukture na području LAG-a 9

2.2 Gospodarske značajke područja 15

2.2.1 Opće gospodarske značajke 15

2.2.2 Šumarstvo, poljoprivreda 17

2.2.3 Turizam 19

2.2.4 Tržište rada 21

2.3 Demografske i socijalne značajke područja 22

3. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu 24

3.1 Identifikacija razvojnih potreba i potencijala LAG-a 24

3.2 SWOT analiza 26

4. Opis ciljeva LRS te integriranog i inovativnog karaktera LRS uključujući jasne i mjerljive pokazatelje za izlazne pokazatelje ili rezultate 29

4.1 Vizija, ciljevi i prioriteti razvoja LAG-a 29

4.2 Ciljevi, mjere i tipovi operacija LRS za područja LAG-a temeljeni na mogućnostima PRR 2014 – 2020 31

4.3 Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti 36

4.4 Opis tema planiranih projekta suradnje i način odabira projekata suradnje 36

4.5 Inovativan i integrirani karakter Strategije 37

4.6 Usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima 39

4.7 Opis odabira projekata na razini LAG-a 40

5. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS 41

5.1 Opis partnerstva 45

6. Akcijski plan provedbe LRS 46

7. Način praćenja i procjene provedbe LRS 48

7.1 Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRS 49

8. Opis sposobnosti provedbe LRS 52
8.1 Povijest organizacije i dosadašnja iskustva LAG-a u provedbi projekata 52
8.2 Kapaciteti za provedbu LRS 533
8.2.1 Ljudski kapaciteti za provedbu LRS 54
8.2.2 Financijski kapaciteti za provedbu LRS i financiranje rada LAG-a 56
9. Financijski plan 56
10. Dodaci 58

Napomena:

Ova strategija predstavlja drugu izmjenu Lokalne razvojne strategije sukladno odredbama Pravilnika o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017, 53/2018) te Ugovorom o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5750, potpisanim između LAG-a Strossmayer i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Popis kratica

AGRONET	elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
CLLD	eng. *Community Led Local Development* - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
CMEF	eng. *Common Monitoring and Evaluation Framework* – Okvir za praćenje i vrednovanje
CMES	eng. *Common Monitoring and Evaluation System* – Sustav za praćenje i vrednovanje
DUZR	Državni ured za reviziju
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
ENRD	eng. *European Network for Rural Development*; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
ELARD	eng. *European LEADER association for Rural Development*; hrv. Europska LEADER asocijacija za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
ha	hektar = 10.000 m^2
HAOP	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IBAN	(eng. *International Bank Account Number*) međunarodni broj bankovnog računa
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LEADER	fran. *Liaison Entre Actions de Dévelopment de l'Economie Rurale* - Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRS	Lokalna razvojna strategija
MB	Matični broj
MK	Ministarstvo kulture
mnv	metara nadmorske visine
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MT	Ministarstvo turizma
NN	Narodne novine
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fran. *Nomenclature des unités territoriales statistiques*) Hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za

	potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.
NZRCD	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
OBŽ	Osječko-baranjska županija
OIB	Osobni identifikacijski broj
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PPR	Program ruralnog razvoja
RH	Republika Hrvatska
RNO	Registar neprofitnih organizacije
TIC	Turističko-informativni centar
TZ	Turistička zajednica
UTMP	Upravljačko tijelo Ministarstva poljoprivrede za upravljanje PRR
ZEF	Zadruga za etično financiranje
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ŽRS	Županijska razvojna strategija

1. Osobna iskaznica LAG-a

Naziv LAG-a:	**Lokalna akcijska grupa Strossmayer**
Adresa sjedišta LAG-a:	Splitska 21, 31400 Đakovo
Web stranica:	www.lag-strossmayer.hr
Kontakti:	Gsm: +385 (0)91 593 8756 E-mail: lagstrossmayer01@gmail.com
Datum osnivanja:	01.10.2013.
OIB:	17280713448
MB:	04109309
Registarski broj udruge:	14003934
RNO:	0358653
IBAN:	HR 04 2500 0091 1014 0326 9
Broj jedinica lokalne samouprave:	8
Uključene jedinice lokalne samouprave:	Grad: Đakovo; Općine: Drenje,Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna,Trnava, Viškovci
NUTS - 2/3	Kontinentalna Hrvatska/Osječko-baranjska županija
Površina LAG-a (ARKOD):	740,42 km^2
Broj stanovnika LAG-a (2011):	44 155
Glavni izvor financiranja:	M19, Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020./EPFRR (90%), RH (10%)

2. Osnovne značajke područja LAG-a

2.1 Opće zemljopisne značajke područja

LAG Strossmayer obuhvaća područje **8 jedinica lokalne samouprave Grad Đakovo, Općine: Drenje, Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Trnava i Viškovci (svi administrativno pripadaju Osječko-baranjskoj županiji)**. Područje LAG-a pripada statističkoj NUTS-2 regiji Kontinentalna Hrvatska. Teritorij LAG-a iznosi 740,42 km^2 što predstavlja 1,31% kopnenog teritorija Republike Hrvatske (RH) te 5,6% teritorija Osječko-baranjske županije. LAG Strossmayer, 2001. godine, imao je 48.578 stanovnika odnosno 1,1% stanovništva RH, a do **2011. broj stanovnika je smanjen za 4.423 stanovnika (- 9,1% u odnosu na 2001**.). Godine 2011. na području LAG-a živjelo je 44.155 stanovnika (1,03% stanovnika RH), odnosno 14,48% stanovnika Županije. LAG karakterizira značajna depopulacija, pa je uz broj stanovnika, a u razdoblju između dva popisa smanjen i broj kućanstava za 672 kućanstva, odnosno -4,59%. Stanovništvo LAG-a je 2011. imalo 13.952 kućanstva u 50 naselja (Dodatak 1). Gustoća stanovnika na području LAG-a, u razdoblju od 2001. do 2011., smanjena je za -5.97% što izražava depopulacijski trend i značajnu ruralnost područja. **Gustoća stanovnika LAG-a -16,06% manja je od prosjeka RH**. Gustoća stanovnika općina LAG-a manja je -44,78% od županijskog prosjeka, dok je gustoća stanovnika Grada Đakova za 90,27% veća od prosjeka Županije.

Tablica 1. Osnovni statistički podaci o LAG-u Strossmayer. (Izvor: ARKOD, DZS)

JLS	Površina/km^2	Broj naselja	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Gustoća stanovnika/ st/km2	
			2001	2011	2001	2011	2001	2011
Đakovo	169,39	9	8.945	8.757	30.092	27745	177,65	163,79
Drenje	105,73	12	1.042	980	3.071	2.700	29,05	25,54
Levanjska Varoš	123,80	11	441	377	1.266	1.194	10,23	9,64
Satnica Đakovačka	79,08	2	747	645	2.572	2.123	32,52	26,85
Semeljci	101,36	5	1.483	1.378	4.858	4.362	47,93	43,03
Strizivojna	36,21	2	776	728	2.759	2.525	76,19	69,73
Trnava	81,47	6	608	525	1.900	1.600	23,32	19,64
Viškovci	43,38	3	582	562	2.060	1.906	47,49	43,94
LAG	**740,42**	**50**	**14.624**	**13.952**	**48.578**	**44.155**	**65,61**	**59,64**

2.1.1 Položaj i granice područja

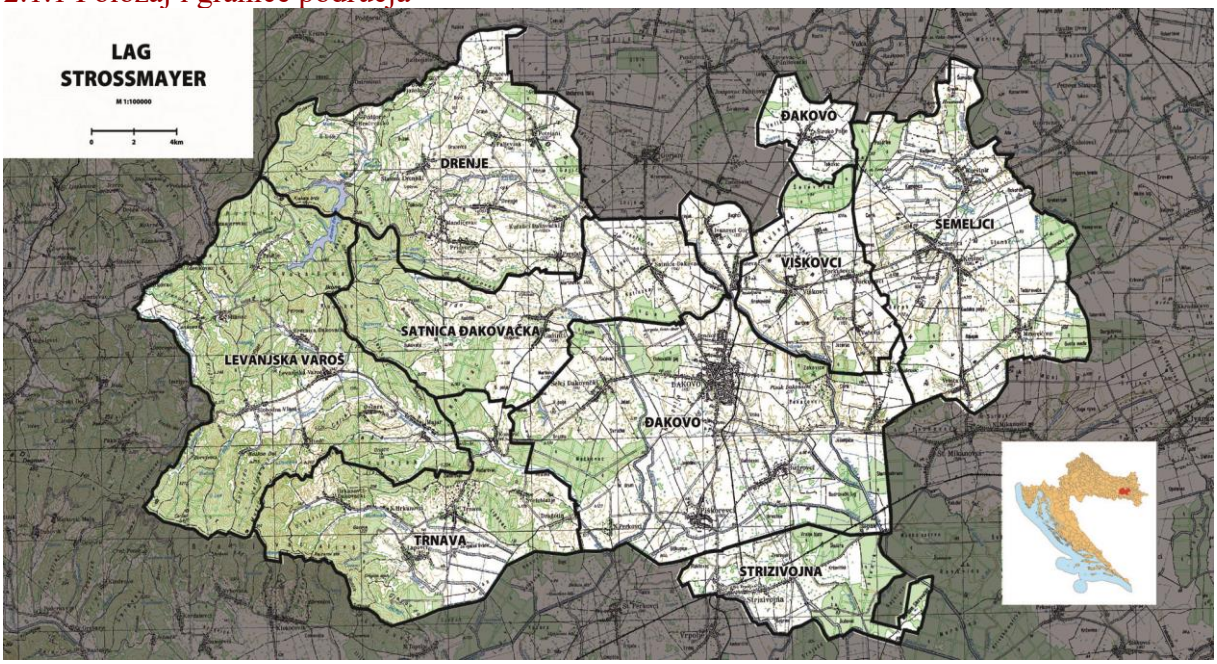

Slika 1. Položaj i granice LAG-a Strossmayer. (Izvor: LAG Strossmayer)

LAG Strossmayer nalazi se u jugozapadnom dijelu Osječko-baranjske županije, smješten na središnjem prostoru Istočne Hrvatske i pri tome, većim dijelom, pripada prigorskom dijelu ovog prostora sa područjima općina Drenje, Levanjska Varoš, Trnava i veći dijelom grada Đakova. U zapadnom dijelu, LAG Strossmayer čini prigorje Krndije i Dilj gore, a prema istoku se razvija područjem Đakovačkog ravnjaka. Južna granica LAG-a Strossmayer je granica između Osječko-baranjske i Brodsko-posavske županije, gdje ovaj LAG graniči sa općinama: Bukovlje, Donji Andrijevci, Garčin, Gundinci, Velika Kopanica i Vrpolje.Sa sjevera granica LAG-a su grad Našice i općine; Podgorač, Punitovci, Gorjani, Vladislavci, Vuka i Šodlovci u Osječko-baranjskoj županiji. Na zapadu, LAG Strossmayer graniči s Požeško-slavonskom županijom i to s općinom Čaglin, a na istoku s općinom Stari Mikanovci u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Stanovnici LAG-a Strossmayer gravitiraju tradicionalno prema Gradu Đakovu koji se nalazi u središtu LAG-a, a čije se područje naziva i područje Đakovštine. U svom istočnom dijelu, LAG Strossmayer graniči s prostorom LAG-a „Bosutski niz“, na zapadu graniči s područjem LAG-ova „Posavina“, sa sjevera graniči s LAG-om

„Karašica“, a na jugu graniči s LAG-om „Slavonska ravnica“. LAG-om Strossmayer prolazi dio koridora Vc koji predstavlja cestovnu poveznicu Sjeverne-Srednje i Južne Europe stvarajući značajnu vrijednost prometne i gospodarske integracije srednjoeuropskog prostora (ogranak C je dionica – Ploče-Sarajevo-Osijek-Budimpešta) povezujući Mađarsku, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu s morskom lukom Ploče. Područjem LAG-a prolazi i željeznička pruga na X. paneuropskom koridoru (željeznička pruga MG2, pravac Zagreb-Novska-Vinkovci-Tovarnik-državna granica), a ovim prometnim pravcima LAG osigurava prometni potencijal za razvoj gospodarskih sadržaja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Depopulacija stanovništva i izražena ruralnost područja	Razvoj prateće infrastrukture uz glavne koridore koji prolaze kroz LAG područje Koristiti potencijal suradnje s gradovima u blizini s obzirom na geoprometni položaj LAG-a

2.1.2 Geomorfološke značajke

Područje LAG-a Strossmayer pripada jugozapadnom dijelu Osječko-baranjske županije i smješten je na području Istočne Hrvatske, u središnjem dijelu Slavonije, te obuhvaća područje šireg prostora grada Đakova. U središnjem dijelu prostire se područje Đakovačkog ravnjaka (nazvan i „praporasti ravnjak“zbog strukture tla) prema istočnim granicama LAG-a, a zapadni dio LAG-a definiran je prigorskim reljefom istočnih obronaka Dilj Gore i jugoistočnih dijelova Krndije koja prelazi u dijelove Đakovačkog ravnjaka. U nizinskom dijelu LAG-a prevladavaju nizine prosječne nadmorske visine od 86 - 115 m, dok se u prigorskom dijelu LAG-a nadmorske visine naselja kreću do 129 - 296 m n/m. Prostor Đakovačkog ravnjaka izgrađen je u cijelosti od prapora čije se debljine kreću od 15 - 24 m, na podlozi koju sačinjavaju pleistocenski (močvarni) i stariji neogenski sedimenti (lapori, pjesci, gline). Đakovački ravnjak ima trokutast oblik dužine 35 km, prosječno širok oko 15 km, s prosječnom visinom od 111 m, svojim položajem za 10-20 m nadvisuje okolne nizine čime pripada u više i ocjeditije prostore. Ovaj ravnjak je tektonski blok sa svih strana omeđen rasjedima, a gibao se je još u najmlađoj geološkoj prošlosti. Tekućice su na ovakvoj mladoj i nestabilnoj podlozi stvorile blaga i valovita površja. Najznačajnija među njima je kanal Jošava s pritocima, koji, kao i rubna Kašnica, otječe močvarnom dolinom prema Biđ-Bosutu. Na sjever i jug od središnjeg dijela Ravnjaka protežu se njegovi najniži dijelovi. Na prostoru LAG-a, na području Općine Drenje, prostire se vododjelnica Dravskog i Savskog sliva. Za melioracijski sustav odvodnje na dijelu dravskog sliva najznačajniji recipijent je rijeka Vuka s pripadajućim kanalima Koritnjak i Maksim kao melioracijski sustav odvodnje, dok su u Savskom slivu prisutni osnovni melioracijski kanali Kaznica i Blatna voda.

Ova tla nastajala su sedimentacijom u vodenim okolišima (jezera, močvare, rijeke, potoci), isto tako i na kopnu tijekom zadnjih nekoliko stotina tisuća godina pod utjecajem hladnih i suhih glacijalnih razdoblja s toplim i vlažnim interglacijalnim razdobljima. Uređenjem korita Vuke u 19. st. zaustavljene su dotadašnje poplave, a nastankom prirodnih vegetacijskih pokrova nizinskih šuma, uslijed promjene izgleda krajobraza, postignuti su uvjeti za razvoj naselja, poljoprivrede i lokalnog gospodarstva. Ovakvi prirodni uvjeti zadržani su do danas u južnom dijelu Biđ-bosutske nizine sa šumsko-močvarnim krajobrazom. Od Đakova i Satnice Đakovačke prema zapadu, LAG Strossmayer prelazi u prigorski reljef na obroncima istočne Dilj gore i jugoistočne Krndije. Kod sela Paučja, u Općini Levanjska Varoš, nalazi se izvorište rijeke Vuke (11. po veličini rijeka u Hrvatskoj) koja, nakon 112 kilometara svojeg vodotoka, utječe u Dunav usred Vukovara. Prirodna razdjelnica između ovih dijelova Dilj gore i Krndije je dolina Breznice. Bila diljskog prigorja prekrivena su diluvijalnim glinama i i praporom u nižim dijelovima, dok se prisutnost starijih naboranih osnova pokazuje mjestimice u izdancima lapora, pješčenjaka i vapnenca. Od prijevoja Pake (231,0 m) prema

prigorju Krndije sve su izraženiji prigorske osobitosti krndijskog pobrđa, premda su reljefne strukture jednakih sastava i približnih visina, na ovom prijevoju se susretom diljsko-krndijskog pobrđa ostvarila i prirodna povezanost ovog prostora s Požeškom kotlinom. Prigorski dio LAG-a bogat je hrastovo-bukovim-grabovim šumama, s manjim područjima pogodnim za poljoprivredu, za razliku od središnjeg i istočnog dijela LAG-a kojim dominira prostor Đakovačkog ravnjaka sa prevladavajućim poljoprivredni površinama. Različitost pedoloških cjelina nastala je pod utjecajem reljefa, a prisutne su: pleistocenske ilovače, holocenski ilovasti i pjeskoviti nanosi, holocenski glinasti i ilovasti sedimenti, holocenske gline i ilovače, zamočvareni les i holocenska glina. Iz pedoloških karti ovoga područja, koje je dosta detaljno analizirano, vidljiva je kategorizacija većeg dijela poljoprivrednih površina kao umjereno ograničenih i ograničenih obradivih tala (P-2,P-3), te manjim dijelom u kategoriji obradivih tala (P-1), dok je u prigorskim dijelovima LAG-a prisutan i dio tala privremeno nepogodnih za obradu (N-1) .

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Nedostatak sustava navodnjavanja obzirom na prirodna ograničenja radi smanjenja utjecaja klimatskih promjena	Zaštita poljoprivrednih površina uređenjem poljoprivrednog zemljišta i izgradnjom sustava odvodnje i navodnjavanja Razvoj turističko rekreativnih sadržaja vezanih uz geomorfološke značajke

2.1.3 Klimatske značajke područja

LAG Strossmayer ima klimatska obilježja umjerene kontinentalne klime koja je prisutna na širem području u okvirima Osječko-baranjske županije, kao i čitavom prostoru Istočne Hrvatske. Prema Köppenovoj klasifikaciji tipova klime ovo područje ima oznake tople, kišne klime prisutne u velikom dijelu umjerenih širina (klimatska formula Cfwbx). Obilježja ovog tipa klime su srednje mjesečne temperature više od 10°C, i to tijekom više od četiri mjeseca godišnje, sa srednjom temperaturom najtoplijeg mjeseca ispod 22°C, dok su srednje temperature najhladnijih mjeseci između -3° i +18°C. Prosječne godišnje količine oborina iznose od 700-800 mm. Mjerenja pojedinih klimatskih elemenata provođena su tijekom razdoblja od 1959.-1978. godine na meteorološkoj (klimatološkoj) postaji Đakovo, a pri tome je srednja godišnja temperatura zraka iznosila 10,8°C u navedenom razdoblju. Maksimalne srednje temperature su u porastu do srpnja (20,7°C), dok je najhladniji siječanj, uz česta odstupanja u najhladnijem razdoblju (prosinac 0,9°C). U promatranom razdoblju apsolutna maksimalna temperatura iznosila je 38,4°C, a apsolutna minimalna temperatura iznosila je 25,7°C u promatranom razdoblju. Prema godišnjem hodu oborina vidljiva su dva para ekstrema pri čemu se glavni maksimum oborina javlja početkom ljeta) lipanj 89,6mm oborina), a sporedni se javlja krajem jeseni sa 66,0 mm u mjesecu studenom. Tijekom jeseni prisutan je glavni minimum oborina s 44,8 mm oborina tijekom listopadaa, uz pojavu krajem zime ili početkom proljeća i sporednog minimuma oborina s prosječnom količinom od 43,9 mm oborina. U promatranom razdoblju od 1959.-1978. zabilježena je i apsolutna najveća količina oborina tijekom jednog dana od 87,0 mm koja je pala u rujnu. Srednji broj dana sa snježnim pokrivaćem je između 30-40 dana, uz maksimalnu debljinu snijega oko 50 cm. Na području LAG-a Strossmayer godišnji objektivni prosjek insolacije kreće se od 1.800 do 1.900 sunčanih sati, dok u vegetacijskom razdoblju iznosi od 1.290 do 1.350 sunčanih sati. Na postaji Đakovo, u razdoblju 1969.-1978., uočena je učestalost vjetra iz smjera NW tijekom čitave godine i to uz vjerojatnost od 330%. Prosječni godišnji broj dana s jakim vjetorm iznosi 4 dana, a godišnji prosječni broj dana s olujnim vjetrom iznosi 0,4 dana. Pojave magle i mraza povezane su s hladnijim dijelom godine, i važne su posebice za ovdašnju poljoprivredu. Srednji broj maglovitih dana iznosi 47,6 dana za promatrano razdoblje, dok je, u istom mjerenom razdoblju, broj dana s mrazevima iznosio 35,6 dana. Mrazevi se javljaju od rujna,

premda rjeđe, do travnja. Područje LAG-a je ovisno o atmosferskim prilikama i padalinama, a prema podacima koji se promatraju od 1935. godine primjetna su velika osciliranja u padalinama koja se za područje LAG-a kreću od minimalno 704,95-417 mm prosječnih padalina, na području općine Strizivojna (1935. g.), do maksimalno 1.295 mm prosječnih padalina izmjerenih na području Trnave (1955.g.). Tako su i glavni tokovi i pritoke ovog područja jako ovisni o atmosferskim prilikama, što u sušnim razdobljima ima za posljedice minimalnu protočnost ili čak i potpuno ostajanje bez vode, što je povezano s reljefnim obilježjima Đakovačkog ravnjaka, dok se voda u sušnim razdobljima zadržava samo u akumulacijama uz smanjenje razine vodostaja.

2.1.4 Prirodna baština LAG-a

Na području LAG-a Strossmayer značajna su područja prirodnih staništa, bogate biljne i životinjske populacije, a značajan dio područja LAG-a je obuhvaćen određenim kategorijama zaštite područja NATURA 2000. U samom središtu grada Đakova postoje dva zaštićena spomenika parkovne arhitekture: Strossmayerov perivoj i Mali park. Strossmayerov perivoj, na svojih 6,63 ha zaštićenih površina u strogom središtu grada Đakova, predstavlja jedinstveni slavonski park, kojega nazivaju i „Engleskim perivojem“, sađen je od 1886. godine i čuva primjerke lipe, hrastova, javora-klena, negundovca, graba, brijesta, platana, bagrema, borova, smreka; te predstavlja zanimljiv hortikulturni objekt Slavonije iz 19 stoljeća. Mali park u središtu Đakova, također je zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture i na površini od 1,03 ha čuva primjerke 170 stabala prosječne starosti 100-140 godina, među kojima ima najviše lipa, bagrema i divljih kestena, te hrastova i javora.

Tablica 2. Popis NATURA 2000 područja na području LAG-a. (Izvor: HAOP, 2016.)

SITE ime	SITE kod	SITE tip	Ciljne vrste (da=X)	Ciljna staništa (da=x)
Šume na Dilj gori	HR20000623	SCI	x	x
Područje oko jezera Borovik	HR2001354		x	x
Londža,Glogovica i Breznica	HR2001328		x	x

SCI[1] područja NATURA 2000 zauzimaju 8.996,40 ha ili 12,12% površine LAG-a, a SPA područja[2] nema. Svim područjima u kategoriji nacionalne zaštite i područjima NATURA 2000 na prostoru LAG-a upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko-baranjske županije. Tako je omogućen znatan doprinos održanju i obnovi prirodnih staništa na većem prostoru LAG-a Strossmayer kroz zaštićena SCI područja: Šume na Dilj gori (HR 2000623), Područje oko jezera Borovik (HR2001354) i područje Londža, Glogovica i Breznica (HR2001328).

Nedaleko sela Paučje nalazi se i izvorište rijeke Vuke, koja prolazi padinama Dilj gore i Krndije, te u svome 112 km dugom toku ulijeva se u dunav u središtu Vukovara. Rijeka Vuka sakuplja brojne potoke i bujične vode ovdašnjeg prigorja, a kako bi se obuzdali povodnji i velike vode 100-godišnjeg razdoblja, 1978. pregradnjom dijela korita rijeke Vuke, izgrađeno je akumulacijsko jezero Borovik, desetak kilometara od njenoga izvorišta, na površini oko 160 ha. Jezero ima najveću dužinu od 4,5 km, najveću širinu oko 380 m, a dubina mu iznosi oko 15 m, dok mu je zapremina 7,95 milijuna m^3. Predstavlja značajan gospodarsko-turistički potencijal LAG-a Strossmayer i važan resurs za šire područje ovog dijela Osječko-baranjske županije. Kako bi se regulacija bujičnih voda rijeke Vuke dovela u prihvatljive okvire u planu je izgradnja još nekoliko akumulacija na ovome području. Regulacija Vuke pokrenuta je

[1] Engl SCI hrv. POVS – područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove, odnosno područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihoovih staništa , kao i prirodnih tipova od intersa za Europsku uniju, DZZP, 2015

[2] Engl SPA, hr. POP – područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti, DZZP, 2015

davne 1870. godine nakon katastrofalne poplave koja je zahvatila šire područje Slavonije, jedan od glavnih inicijatora rješavanja ovog vodnog problema bio je biskup J. J. Strossmayer. Iako je gradnjom akumulacijskog jezera Borovik riješen glavni problem slivnog područja Vuke, još uvijek se nastoji obuzdati uzroke čestih poplava uslijed bujičnih voda ovoga područja, te je u planu izgradnja još osam akumulacija, od kojih je u izgradnji akumulacija Koritnjak. Na području oko jezera Borovik sada već tradicionalno okupljaju se sportski ribolovci, izletnici i ljubitelji prirode, te je ovo postalo jedno od interesantnijih izletničkih destinacija stanovnika Đakova, Našica i Osijeka. Prirodni okoliš i staništa prigorskih dijelova LAG-a Strossmayer otvaraju prostor za razvoj raznim oblicima ruralnog turizma (agroturizam, cikloturizam, eko turizam…), a što će imati značajan doprinos ruralnom razvoju u dijelu LAG-a gdje zbog šumskih predjela i gorskih terena nije moguće razvijati oblike poljoprivredne proizvodnje i gospodarskog razvoja kao u nizinskim područjima. No, u razvoju lokalnih projekata važno će biti osiguravati zaštitu područja koja su obuhvaćena SCI kategorizacijom, a to su područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove. U područjima zaštite NATURA staništa na području LAG-a istaknuti su brojni primjerci rijetkih životinja i biljaka kao što su: gorski potočar (vrsta vretenca), danja medonjica (leptir), žuti mukač(žaba), obična lisanka (školjka) i vidra, te Ilirske hrastove-grabove šume, Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladunca, Panonske šume hrasta medunca, te vodeni tokovi s populacijama *Ranunculions fluitantis* i *Callitricho batrachion*. Uz navedene vrsta i staništa na području Dilj gore i Krndije obitavaju i brojne druge životinjske vrste: divlji zec, lisica, jazavci, kune, jelen obični, srne, divlje svinje; među kojima i brojne ptice: fazani, sove, grlice, slavuji, pastirica, šojka, svraka, vrana, sokoli, djetlići, žune, sjenice, poljski vrapci i čvorci. Za područje LAG-a potrebno je uspostaviti kvalitetan program zaštite kojima će se moći odgovoriti na različite oblike ugrožavanja staništa i prisutnih populacija, a posebice uslijed klimatskih promjena i melioracijskih zahvata (hidromelioracije, kulturnotehničke melioracije i agromelioracije); te definirati mjere i aktivnosti kojima će se u najmanjem postići sadašnja potreba zaštite, a po tome i kroz kvalitetne razvojne projekte sukladno standardima NATURA 2000 pokrenuti i razvoj poljoprivrednih i gospodarskih projekata koji mogu unaprijediti očuvanje i poboljšanje stanja u okolišu na području LAG-a. To znači, sukladno interesima i potrebama lokalnih zajednica, pristupiti i predlaganju zaštite prirodnih potencijala LAG-a kroz ciljane projekte, a posebice na područjima močvarnih i šumskih staništa.

2.1.5 Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Na području LAG-a Strossmayer postoji bogata evidentnost kulturnog življenja kroz prapovijesne lokalitete ovoga područja, a na ovim lokalitetima život se odvijao oko 5.000 godina prije Krista (neolitik, sopotska kultura-materijalna ostavština stupnja Sopot 4.; i eneolitik). Arheološki lokaliteti iz prapovijesti nalaze se u neposrednoj okolici Đakova, što se može vidjeti u Arheološkoj zbirci (ROS-62) u Muzeju Đakovštine kojom su obuhvaćeni predmeti od mlađeg kamenog doba pa sve do razvijenog srednjeg vijeka i predstavljaju značajnu antičku zbirku europskih razmjera. O antičkom razdoblju ovih prostora svjedoči i Numizmatička zbirka Muzeja Đakovštine (ROS-101; osnovana 1952.g.) s primjercima antičkog novca iz razdoblja od 1.st.pr.Kr. do 5.st.po.Kr. (od Oktavijana do Honorija), te primjerci srebrenih ugarskih denara (kraljica Marija i kralj Sigismund/prijelaz 14.u 15.st.). Na području samog Đakova nalazi se i Arheološka zona grada s bogatim nalazima iz 9. stoljeća, a u posljednje vrijeme pronađeni su i artefakti o postojanju naselja na ovome mjestu i u 8. stoljeću, a koje se ovdje razvilo nakon propasti antičke Certisije. Ovi nalazi govore o važnosti položaja Đakova na prostoru Panonske nizine kao poveznici područja od Save do Drave s važnim komunikacijskim značajem. Temeljem ovakvog položaja i komunikacijskih potencijala razvijalo se je i srednjovjekovno naselje – na širem području antičke putne postaje Certisije (Kertissa,Cirtisa,Certissia…), a koja se nalazila na cesti Siscia-Sirmium s odvojkom za Salonu. To je bila poveznica u antičko doba, a onda i poslije, kroz povezivanje putova iz

ugarskih krajeva i slavonske Podravine sa slavonskom i bosanskom Posavinom. Na ovom prostoru, prema arheološkim nalazima, osnovano je naselje u 8. stoljeću, koje je do 11. stoljeća izraslo u značajno naselje ondašnjega doba, oko kojega se počelo razvijati jezgro Đakova. Tako je 1239. godine knez Koloman, brat hrvatsko-ugarskog kralja Bele IV. poklonio čitavo područje grada Đakova bosanskom biskupu Ponsi za potrebe sjedišta biskupije, jer je, zbog najezde bogumila, biskupija u Bosni bila nesigurna. Tako je i za Dan grada Đakova izabran nadnevak 8. svibnja, prema događaju iz 1252. godine kada je prvi bosansko-đakovački biskup Ponsa potvrdio u Đakovu primitak bule pape Inocenta IV. koju mu je ovaj izdao 1250. godine. Ovog đakovačkog biskupa Ponsu predaja povezuje s osobnošću Anonimus koja se navodila kao autor prve mađarske povijesti „Geste hungarorum“. Đakovo je, u svom stoljetnom biskupijskom trajanju, uvijek bilo redovitim odredištem hrvatskih banova (Tvrtka, Dabiše, te hrvatsko-ugarskog kralja Sigismunda), a đakovački su biskupi uz crkvenu ulogu uvijek pronosili gospodarsku i prosvjetiteljsku predvodničku ulogu razvoja Đakova i šire okolice, svakako često i jače od regionalnog slavonskog značaja. U plejadi đakovačkih biskupa posebno se isticao Mihael Keserić - biskup utemeljitelj tadašnje biskupijske ergele, a današnje Državne ergele lipicanaca u Đakovu. Za ovu ergelu i njezin osnutak navodi se godina 1506. kada se pojam „ergela“ spominje uz podatak kako je biskup Keserić držao devedeset arapskih konja. Prema povjesničarima, moguće je ova ergela postojala još i u vrijeme križarskih ratova. No, dokumentirano se konji u Đakovu navode 1374. godine povodom vjenčanja bosanskog bana Tvrtka s bugarskom princezom Doroteom, kojim je povodom ban Tvrtko, đakovačkom biskupu Petru, darovao deset arapskih kobila i jednoga pastuha. Đakovačka nadbiskupijska knjižnica čuva 11 inkunabula, među kojima je najstarija ona iz 1477. godine, a to je samo preostali dio kulturne baštine koja je nestala kroz stoljeća trajanja Đakova. Tako nas na bogato srednjovjekovlje Đakova sjeća i dio nadgrobne ploče biskupa Ivana de Zele, gotički spomenik iz 1408. godine, dok je samo kapelica ostala od srednjovjekovne katedrale, među kojom je sačuvan i dio srednjovjekovnih zidina između sadašnje katedrale i biskupskog dvora. Za turskih osvajanja Đakovo je osvojeno 1536. godine te je, prema putopiscu E. Ćelebiji, tadašnje „Jakovo“ imalo pašine dvore i nekoliko džamija, od kojih je sačuvana tek Ibrahim-pašina koja je pretvorena u katoličku crkvu Svih svetih, po dolasku biskupa Nikole Ogramića 1692. godine. Razvoj Đakova u 18. stoljeću je značajan i tada je na ovome području bilo 54 različita naselja. Novu katedralnu crkvu podiže, 1708. godine, biskup Juraj Patačić, a proširuje ju i podiže crkveni toranj biskup Petar Bakić. Godine 1752. u Đakovu je po biskupu Josipu Antonu Čolniću osnovana pučka škola, a 1773. djeluje biskup Krtica ispred sjedinjenih biskupija Bosanske ili Đakovačke i Srijemske, koje su ostale jedinstvene do 2008. godine kada je utemeljena Đakovačko-osječka nadbiskupija, uz osamostaljenje Srijemske biskupije. Među brojnim kulturnim stvaraocima ovoga kraja navodimo Ivana Grličića koji je bio prvi đakovački i slavonski pisac nakon osmanlijskog razdoblja, koji je bio autor katekizma na hrvatskom jeziku. Po tome biskup Antun Mandić osniva Bogoslovno sjemenište, reformira osnovno školstvo i stvara model financiranja slavonskog školstva u 19. stoljeću, uz to je ostao poznat i kao značajan urbanist, a bio je i autorom ikavskog slavonskog pravopisa; uz sve navedeno zasadio je i čuvene vinograde koji se i danas po njemu zovu „Mandićevac“ i kao vrstan poduzetnik - graditelj svilane, ljekarne i drugih gospodarskih zgrada u Đakovu. Mandić je u Đakovo pozvao 1806. i bečkog umjetnika (pjevača, glumca, orguljaša i skladatelja) Jakoba Haibela koji se ovdje oženio za mozartovu šurjakinju i pjevačicu Sofiju Weber, koji je ovdje poživio do smrti 1826. godine. U prvoj polovici devetnaestog stoljeća biskup Raffay podiže poznati đakovački park u samom središtu grada. Nakon svih ovih generacija biskupa 29. rujna 1850. godine u Đakovu je za biskupa ustoličen Josip Juraj Strossmayer (Osijek, 1815.-Đakovo, 1905.) čije je djelovanje i ostavština prepleteno sa novijom poviješću i sadašnjošću Đakova, a po kojemu je ime dobio i LAG Strossmayer. Katedrala u Đakovu izgrađena u

neoromaničkom stilu u razdoblju od 1866. do 1882. Godine. Reprezentativni je spomenik duhovne i kulturne baštine hrvatskog naroda u Slavoniji, visina katedralnog zvonika iznosi 84 metra, a visina kupole je 54 metra. Ova Stolna crkva Đakovačko-osječke nadbiskupije ili kraće - „Katedrala Sv. Petra“ predstavlja kulturno dobro sakralne graditeljske baštine. U Đakovu se nalazi 36 raznih spomenika kulture među kojima valja istaknuti „Arheološku zonu grada Đakova“ koja obilježava prostor srednjovjekovnog Đakova najvjerojatnije iz 9. stoljeća koji se sastojao od utvrde (*castrum*) u okvirima koje je bila smještena katedrala i biskupski dvor, te utvrđenog dijela mjesta s trgovištem (*oppidum, forum, civitas*) s kanoničkim kurijama i franjevačkim samostanom, te mjesta gdje su bile kuće i srednjovjekovna župna crkva Sv. Lovre; i ova arheološka zona predstavlja prostor nastanka srednjovjekovnog Đakova. U Muzeju Đakovštine smještena je bogata građa s nekoliko zaštićenih zbirki etnološkog, kulturno-povijesnog i arheološkog sadržaja. U ovim zbirkama sačuvana je iznimno bogata kulturna, tradicijska i etnološka vrijednost hrvatskog sela i ruralnih prostora. O razvoju poljoprivrede i vinogradarstva svjedoči i arheološka baština na području Općine Viškovci u okvirima neolitičkog naselja „Gradini i Petljaku“, te na području Budrovaca, Novih Perkovaca, Piškorevaca i Strizivojne u kojima se prepoznaje kontinuitet življenja na prostoru LAG-a Strossmayer. Kulturno-povijesna zbirka Muzeja Đakovštine govori o gospodarskoj i obrtničkoj baštini srednjovjekovlja i to od 13. stoljeća do danas. Zaštićeno kulturno dobro je i Kompleks ergele Ivandvor u okviru koje je Državna ergela lipicanaca u Đakovu, u kojoj se uzgoj arapskih konja može pratiti od 1506. godine, dok se uzgoj lipicanaca; pasmine nastale križanjem arapskih i andaluzijskih konja, može pratiti od 1806. godine. Ergela je smještena na dvije lokacije: u pastuharni u središtu Đakova i na Ergeli Ivandvor udaljenom 7 km od Đakova, koja je izgrađena 1912. godine za biskupa Krapca i po njemu nosi ime. Ergelu Ivandvor čine staje i korali za pastuhe, kobile i ždrebad, stanovi za djelatnike ergele i pomoćni objekti; a čitava ergela je zadržala izvoran izgled i krajobrazne vizure kao posebno značajno kulturno dobro na području LAG-a. Kao pojedinačno nepokretno kulturno dobro ističe se i „Velika (Lauf) staja“ na ergeli Ivandvor, kao reprezentativni primjer staje za uzgoj konja sa prikazom razvoja konjogojstva na području LAG-a od početka 20. stoljeća, posebice kontinuiranim uzgojem konja lipicanske pasmine, s originalnim graditeljskim detaljima zidana opekom, podovima od opeke, drvenim stupovima, bravarskim oknima i stropnom konstrukcijom drvenih grednika s daskama. Na području LAG-a Strossmayer u zaštiti je i nematerijalno kulturno dobro „Umijeće izrade zlatoveza“ kao zlatovez s područja Istočne Hrvatske koji predstavlja tradicijsko tekstilno-rukotvorsko umijeće ukrašavanja odjevnih i uporabnih predmeta zlatnom niti kao prepoznati dio nasljeđa i identiteta ovog dijela Hrvatske, a osnova ovakvog tradicijskog tekstilnog rukotvorstva bilo je nekadašnje zadružno organiziranje obitelji.

Tablica 3. Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a. (Izvor: MK, 2016.)

Vrsta Kulturnog dobra	**Pokretno kulturno dobro**			**Nepokretno kulturno dobro**			**Nemat. kulturno dobro**
LAG UKUPNO	Pojedinačno	Zbirka	Muz. zbirka	Pojedinačno	Kulturno povijesna cjelina	Kulturni krajolik/ krajobraz	
47	1	2	10	31	2	0	1

Uz sva navedena materijalna i nematerijalna zaštićena kulturna dobra na području LAG-a postoji i niz tradicijskih sadržaja na lokalnim razinama koji je predviđen za zaštitu i obnovu, a tu su prvenstveno predložene za zaštitu i obnovu tradicijske kuće, tipizirani seoski ambari i gospodarske zgrade, dijelovi tradicijskih naselja, krušne peći, pušnice i drugi lokalni

tradicijski sadržaji potrebno je nadalje očuvati, zaštititi, ali i staviti u funkciju kroz različite projekte, a posebice kroz multimedijalna događanja manifestacije „Đakovački vezovi“.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Nema dovoljno izvora sredstava namijenjenih za razvoj programa, mjera i projekata zaštite prirode i kulturne baštine na lokalnoj razini Korištenje i zaštita kulturne i prirodne baštine bez podizanja svijesti stanovništva podložna je komercijalizaciji	Razvijati programe s ciljem očuvanja kulturne i prirodne baštine na način da se isti koriste kao osnova za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na ruralnim područjima, te gospodarskim projektima Za područja unutar mreže NATURA 2000 potrebno je uspostaviti kvalitetan sustav upravljanja putem provedbenih planova (planovi upravljanja sukladni EU regulativi)

2.1.6 Stanje infrastrukture na području LAG-a

2.1.6.1 Društvena infrastruktura

Na području LAG-a Strossmayer, obzirom na veliki broj naselja koja su relativno na velikom prostoru, posebno u općinama Trnava, Levanjska Varoš i Drenje postoji značajan broj naselja s lošom i nedovoljno razvijenom društvenom infrastrukturom. Zato je zapadni dio LAG-a na gorskom području višestruko pogođen problemima vezanim uz brojne negativne demografske karakteristike: prisutno demografsko starenje i promjena u dobnoj strukturi stanovništva, sve manji broj mladih obitelji i djece i nepostojanje programa ciljanih mjera za zadržavanje postojećih mladih obitelji na ovome prostoru kroz program razvoja društvene infrastrukture. Predškolski odgoj i obrazovanje, na području LAG-a, provodi se kroz organizirani boravak u 4 jaslicama i 5 javnih dječjih vrtića u gradu Đakovu, te 2 privatna dječja vrtića, dok je za 3 nova vrtića u općinama Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka i Viškovci u provedbi postupak izgradnje i opremanja. Prisutna je potreba i na preostalom djelu LAG-a za gradnjom i uređenjem dječjih vrtića (općine Drenje, Strizivojna i Trnava), ali zbog nedovoljno sredstava nije moguće realizirati njihovo uređenje. U Dječji vrtić Đakovo vrši se upis djece od navršene jedne godine života do polaska u osnovnu školu, uz programe cjelodnevnog i poludnevnog boravka, njegu,odgoj i obrazovanje djece, zdravstvenu zaštitu, organiziranu prehranu i socijalnu skrb. Ovaj vrtić ima i program predškole za djecu s područja grada i 7 prigradskih naselja, te kraći program kreativnog stvaralaštva. U planu im je razviti mrežu dječjih vrtića i predškole u susjednim općinama. Pri osnovnim školama na području LAG-a organizirani su programi predškole, čime se zadovoljava dio potreba djece predškolske dobi za organiziranim odgojem i obrazovanjem. Osnovno školstvo na području LAG-a provodi se u 13 osnovnih škola, od toga 6 na području grada Đakova i 7 u ostalim općinama, nastava se održava i u područnim školama za učenike do 4 razreda. Na području LAG-a djeluju 3 srednje škole u gradu Đakovu, to su gimnazija te obrtnička i srednja strukovna škola s obrazovnim programima za učenike s područja LAG-a. Na području LAG-a djeluje i jedna visokoškolska ustanova, to je Katoličkog bogoslovnog fakulteta (KBF) u sastavu Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, osnovan na tradiciji Bogoslovnog sjemeništa i Visoke bogoslovne škole koju je u Đakovu 1806. godine osnovao biskup Antun Mandić**.** Mogućnost korištenja javnih knjižnica otvorenog tipa na području LAG-a pruža samo Gradska knjižnica i čitaonica u Đakovu, a u sklopu KBF-a djeluje Biskupijska knjižnica. Na području LAG-a djeluje Pučko otvoreno učilište Mentor, kao centar cjeloživotnog učenja, sa sjedištem u Đakovu, a programe provodi i izvan sjedišta, te ga koriste stanovnici čitavog područja LAG-a. O kulturnoj baštini na području LAG-a skrbe tri muzeja: Muzej Đakovštine, sa arheološkom, etnografskom, kulturno-povijesnom, numizmatičkom i zbirka umjetnina; Spomen muzej J. J. Strossmayera s originalnim dokumentima, preslike dokumenata, knjige, predmeti, fotografije i umjetničke

slike vezane za život i rad biskupa Strossmayera i njegovu bogatu kulturnu i društveno poslanje u hrvatskom narodu, te Dijecezanski muzej Đakovačko-osječke nadbiskupije sa zbirkama slika i skulptura.

Primarna zdravstvena zaštita na području LAG-a provodi se kroz Dom zdravlja Đakovo, u okviru kojega djeluje i Hitna medicinska pomoć, centar SUVAG, Savjetovalište za bolesti ovisnosti, Zavod za javno zdravstvo i Poliklinika za dijalizu, te kroz 13 ambulanti opće medicine na području svih jedinica lokalne samouprave LAG-a, 3 specijalističke ambulante i 3 stomatološke ambulante, te 8 javnih i 2 privatne ljekarne.

Na području LAG-a djeluje Centar za socijalnu skrb u Đakovu, a program za starije osobe organiziran je u 2 institucije: Dom za starije i nemoćne osobe u Đakovu, te privatni Dom za starije i nemoćne osobe u Semeljcima. Programom socijalne skrbi za starije osobe u općinama Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka i Viškovci obuhvaćeno je ukupno 82 korisnika. Na području LAG-a u funkciji je i 27 vatrogasnih domova, te 26 društvenih domova koji se koriste za potrebe lokalnih vatrogasnih društava, lokalnih udruga i provedbe njihovih programa i projekata, od toga je 13 vatrogasnih domova u potrebi za obnovom, a samo jedan ima, u pripremi, projektnu dokumentaciju; dok je kod društvenih domova njih 10 potrebno obnoviti, od kojih, samo 1 društveni dom ima, u pripremi, projektnu dokumentaciju. Iz navedenog potrebno je planirati izradu projektne dokumentacije i izvore financiranja za istu, za navedene vatrogasne i društvene domove. Uz to, 4 objekta na razini mjesnih odbora služe za društvene djelatnosti, od toga 3 objekta trebaju obnovu i opremanje, a nedostaje im projektna dokumentacija. Na području LAG-a djeluje i 5 vjerskih objekata namijenjenih društvenom razvoju zajednice, a jednom od njih je potrebna obnova i nema projektnu dokumentaciju. Isto tako, u gradu Đakovu djeluje Turističko informativni centar (TIC), a u općinama Trnava i Levanjska varoš u planu je uređenje TIC-ova kojima je potrebna projektna dokumentacija i sredstva za uređenje i opremanje.

Na području LAG-a jedna je uređena tržnica - u Đakovu, a potreba za uređenje tržnice postoji u općinama: Semeljci, Strizivojna i Trnava. Na području LAG-a 34 je sportska objekta od kojih je u 22 objekta iskazana potreba za izgradnjom obnovom, uređenjem i opremanjem, a najveći problem sportskim klubovima je priprema projektne dokumentacije i pribavljanje sredstava za financiranje projektne dokumentacije i izradu projektnih prijedloga. 14 je objekata za slatkovodno ribarstvo i sportski ribolov na području LAG-a i svi imaju potrebu za uređenjem, a poneki za izgradnju pristupnih putova, nadstrešnica, šetnica i biciklističkih staza, posebice na jezerima Borovik, Jošava, Milinac, Štrbinci, Kanal „Bić“, kanal „Lateralac“, bajeri bivše ciglane Đakovačke Satnice, bajeri bivše kudeljare Kešinci i bajeri ciglana u Đakovu.

Razvoj biciklističkih staza i tematskih putova planiran je na području svih općina LAG-a na način povezivanja prirodnih, kulturnih i turističkih sadržaja u jednu cjelovitu destinacijsku ponudu povezanu s godišnjim kalendarom lokalnih događanja međunarodnog, nacionalnog, regionalnog i lokalnog karaktera s namjerom povećanja dodane vrijednosti lokalne proizvodnje, otvaranja novih radnih mjesta i zapošljavanju mladih ljudi i teže zapošljivih skupina u turističkim djelatnostima.

Na području LAG-a evidentno je loše stanje društvene infrastrukture, što je u korelaciji s problemima demografskog karaktera; veliki broj naselja nalazi se na udaljenim lokacijama i nepristupačnim područjima s malim brojem stanovništva, lošom društvenom infrastrukturom bez sadržaja za mlade, posebno mlade obitelji, nedovoljan je broj jaslica, vrtića i grališta za djecu, organiziranog programa za čuvanje djece, potrebno je uređenje i obnova osnovnih škola, posebno pojedinih područnih škola. Uz probleme mladih, sve većem broju starijeg

stanovništva na području LAG-a potreban je razvoj kvalitetnih programa socijalne skrbi te organiziranih programa za njegu i skrb o starijim i nemoćnim osobama. Stanovništvo LAG-a većinom ima nedovoljnu i nepotpunu razinu obrazovanja i potrebno je razvijati mjere cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja stanovništva, pokrenuti programe uređenja društvenih objekata za potrebe edukacije i obrazovanja lokalnog stanovništva i za te potrebe obnavljati i opremati zapuštene društvene objekte, a one koji su u funkciji dodatno opremati.

2.1.6.2 Prometna, komunalna i poslovna infrastruktura

Područjem LAG-a Strossmayer prolazi Grana „c“ multimodalnog Koridora V predstavljajući najvažniju prometnicu na njegovom području. Prisutnost Koridora Vc (E-73), kao trećeg ogranka Paneuropskog koridora V, koji se u dužini od 702 km proteže od Budimpešte do luke Ploče, na području LAG-a važna je za planiranje strateškog razvoja ovdašnjeg ukupnog gospodarstva. Na ovaj način se promet područja LAG-a može izravno povezati sa širim prostorom Srednje Europe, te posredstvom tranzitne luke Ploče, s međunarodnim pomorskim prometom, što je sve značajno za gospodarski razvoj. Koridor Vc ili „Slavonska autocesta“(„Slavonika“) od Đakova do Sredanaca, na dužini od 21 km, izravno se spaja i s Autocestom A3 (E70, smjer Zagreb-Lipovac), te ubrzava protočnost svih prometnih i transportnih tokova s područja LAG-a u navedenim pravcima. Ovime je i dosadašnji promet područja LAG-a značajno usmjeren na povećanje lokalne efikasnosti i provođenja svih mjera i aktivnosti na razvoju lokalnih gospodarskih djelatnosti u skladu s normama i standardima europskog multimodalnog transporta. U programe razvoja gospodarskih zona na području LAG-a važno je integrirati europske norme multimodalnog transporta, a sukladno ovim standardima planirati razvoj, obnovu i održavanje državnih, županijskih i lokalnih cesta na području. Prosječna udaljenost svih naselja na području LAG-a od izlaska na autocestu Koridora Vc, kod Đakova, iznosi manje od 30 km prosječne udaljenosti perifernih naselja, a što govori o mogućnostima protoka ljudi i roba na ovome području i potencijalima razvoja u narednom razdoblju. Glavni značaj Koridora Vc na području LAG-a je povezivanje šireg područja LAG-a s jadranskim prostorom s ciljem njegovog gospodarskog, turističkog i kulturnog razvoja, kao i protok roba i ljudi srednjoeuropskog tržišta. Na području LAG-a ima 384,02 km javnih cesta, u kategoriji državnih, županijskih i lokalnih cesta. Planirana je rekonstrukcija i modernizacija pojedinih javnih cesta povećanjem širine i nosivosti kolnika, te korekcije kritičnih točaka na trasama (D515, Ž4118, Ž4119, L44100, L44101, L44102, L44103, L44104, L44123, L44124). Nerazvrstanih cesta na području LAG-a ima u dužini od 157,36 km i predviđena je modernizacija ili izgradnja novih kolnika na pojedinim dionicama, te izgradnja pješačkih staza uz hortikulturno uređenje zelenih površina, isto tako potrebna je izgradnja i uređenje autobusnih stajališta u naseljima na području LAG-a, jer je javni promet na organiziran kroz autobusni promet.

Željeznički promet područjem LAG-a odvija se na trasi postojeće magistralne pomoćne željezničke pruge MP13 Dg-Beli Manastir-Osijek-Strizivojna/Vrpolje-Slavonski Šamac-Dg. Pruga je, u skladu s organizacijom europskog prometnog koridora Vc, ušla u višu kategorizaciju od postojeće i predstoji joj rekonstrukcija i modernizacija; ovim područjem prolazi i trasa željezničke pruge MG2 Savski Marof-Sisak-Novska-Vinkovci-Tovarnik, a osposobljena je za brzine do 160 km/sat i nosivost 225 kN/osovini te je najznačajnija željeznička trasa na području LAG-a. Zračna Luka Osijek udaljena je 64 km od Đakova, ima kodnu oznaku 4D prema klasifikaciji ICAO-a i može prihvatiti sve zrakoplove osim širokotrupnih; ima i radionavigaciju za rad i u otežanim vremenskim uvjetima (ILS CAT I); kapaciteta je 100.000-150.000 putnika godišnje. Međunarodni i domaći putnički i cargo promet osnova su poslovanja ove zračne luke. Zračna luka Osijek ima uspostavljene linije sa Splitom, Zagrebom, Dubrovnikom, Pulom i međunarodne linije Osijek-Cologne/Bonn za niskotarifne zrakoplove Germanwings, kao i linije za Frankfurt i Budimpeštu. U Osijeku se

nalazi i riječna Luka Osijek smještena na međunarodnom riječnom putu na rijeci Dravi (E-80-08) koja će biti modernizirana sukladno potrebnim standardima suvremene prometne mreže Srednje i Istočne Europe kroz projekt TEM- mreže europskih autocesta i TER- mreže europskih željeznica; te će biti uspostavljeni terminali za prijevoz rasutih tereta, prekrcaj i povezivanje luke s industrijom u zaleđu. Luku je moguće koristiti usluge i za potrebe gospodarskih organizacija i projekata s područja LAG-a. Sustav javnog prometa na području LAG-a treba poboljšati, a u cilju postizanja kvalitete prometa bitno je ustrojiti i jedinstvene baze podataka o nerazvrstanim cestama na razini jedinica lokalne samouprave, te utvrditi procedure za upisivanje istih u zemljišne knjige u svim slučajevima gdje je revizijom utvrđen ovakav nedostatak, jer će se time ostvariti uvjeti za kvalitetnu modernizaciju ovih prometnica. Područjem LAG-a, na rubnom jugoistočnom dijelu grada Đakova, nalazi se infrastrukturni koridor kojim prolazi međunarodni naftovod JANAF, magistralni naftovod Đeletovci-Ruščica, te magistralni plinovod Brod-Vinkovci, s odvojkom za distribucijski plinoopskrbni sustav grada Đakova i općina Satnica Đakovačka, Strizivojna, Viškovci i Semeljci; s Mjerno redukcijskom stanicom Đakovo s visokotlačnim i niskotlačnim vodovima. Predviđeno je proširenje sustava plinske mreže za distribuciju plina kućanstvima i gospodarstvu na području LAG-a .

Vodoposkrbnim sustavom upravlja tvrtka Đakovački vodovod d.o.o., u vlasništvu jedinica lokalne samouprave; iz ovog vodoopskrbnog sustava se opskrbljuju naselja slijedećih jedinica lokalne samouprave na području LAG-a: grada Đakova i općina: Satnica Đakovačka, Semeljci, Viškovci, Strizivojna, Trnava, te naselja Breznica Đakovačka i Levanjska Varoš u općini Levanjska Varoš. Na sustavu javnog vodovoda nisu područje Općine Drenje i općine Levanjska Varoš, s izuzetkom naselja Breznica Đakovačka i Levanjska Varoš, te izdvojenog građevinskog područja Arduševac na dijelu prigradskog naselja Đurđanci. Javna vodoopskrba se vrši iz tri crpilišta: Đurđanci (4l./sek.); Široko Polje (4,5 l./sek.); te vodoopksrbnog sustava Đakovo s četiri crpilišta: Trslana (85l/sek), Đakovčanka (10l/sek), Bazen (9l/sek) i Pašin bunar (14l/sek). Prosječna dnevna isporučena količina pitke vode s ovih crpilišta iznosi 3.700 m3, a godišnje se potroši prosječno 2,2 milijuna m^3 pitke vode. Potreba za kvalitetnom vodoopskrbom je prisutna od poboljšanja kvalitete pitke vode, do smanjenja gubitaka u javnom vodoopskrbnom sustavu i poboljšanja tehničkih rješenja pojedinih zahvata, a što je predviđeno Planom razvitka vodoopskrbe Osječko-baranjske županije prema vodoopskrbnim sustavima kojim se na vodoopskrbnom sustavu područja Đakovo planira isključivanje ili stavljanje u pričuvu crpilišta: Ivanovci-Kuševac, Viškovci, Đurđanci, Široko Polje, Breznica Đakovačka, Kučanci Đakovački, Strizivojna-Vrpolje, Šumarija, Pašin bunar i Kod Bazena; tako da u funkciji ostaju samo dva crpilišta: Trslana - nakon rekonstrukcije i povećanja kapaciteta na 120 l/sek. i Semeljci s kapacitetom 25 l/sek.. U planu je i spajanje ovog područja na Regionalni sustav istočne Slavonije preko cjevovoda Sikirevci-Đakovo profila 400 mm za transportiranje oko 70 l/sek. pitke vode. Na ovaj način će se nadopuniti trenutne potrebe za pitkom vodom, a širenje vodoopskrbnog područja planirano je pravcima širenja prema Osijeku i Našicama.

Sustav odvodnje na području LAG-a je nerazvijen, odnosno sustav odvodnje ima samo područje grada Đakova, koji je određen GUP-om na prostoru od oko 740 ha, od čega 98 ha za industrijsku zonu. Ovaj sustav je izgrađen cca. 80% kao mješoviti sustav odvodnje s mrežom odvodnje dugom 70 km s tri kolektora, te industrijskim kolektorom za industrijsku zonu. Na ovaj sustav je priključeno 5.300 domaćinstava, kao i sve tvrtke i industrija, koji stvaraju godišnje oko 1.055 milijuna m^3 otpadnih voda. Industrijski pogoni se, na javne sustave odvodnje, priključuju nakon obrade na internim uređajima za čišćenje otpadnih voda radi zadovoljavanja standarda za upuštanje tehnoloških otpadnih voda u sustav javne odvodnje. Ovako prikupljene otpadne vode iz sustava javne odvodnje se, u nepročišćenom dijelu, evakuiraju u kanal II reda „Ribnjak“, a lokacija uređaja za pročišćavanje otpadnih voda nalazi

se jugoistočno od grada Đakova, uz kanal „Ribnjak“. U ostalim naseljima na području LAG-a otpadne vode se rješavaju individualno, na mjestima nastanka, uz korištenje odvodnje otpadnih voda kroz septičke, sabirne ili crne jame, te je redovna pojava prepumpavanja napunjenih jama izravno u okoliš, kroz cestovne ili melioracijske kanale. Ovakav sustav odvodnje nije zadovoljavajući. Odvodnju organizira tvrtka „Đakovački vodovod“ d.o.o., a za uređaj za pročišćavanje otpadnih voda s područja grada Đakova, koji je projektiran kao konvencionalni mehaničko-biološki uređaj, određena je lokacija i predviđena izgradnja. U ostalim općinama LAG-a javna odvodnja je nedovoljno razvijena zbog nedostatka financijskih sredstava, a posebno za izgradnju uređaja za pročišćavanje koji su višestruko skuplji od izgradnje vodoopskrbnih sustava. Isto tako postoje i problemi održavanja postojećih sustava odvodnje, a uslijed nedovoljnog održavanja dolazi do propadanja sustava odvodnje. Najviše su ugroženi sustavi odvodnje izgrađeni prije više od deset godina.

Gospodarenje otpadom na području LAG-a provodi se na razini jedinica lokalne samouprave u organizaciji četiri komunalne tvrtke specijalizirane za ovu djelatnost. Na području grada Đakova i općine Viškovci prikupljanje otpada obavlja tvrtka „Univerzal“ d.o.o. iz Đakova, a otpad se odlaže na odlagalište otpada „Vitika“ i to od 1977. godine u naselju Budrovci, gdje je predviđena izgradnja regionalnog centra za otpad s pretovarnom stanicom. Na ovo odlagalište je, s područja Đakovštine, u razdoblju do 2007. godine, deponirano cca. 374.000 tona komunalnog i neopasnog proizvodnog otpada, uključujući i građevinski otpad.; odnosno na odlagalište „Vitike“ odloženo je oo 666.000 m^3 otpada. Manje količine opasnog otpada koje se prikupljaju, skladište se unutar prostora tvrtke „Univerzal“ i njihovo se daljnje odlaganje rješava se u suradnji sa specijaliziranim tvrtkama za gospodarenje opasnim otpadom. Otpad će se i nadalje odvoziti na sanirano odlagalište „Vitika“ do realizacije regionalnog „Centra za zbrinjavanje komunalnog otpada“. Otpad s područja općina Satnica Đakovačka, Trnava i Drenje odvozi tvrtka „Eko flor plus“ d.o.o. iz Oroslavlja i otpad odvoze na odlagalište u Đakovo, Županju i Vukovar. Za općine Levanjska Varoš i Strizivojna otpad odvozi tvrtka „Runolist“ d.o.o. iz Vrpolja, a otpad se odlaže na odlagalište „Vitika“ u Đakovu, dok s područja općine Semeljci otpad odvozi tvrtka „Junakovci“ d.o.o. iz Semeljaca na odlagalište otpada „Ada Koritna“ u Semeljcima. Na području LAG-a, sve jedinice lokalne samouprave napravile su programe gospodarenja otpadom s mogućnosti širenja i povećanja kvalitete sustava gospodarenja otpadom kroz odvojeno sakupljanje otpada i primarnu reciklažu, postavljanje reciklažnih otoka, izgradnju mini reciklažnih dvorišta i postavljanje rashladnih kontejnera za otpad životinjskog porijekla te proizvodnju komposta od otpada. Postoje informacije o stanju poljoprivrednog otpada za područje LAG-a, na području općine Semeljci, iz kojih je vidljivo kako ne postoji evidencija o raspolaganju opasnim otpadom tvrtki koje se bave industrijskom poljoprivrednom proizvodnjom, te je iskazana sumnja u mogućnost odlaganja ovakvog otpada na lokalno odlagalište „Ada Koritna“. Isto tako, postoji evidentiran značajan broj divljih odlagališta koja je potrebno sanirati, te problem s odlaganjem otpada životinjskog podrijetla. Za pojedine jedinice lokalne samouprave nema procijenjenih vrijednosti ukupnih količina otpada na području LAG-a. Pokrenuti su postupci obrade otpada u svim jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a s ciljem povećanja kvalitete gospodarenja otpadom.Važno je, u narednom razdoblju, prenositi iskustva dobre prakse gospodarenja otpadom na cjelokupnom području LAG-a i pomagati u stvaranju kvalitetnijih uvjeta prikupljanja otpada i praćenja stanja okoliša, sanacije divljih odlagališta i mjerenja količina sakupljenog otpada.

Pokrivenost **elektrodistribucijskom** mrežom na području LAG-a ostvarena je za sva naselja, a distribucija se obavlja nadzemnim dalekovodima naponskih razi 220 kV i 110 kV, te kroz lokalnu distribucijsku mrežu na distribucijskim naponskim razinama od 35 kV, 10(20) kV i 0,4 kV. Planirana je modernizacija i rekonstrukcija niskonaponske mreže na području LAG-a s ciljem poboljšanja kvalitete opskrbe električnom energijom i poboljšanja niskonaponskih

prilika i ovisno o povećanim potrebama za električnom energijom mogućnost za povećanje instalirane snage ugradnjom vršnih transformatora i postavljanja novih trafostanica. Postoji i mreža javne rasvjete, a predviđena je izgradnja i modernizacija javne rasvjete u naseljima uz moguće planiranje primjene sustava štedljive javne rasvjete i sustava za solarno napajanje električnom energijom.

Obnovljivi izvori energije na području LAG-a Strossmayer imaju značajni potencijal u iskorištavanju šumskog otpada, proizvodnje biomase iz poljoprivrede i prerade u bioplinskim postrojenjima uz proizvodnju električne i toplinske energije, ali i korištenje energije sunca i proizvodnje solarne energije u pojedinim razdobljima godine. Poslovne zone na području LAG-a Strossmayer planirane su gospodarskim razvojem na čitavom njegovom prostoru. Trenutno je 13 poslovnih zona na površini od 293,59 ha, od kojih je aktivno samo četiri poslovne zone u Đakovu, Semeljcima, Strizivojni i Viškovcima. U tim poslovnim zonama posluje 74 tvrtke sa 1.176 zaposlenih osoba. U poslovnim zonama grada Đakova, na 83,3 ha, djeluje 28 tvrtki sa 488 zaposlenih, u poslovnim zonama općine Strizivojna na 8 ha djeluje 39 tvrtki sa 591 zaposlenom osobom, dok je u općini Semeljci na 50,87 ha u 6 tvrtki zaposleno 93 osobe. Razvijenost poslovnih zona na području LAG-a oslikava i ukupno stanje razvijenosti LAG područja. U 6 poslovnih zona prisutna je neizgrađenost poslovne infrastrukture ili tek djelomična izgrađenost. Poslovnim zonama upravljaju jedinice lokalne samouprave. Poslovne zone na području LAG-a nemaju specijaliziranu organizaciju za razvoj i upravljanje poslovnim zonama koja bi bila potporna organizacija za razvoj poslovnih projekata i provedbu sustavnih programa obrazovanja poduzetnika na području LAG-a, kao i nositelj razvoja ovih poslovnih zona.

Na području LAG-a, sve jedinice lokalne samouprave imaju vlastite **poštanske urede**, s pružanjem svih usluga za potrebe lokalnog stanovništva i to usluge: gotovinskog platnog prometa, ostalog novčanog prometa, mjenjačkih poslova, brzojavnih i telefonskih usluga; isto tako je na čitavom području razvijen sustav javne telefonske infrastrukture za fiksnu telefoniju, te sustav baznih stanica za mobilnu telefoniju, uz predviđen razvoj **telekomunikacijske infrastrukture** i poboljšanje sustava za mobilnu telefoniju, koja je na određenim lokacijama na Dilj gori i Krndiji u okvirima LAG-a bez dostupnosti signala za mobilne mreže obzirom na konfiguraciju reljefa i mali broj udaljenih naselja u ovom dijelu LAG-a.

Tablica 4. Poduzetničke zone, u funkciji 2013., u LAG-u. (Izvor: DUZR, 2014.)

JLS	Broj poslovnih zona	Veličina poslovnih zona (ha)	Broj gospodarskih subjekata u poslovnoj zoni	Broj zaposlenih u poslovnoj zoni
Drenje	2	10,17	0	0
Đakovo	2	83,3	28	488
Levanjska Varoš	3	65	0	0
Satnica Đakovačka	1	23,75	0	0
Semeljci	2	50,87	6	93
Strizivojna	1	8	39	591
Trnava	1	10,8	0	0
Viškovci	1	41,7	1	4
LAG	13	293,59	74	1.176

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Postojeći objekti za osnovnoškolski odgoj (područne škole) zahtjevaju obnovu i opremanje Nedovoljno odgojno-obrazovnih institucija za predškolsko obrazovanje Nepostojanje programa s ciljem zadržavanja mladih obitelji na području LAG-a Nedovoljno razvijen sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda	Dodatni razvoj infrastrukture za odgoj i obrazovanje (predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje) Dodatni razvoj društvene infrastrukture u kombinaciji s turističko rekreativnim sadržajima. Dodatna ulaganja u skrb za stare i nemoćne osobe (infrastruktura i usluge) U cijelosti razviti sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda

2.2 Gospodarske značajke područja

2.2.1 Opće gospodarske značajke

Među najznačajnije pokazatelje budućih smjerova lokalnog razvoja svakako svrstavamo indeks razvijenosti područja. LAG-a Strossmayer pripada, prosječno, u 2. razvojnu skupinu s indeksom razvijenosti od 93,68%, što govori o ruralno značajno nerazvijenom području. Posebno su nerazvijeni dijelovi LAG-a u općinama Drenje, Levanjska Varoš i Trnava koje pripadaju u 1. razvojnu skupinu. Od prosjeka LAG-a odskače samo grad Đakovo koji pripada u 4. razvojnu skupinu. Radi pomjene nacionalne matodologije izračuna indeksa razvijenosti, više nije moguće provesti usporedbe s prethodnim razdobljima, prema istom. Za usporedbu promjena razvijenosti odnosno razvojnog potencijala unutar LAG-a, korišteni su pokazatelji za dohodak po stanovniku te izvorni prihodi jedinica lokalne samouprave po stanovniku.

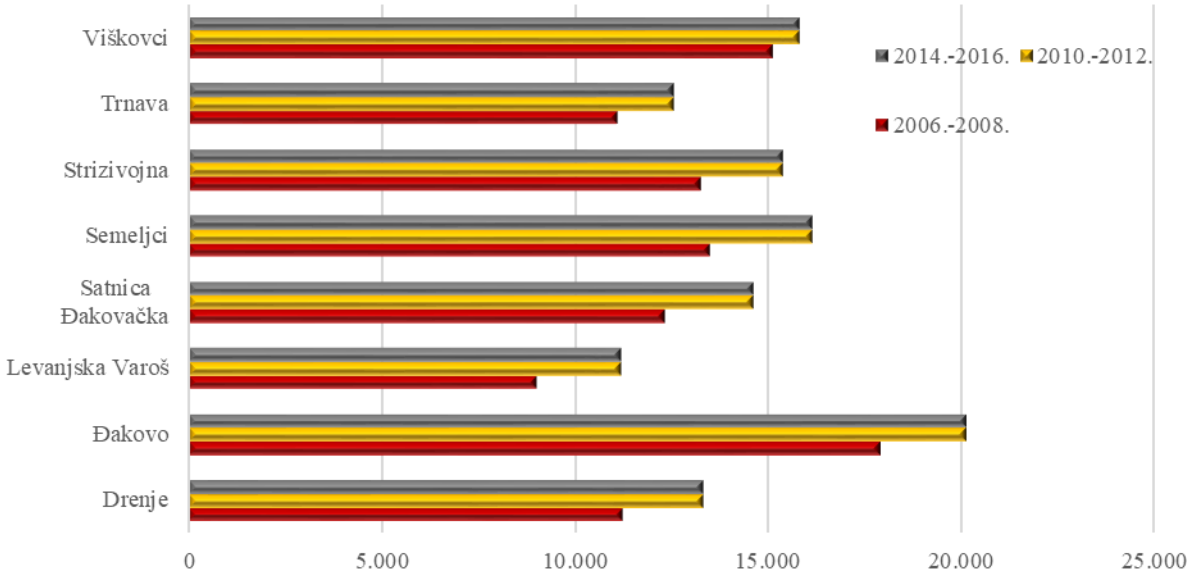

Slika 2. Prosječan dohodak po stanovniku u kn. (Izvor: MRRFEU)

Broj gospodarskih subjekata na području LAG-a najveći je u području trgovine, prerađivačke i građevinarske djelatnosti, u kojima djeluje 442 pravna gospodarska subjekta. U 2014., na području LAG-a, bilo je 3.797 zaposlenih osoba, najviše u prerađivačkoj industriji (1470), građevinarstvu (599) i poljoprivredi (516).

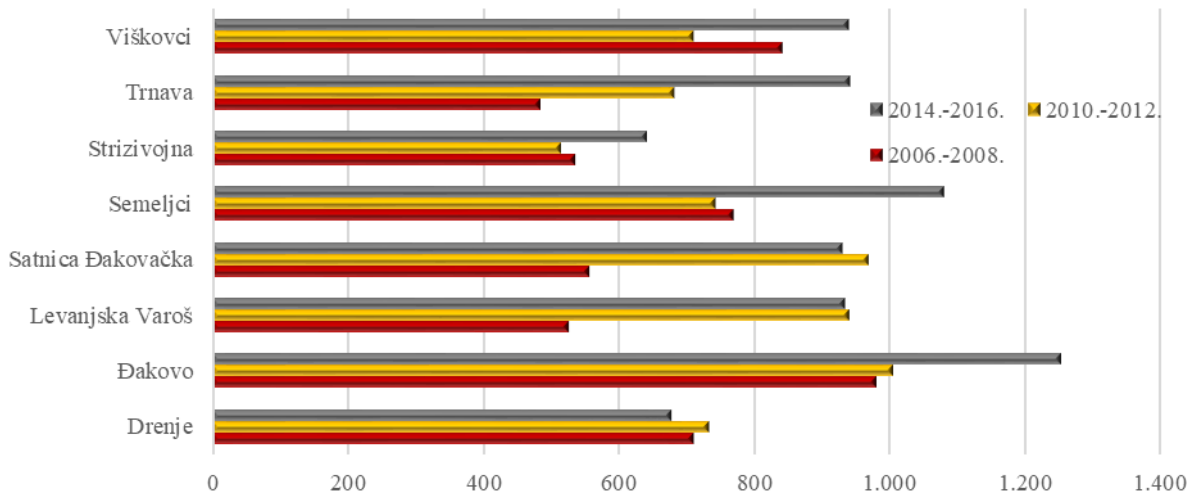

Slika 3. Prosječni izvorni prihodi JLS po stanovniku u kn. (Izvor: DZS, MRRFEU)

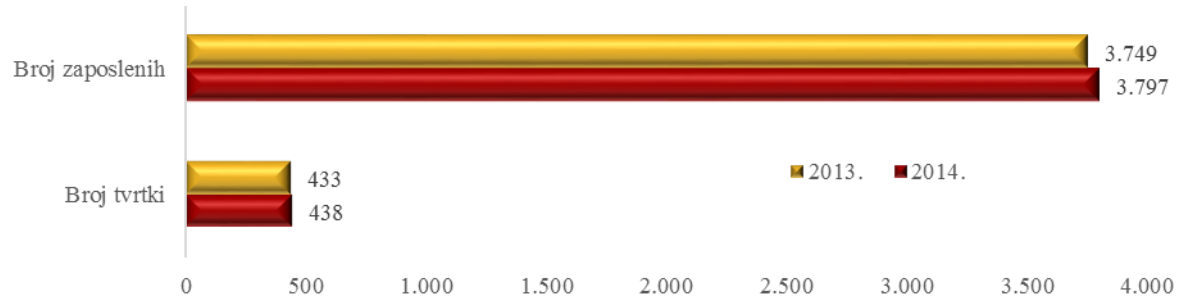

Slika 4. Zaposlenost i broj gospodarskih subjekata (pravnih osoba) u LAG-u. (Izvor: HGK)

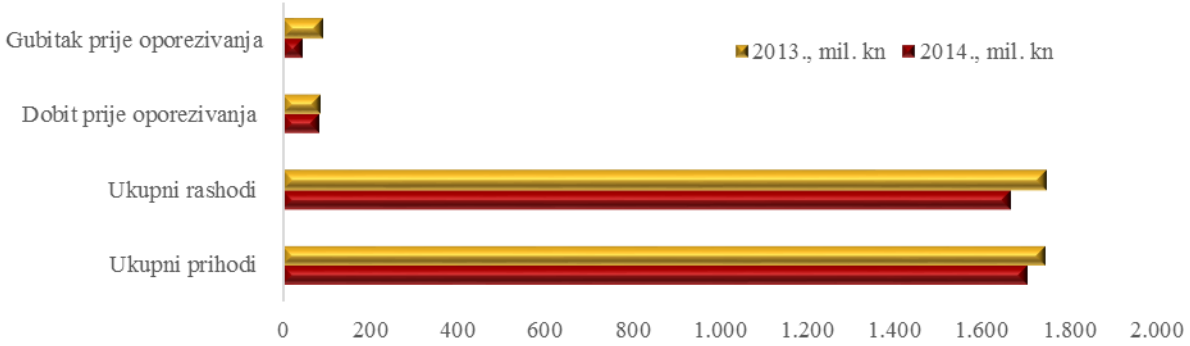

Slika 5. Prikaz poslovanja gospodarskih subjekata na području LAG-a. (Izvor: HGK)

Prisutno je povećanje ukupnih prihoda, broja tvrtki i broja zaposlenih na području LAG-a u razdoblju 2013.-2014., što može predstavljati blage pokazatelje postupnog gospodarskog oporavka lokalnog gospodarstva. Najveća koncentracija gospodarskih subjekata je u gradu Đakovu, s 374 registrirane tvrtke, koje su u 2014. ostvarile 987,15 milijuna kuna ukupnog prihoda, što znači da grad Đakovo ostvaruje više od polovice ukupnih prihoda tvrtki na području LAG-a (57,74%), odnosno od 1.698,53 milijuna kuna ukupnih prihoda tvrtki na LAG području. Grad Đakovo i općina Semeljci s 436,07, milijuna prihoda, te općina Strizivojna sa 162,54 milijuna kuna ukupnih prihoda ostvarenih 2014. godine predstavljaju koncentracijsko područje gospodarskih djelatnosti LAG-a, te su, zajedno, ostvarili 1,58 milijardi kuna ukupnih prihoda u 2014. godini ili 92,98 % ukupnih prihoda tvrtki na LAG području. Najmanje prihoda, u 2014. godini, ostvarile su tvrtke na području Općine Levanjska Varoš, u iznosu od 168.695 kuna, što je samo 0.01% ukupnih prihoda tvrtki na području LAG-a. U Općini Trnava tvrtke su ostvarile 7.264.185 kuna, što iznosi 0,43%

ukupnih prihoda tvrtki LAG područja. U ukupnim prihodima u 2014. najviše su ostvarili sektori poljoprivrede, prerađivačke industrije i trgovine.
Na području LAG-a, 2014., registrirano je 18 zadruga, od toga 15 iz područja poljoprivrednih djelatnosti s ukupnim prihodom od 29,27 milijuna kuna, što je samo 1,72% ukupnih prihoda tvrtki u LAG-u. To pokazuje neznatan udjel zadružnog poduzetništva u ukupnom gospodarstvu LAG-a. Od toga je većina prihoda ostvarena u proizvodnji poljoprivrednih sirovina, žitarica i voća, dok je samo 0,64 milijuna kuna prihoda zadruga, 2014., ostvareno u zadrugama čija djelatnost se može definirati kao određeni oblici prerade poljoprivrednih sirovina u finalne proizvode i proizvode dodane vrijednosti. Na području LAG-a zadrugarstvo je potpuno nerazvijeno, neorganizirano i ne prati suvremene tokove zadružnog razvoja na razini EU. Kroz projekte LAG-a moglo bi se pokrenuti projekte za osnaživanje zadružnog sektora i inovacija u zadrugarstvu, posebno s ciljem stvaranja dodane vrijednosti primarnih poljoprivrednih proizvoda koji se, u velikoj količini, proizvode na području LAG-a.

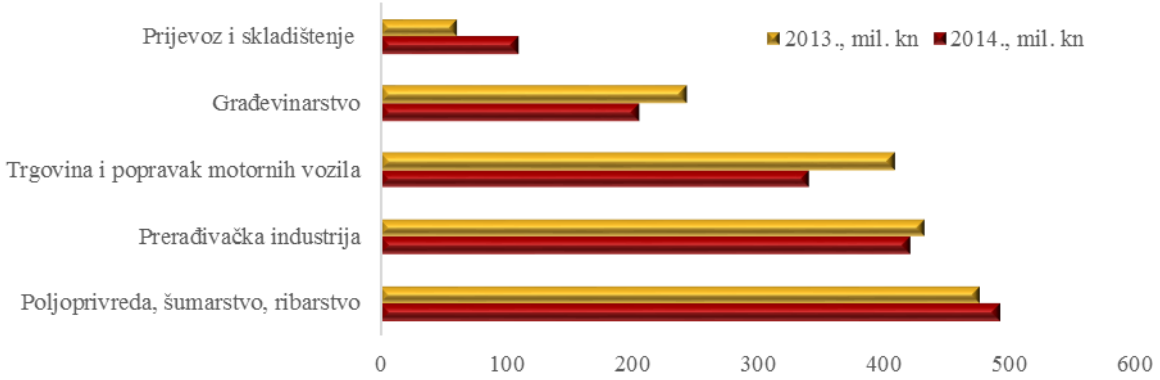

Slika 6. Vodeći gospodarski sektori prema prihodima, u LAG-u. (Izvor: HGK)

Na području LAG-a, 2015., registrirano je 793 obrta, što je smanjenje broja obrta od – 5,82%, ili, točnije, 49 obrta manje nego 2013. godine. Prednjači broj od 135 uslužnih obrta, zatim 92 u području ugostiteljstva i turizma, te 85 trgovačkih obrta, dok su proizvodni obrti, njih 76, tek na petom mjestu po brojnosti u LAG-u. U statistikama HOK-a ne prepoznaju se kategorije tradicijskih i umjetničkih obrta, pa se može pretpostaviti da ih nema, ili su u neznatnom broju prisutni na području LAG-a u okvirima uslužnih djelatnosti. Stoga bi valjalo pokrenuti aktivnosti kojima bi se napravila analiza stanja tradicijskih i umjetničkih obrta, jer su, u procesu izrade LRS, iskazane različite potrebe za ovakvim obrtima od strane kulturno-umjetničkih društava, za potrebe razvoja ovdašnjih manifestacija i turizma. Izuzev navedenog, postoje i ciljani programi za sufinanciranje ovih vrsta obrta u okviru mjera ruralnog razvoja.

2.2.2 Šumarstvo, poljoprivreda

LAG Strossmayer ima 19.928 ha šuma i 46.587 ha poljoprivrednih površina. Proizvodnja u poljoprivredi i preradi drveta značajna je na području LAG-a, ostvaruje visoke prihode i zapošljava značajan broj radne snage, te ima potencijala za daljnji razvoj, modernizaciju i inovacijske procese. Prema podacima APPRR-a, u upisnik ARKOD upisano je 37.187,75 ha obradivog poljoprivrednog zemljišta koje koriste 2.231 poljoprivredna gospodarstva (PG). U ARKOD je prijavljeno 79,82% ukupnog poljoprivrednog zemljišta na području LAG-a. U prijavljenim poljoprivrednim površinama najviše je oranica, travnjaka i travolike paše, te livada; a prema poljoprivrednim kulturama najviše se uzgaja kukuruza, pšenice, ječma, zobi, suncokreta i uljane repice. Na područje LAG-a, u AGRONET je upisano 2.914 poljoprivrednih gospodarstava, od toga je 134 obrta (4,60%), trgovačkih društava je 55 (1,90%), zadruga 11 (0,38%) a najviše ima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava - ukupno 2.709 (92,96%).
Uzgojem stoke bavi se 1.079 PG-ova (37,03%), od toga 366 PG bavi se uzgojem 20.502 goveda; 393 PG uzgaja 3.284 svinje, na 185 PG uzgaja se 9.374 ovaca, uzgojem 417 koza

bavi se 40 PG-ova, a uzgojem 477 konja na području LAG-a bavi se 84 PG-a. Uzgoj goveda najveći je na području općine Semeljci (9.174), potom grada Đakova (5.825) i općine Drenje (2.388), tako da ove tri jedinice lokalne samouprave ostvaruju uzgoj od 17.387 goveda (84,81%) na području LAG-a. Pokazatelji su to uspješnog stanja stočarske proizvodnje u LAG-u, posebno govedarstva i mliječnih farmi i nastojanju lokalnih poljoprivrednika da se, unatoč problemima u ovome sektoru, održe u stočarskoj proizvodnji, te je i u okvirima ruralnom razvoja i provedbe ove strategije potrebno pomagati razvoj stočarstva i unapređenje stočarske proizvodnje.

Na OPG-ima struktura nositelja poljoprivredne proizvodnje izrazito je loša, a odražava se kroz slijedeće: bez članova je 1.040 OPG-a (38,39%), s jednim članom je 1.034 OPG-a (38,17%), s 2- 4 člana ima samo 628 OPG-a (23,18%). Žena nositeljica OPG-a ima 760, što je 28,05% ukupnog broja OPG-a. Prema starosnoj strukturi prisutan je veliki broj osoba starijih od 65 godina, i to čak njih 802 (29,61%), nositelja starijih od 60 godina je 275 (10,15%), dok nositelja OPG-a mlađih od 40 godina ima 463 (17,09%). Kod obrazovne strukture nositelja PG-ova struktura je slijedeća: s fakultetskim obrazovanjem je 94 PG-a (3,23%), s višom školom je 53 PG-a (1,82%), sa srednjom školom je 835 PG-a (28,65%), s osnovnom školom je 798 PG-a (27,39), s nezavršenom školom je 329 PG-a (11,29%), a podataka o nositeljima nema za 804 PG-a (27,59%). Prema veličini poljoprivrednih gospodarstava 28,96 % PG-a (844) obrađuje površine manje od 3 ha, koje iznose 1.098,10 ha, što je 2,95% obradivih površina upisanih u ARKOD. Površine veličine 3-20 ha obrađuje 34,49% PG-a (1.005) i to ukupno 7.594,37 ha, što je 20,42% površina upisanih u ARKOD. Površine veličine od 20-100 ha obrađuje 10,84 PG-a (316), koji obrađuju ukupno 14.295,72 ha ili 38,44% površina upisanih u ARKOD. Površine veličini od 100-1500 ha obrađuje 2,26% PG-a (66), koji obrađuju ukupno 12.045,59 ha, što je 32,39% površina upisanih u ARKOD na području LAG-a. Samo 1 PG obrađuje 2.153,97 ha u kategoriji veličine zemljišta veće od 1500 ha, a što je 5,79% ukupnih površina upisanih u ARKOD na području LAG-a. Prema navedenim karakteristikama odnosa veličine PG-a na području LAG-a provedeno je kvalitetno okrupnjavanje poljoprivrednih površina, tako da 383 PG-a većih od 20 ha obrađuje ukupno 28.495,28 ha ili 76,63% ukupnih površina na području LAG-a upisanih u ARKOD, što pokazuje snagu i potencijal ovog LAG-a u mogućnostima za razvoj poljoprivredne proizvodnje, njene održivosti i potencijala za razvoj preradbenih kapaciteta na području LAG-a, a što, uz kvalitetne projekte, može pomoći razvoju i manjih poljoprivrednih gospodarstava. Slabije razvijena poljoprivreda nalazi se na područjima Levanjske Varoši i Trnave, općina smještenih u brdovitom području LAG-a koje, uz općinu Strizivojna, pripadaju ZPO područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima.

Na području LAG-a najsnažnije je razvijena ratarska i stočarska proizvodnja. Prvenstveno proizvodnja kukuruza na 9.369 ha, pšenice na 7.525 ha, ječma na 1.453 ha i zobi na 1.065 ha, što znači da se uzgoj ovih žitarica obavlja na 19.412 ha (52,20% površina upisanih u ARKOD). Značajna je i proizvodnja soje na 1520 ha, uljane repice na 2.780 ha i suncokreta na 2.924 ha. Osim toga, zastupljena je i proizvodnja ljekovitog bilja, i to kamilice na 452 ha, te proizvodnja grožđa na 595 ha. Vinarstvo i proizvodnja vina značajna je gospodarska djelatnost na području općina Drenje, Trnava i grada Đakova, s vinarijama u Drenju i Trnavi, te malim proizvođačima vina na području đakovačkog vinogorja. Vinske turističke ceste: Zlatarevac u općini Trnava i Mandičevac u općini Drenje. Ovdašnje vinarije i mali vinari poznati su po kvalitetnoj proizvodnji graševine, rizlinga, traminca, savignona, chardonnaya i bijelog pinota. Voćarska proizvodnja na području LAG-a zastupljena je na 953 ha nasada jabuka, šljiva, oraha, marelica, bresaka, malina, dok je najmanje zastupljena proizvodnja povrća na oko 77 ha, premda su potencijali za razvoj povrtlarske proizvodnje i voća značajni.

Pčelarska proizvodnja na području LAG-a najrazvijenija je na području Đakova, Levanjske Varoši i Trnave sa 4.608 košnica u pisanih u ARKOD. Pčelarstvom se bavi 56 PG-a. Radi

odličnih uvjeta, velikog područja pod šumama, kvalitetnih livada i šumske vegetacije uvjeti za bavljenje pčelarstvom su na visokoj razini, kao i tradicija proizvodnje meda. Pčelari su organizirani u pčelarska udruženja, te planiraju razvoj vlastitih finalnih proizvoda i proizvodnju ekološkog meda. Na području LAG-a ima i značajan broj ekoloških proizvođača koji proizvode gotovo sve vrste poljoprivrednih proizvoda koje se proizvode na području LAG-a.

Značajna poljoprivredna proizvodnja na području LAG-a ima velike mogućnosti za daljnji razvoj ovog područja posebno udruživanju proizvođača te u stvaranju i razvijanju projekata kojima će se primarne poljoprivredne proizvode, kroz preradbene kapacitete, dovesti u višu fazu kvalitete proizvoda i ostvarivanje dodane vrijednosti.

2.2.3 Turizam

Na području LAG-a postoji duga tradicija bavljenja turističkim djelatnostima, ali je, do sada, jako malo iskorišten potencijal i raznolikost sadržaja na području LAG-a kojima bi se mogla kvalitetnije razvijati i lokalna turistička ponuda. U analizi turističkih potencijala LAG-a Strossmayer može se pouzdano krenuti od samog biskupa Josipa Juraja Strossmayera koji je, svojim djelovanjem u Đakovu, proizveo originalnu kulturnu baštinu koja se prepoznaje u mnogim monumentalnim građevinama, umjetničkim i znanstvenim ostvarenjima koje je pokrenuo i realizirao tijekom svojeg života. U Đakovu postoji o tome i pučka uzrečica "Đakovo je srce Slavonije - a katedrala srce Đakova". Đakovačka katedrala, sakralna i kulturna baština Istočne Hrvatske, reprezentativan je i turistički poticaj za dolazak na prostor LAG-a brojnim gostima, bilo vjernicima, hodočasnicima ili ljubiteljima sakralnog graditeljstva i kulturnih izazova. Važno je istaknuti potrebu za turističkom valorizacijom kulturno-povijesne baštine katedralnog kompleksa u Đakovu kroz njezinu rekonstrukciju, obnovu i nadogradnju. U prvoj fazi je planirana prijava projektnih prijedloga za pripremu studijske i projektne dokumentacije dok je, u drugoj fazi, planirana provedba radova. Čitav niz kulturnih sadržaja ovog grada bio je poticaj i za kandidaturu grada Đakova na natječaj za Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine. S ciljem jačanja razvoja kulturnog turizma grad je izradio i vlastitu Strategiju kulturnog razvoja, te se, u ovom natjecanju za europsku prijestolnicu kulture, uvrstio među devet hrvatskih gradova kandidata za prestižnu titulu europskih kulturnih gradova. Turizam LAG-a može se promatrati kroz raznovrsnu turističku ponudu, turističke sadržaje i turističku infrastrukturu, uz prirodnu i tradicijsku baštinu područja, a posebno mjesto u turističkom programu pripada turističko-kulturnoj manifestaciji "Đakovački vezovi" koja se održava u Đakovu od 1967. godine, a koju je, 2015. godine, posjetilo oko 100.000 gostiju iz Hrvatske i inozemstva. Ova kulturno–zabavna manifestacija održava se svake godine, od početka lipnja do početka srpnja, uz bogatu smotru folklora, likovne izložbe, koncerte, konjička natjecanja, gastrofest, filmski festival, sportske priredbe, stručne skupove. Međunarodna smotra folklora poticaj je i za brojna lokalna kulturno-umjetnička društva, lokalne obrtnike i proizvođače lokalnih proizvoda da svojim znanjima i umijećima doprinesu ovoj turističkoj atrakciji Istočne Hrvatske i promociji kulturnog turizma na ovim prostorima. Slijedeći veliki turistički sadržaj područja LAG-a je Državna ergela Đakovo, osnovana davne 1506. godine, kao jedna od najstarijih europskih ergela posebno poznata po uzgoju konja lipicanske pasmine; posebnost ove ergele je „Pastuharna", koja se nalazi u samom središtu Đakova, te uzgajivačnica konja Ivandvor, u predgrađu Đakova, poznata po svojim europskim šampionskim lipicancima radi kojih je ovu Ergelu, 1972., posjetila i britanska kraljica Elizabeta II. Svi ovi reprezentativni vjerski, kulturni i gospodarski sadržaji svojim vrijednostima i tradicijom privlače brojne posjetitelje i goste u Đakovo, a time i na područje čitavog LAG-a. Uz potencijale za razvoj vjerskog, kulturnog, sportskog i gastro turizma, u samom Đakovu, brojni su sadržaji i na drugim lokacijama LAG-a, od Vinske ceste „Zlatarevac" u općini Trnava, do Vinske ceste „Mandićevac" u općini Drenje gdje je vinograde u 19. stoljeću podigao đakovački biskup Antun Mandić. Na području

općine Levanjska Varoš nalazi se Duhovni centar i prvo nacionalno Svetište Božjeg Milosrđa smješteno na Ovčari gdje se svakoga mjeseca okuplja oko petstotinjak vjernika iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva. Na godišnjem hodočašću ovdje se okupi i do 2.000 posjetitelja, koji su zainteresirani za lokalnu ponudu smještaja i prehrane. Na području LAG-a nalazi se i akumulacijsko jezero Borovik s velikim potencijalom za razvoj sportsko-ribolovnog turizma, izletničkog turizma, kampinga, biciklističkog i eko turizma, a, sredinom ljeta, na ovom jezeru dužine 7 kilometara, okupljaju se sportski ribolovci čitave EU na Carp cup-u, sportskom ribolovu šarana. Jezero je jedna od najatraktivnijih voda u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe za šaranski ribolov (kapitalni šarani težine do 30 kg) i ribolova pastrvskog grgeča (težine 2 i više kg), osim navedenih vrsta u Boroviku obitavaju i amur, som, smuđ, štuka, grgeč, linjak, patuljasti somić, babuška ,crvenperka, žutooka i uklija. O sportsko ribolovnim vodama skrbe članice Zajednice športskih ribolovnih udruga u Đakovu. Uz ribolov na čitavom području LAG-a postoje idealni uvjeti za lov na državnim i županijskim, te privatnim lovištima s reprezentativnom divljači (jelen, srneća divljač, divlje svinje, fazani, divlje patke…), a u cilju razvoja lovnog turizma na području LAG-a planirana je provedba kategorizacije i proširenja objekata za smještaj gostiju, uređenje lovačkih kuća u svrhu razvoja lovnog turizma, uz njegovu promociju i razvoj specijaliziranih agencija za lovni turizam.

Tablica 5. Broj naselja u kategorijama turističkih razreda u LAG-u. (Izvor: MT,2016.)

LAG	Turističke kategorije naselja				
	A	B	C	D	Bez kategorije
	0	1	3	0	46

U Breznici Đakovačkoj smješten je Karmel Sv. Josipa, samostan Bosonogih sestara Reda Blažene Djevice Marije od Gore Karmela. U Breznici Đakovačkoj nalaze se i izvori termalno-mineralne vode, a nekada su ovdje bile u funkciji i lokalne toplice, tako da ima potencijala i za određene oblike zdravstvenog turizma. Uz navedene sadržaje razvijaju se i pojedine inicijative za razvoj agroturizama, uz ponudu lokalne hrane, i to agroturizmi u Kondriću, Trnavi, Majaru, Čenkovu, privatna Ergela Milić u Trnavi, kušaonice vina na području općina Trnava i Drenje u sklopu vinskih cesta. U 2015. godini, na području LAG-a, u dolasku je bilo 6.597 gostiju, a ostvareno je 14.027 noćenja, to je za 907 gostiju više dolazaka ili 15,94% više dolazaka u odnosu na 2014, godinu, ali i 3.006 noćenja ili 27,27% više noćenja u promatranom razdoblju. Ovakav intenzitet razvoja kontinentalnog turizma na području LAG-a dobar je znak za sve koji planiraju ulagati u razvoj turističkih kapaciteta i sadržaja, te pokazuje mogućnosti razvoja, vjerskog, kulturnog, sportskog i ruralnog turizma na području LAG-a, jer prema podacima TZ Grada Đakova LAG raspolaže sa 199 ležajeva. Od toga 85 kreveta u dva gradska hotela i 75 kreveta u tri gradska pansiona, te još 11 kreveta u dva gradska apartmana i 14 kreveta u gradskom hostelu. Uz to, na području LAG-a je i troje iznajmljivača soba u domaćinstvu s 10 kreveta. Potencijala za razvoj ruralnog turizma ima dovoljno, kao i prirodnih, kulturnih i sportskih atrakcija, a prema iskazu sudionika radionica za izradu LRS najavljena su i nova ulaganja u otvaranje kušaonica, agroturizama, kampova i drugih turističkih sadržaja na području LAG-a. Od Duhovnog centra na Ovčari, u općini Levanjska Varoš, očekuje se poticaj razvoju vjerskog turizma ovoga kraja. Općina je u suradnji s partnerima pokrenula i projekt razvoja ruralnog turizma na širem području LAG-a. U naselju Vračica u pripremi je izgradnja regionalnog kampa za izviđače.

U okvirima planiranog razvoja ruralnog turizma na području LAG-a planiran je i razvoj turističke infrastrukture, turističkih informativnih centara i destinacijskog menadžmenta, te vidikovaca, šetnica i biciklističkih staza koje bi povezale sve općine na području LAG-a s ciljem da se iz središta Đakova može pješice i biciklima stići do svakog naselja na području LAG-a, kako bi se gostima ponudila lokalna tradicijska i eko hrana, đakovačkih vina, rakija,

ponude lokalnih vinarija, kušaonicama te smještaj u lokalnim agroturizmima i kamp izletištima. Za razvoj ovakve ponude potrebno je lokalnim vinarima i proizvođačima pružiti potporu u razvoju projekata kušaonica, degustacijskih obilazaka vinskih cesta, tematskih putova vina, tradicijske hrane i doživljaja, osmišljavanja lokalnih jelovnika i razvoju zajedničkih sezonskih i izvansezonskih turističkih atrakcija.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Starost stanovništva Spore zakonske procedure Izvori financijskih sredstava za financiranje poljoprivrede su ograničeni Starost nositelja poljoprivredne proizvodnje Nepostojanje ekoloških proizvođača Nedostatni smještajni kapaciteti Neriješeni imovinsko-pravni odnosi onemogućuju korištenje vrijedne tradicijske baštine	Poticanje razvoja i diversifikacije poljoprivrednih proizvoda visoke dodane vrijednosti Daljnji razvoj i unapređenje stočarske proizvodnje Poticati razvoj ekološke poljoprivrede i udruživanja proizvođača i prerađivača poljoprivrednih proizvoda Razvijati sustave lokalne prodaje i potražnje Ulagati u cjeloživotno obrazovanje poljoprivrednika Poticati mlađe osobe za preuzimanje poljoprivrednih gospodarstava Provesti turističku valorizaciju kulturno-povijesne baštine katedralnog kompleksa u Đakovu kako bi ista postala međunarodno poznata turistička točka privlačenja posjetitelja i razvoja LAG-a Dodatna ulaganja u smještajne kapacitete

2.2.4 Tržište rada

Radno aktivnog stanovništva na području LAG-a prema Popisu iz 2011. Ima 29.297 osoba, što je 66,35% ukupnog broja stanovnika. Od toga je žena 14.130 ili 48,23%, dok je muškaraca 15.167 ili 51,77%. U Satnici Đakovačkoj, Đakovu i Trnavi ima najviše radnog stanovništva u ukupnom broju stanovništva. Prema podacima HZMO-a u 2015. godini na području LAG-a bilo je zaposleno 9.511 osoba, a najviše kod pravnih osoba gdje ih je zaposleno bilo 6.653 ili 69,95%. Prema sektorima za razdoblje 2013.-2014. najviše zaposlenih je bilo u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu i poljoprivredi. Uspoređujući odnose obrazovanih stanovnika u radno aktivnoj populaciji na razini LAG-a, u razdoblju 2001.-2011., vidljiv je porast obrazovanosti u odnosu na 2011. godinu, te smanjenje broja radno aktivnog stanovništva sa samo završenom osnovnom školom, dok je najveći rast obrazovanosti postignut u stupnju visokog obrazovanja. Ovaj trend pokazuje porast obrazovanosti kao vrijednog razvojnog potencijala za gospodarsko i socijalno napredovanje. Porast broja obrazovanog, radno aktivnog stanovništva, u populaciji između 14 i 64 godine, s većim brojem osoba sa završenom srednjom i visokom školom vrijedan je pokazatelj i trend jačanja suvremenih društvenih kretanja kao podloge razvoja tehnološkog napretka i kretanja prema društvu znanja koje se događa i na promatranoj razini LAG-a. Uz ove trendove, koji su pozitivnog predznaka, evidentan je i rast nezaposlenosti u razdoblju od 2006.-2012. godine. Porast prosječne stope nezaposlenosti u promatranom razdoblju najizrazitiji je za područje općina Viškovci i Trnava, te grada Đakova, a što ukazuje na prisutne razvojne probleme. U najslabije razvijenim općinama trend nezaposlenosti je u puno blažem porastu, što je povezano s manjim brojem ukupne populacije te izrazito visokim stopama nezaposlenosti u najnerazvijenijim područjima LAG-a i najnerazvijenijim općinama, u Drenju gdje je u razdoblju 2010.-2012. prosječna stopa nezaposlenosti iznosila 33,8%, i još nepovoljnije, na

području općine Levanjska Varoš, gdje je, u istom razdoblju, ova stopa iznosila visokih 36,29%. Ukupno četiri općine prelaze granicu od 30% prosječne nezaposlenosti u promatranom razdoblju. Sve navedeno ukazuje kako će, u okviru planiranja ruralnog razvoja, biti potrebno uvažavati ove pokazatelje te sustavnim mjerama i aktivnostima nastojati mijenjati ove izrazito negativne gospodarske i socijalne trendove. Ukupan broj nezaposlenih na području LAG-a, prema statistikama HZZ-a iz listopada 2015., iznosio je 4.149 nezaposlenih osoba, a što je 14,16% u odnosu na ukupno radno aktivno stanovništvo LAG-a. Od toga je bilo 2.352 nezaposlene žene ili njih 56,69% u ovoj populaciji nezaposlenih. Među nezaposlenima, u listopadu 2015., bilo je i 1.505 nezaposlenih osoba mlađih od 29 godina, od toga 808 žena (53,69%). Među ukupnom populacijom nezaposlenih žena u LAG-u njih 1.460 ima srednjoškolsko obrazovanje, a 250 nezaposlenih žena ima višu ili visoku stručnu spremu. Od 1.505 nezaposlenih mladih osoba, završenu srednju školu ima 1.137 mladih osoba, a s višom i visokom školom njih 234, što govori o značajnom razvojnom potencijalu LAG-a, ali i o važnosti stvaranja uvjeta za ostanak mladih na području kroz kvalitetne programe i projekte lokalnog razvoja. Iz navedenoga je razvidna potreba za kvalitetnim programima zapošljavanja i samozapošljavanja mladih, a posebno žena promatranih ciljanih skupina u planiranim aktivnostima LAG-a.

Tablica 6. Struktura nezaposlenih na području LAG-a Strossmayer (Izvor: HZZ)

JLS	Ukupan broj nezaposlenih na dan 31. 10. 2015.	Broj nezaposlenih žena	Broj nezaposlenih mladih (do29 godina)	
			Ž	M
Drenje	269	154	69	40
Đakovo	2.424	1.365	471	376
Levanjska Varoš	158	87	27	24
Satnica Đakovačka	267	159	57	33
Semeljci	476	288	68	114
Strizivojna	194	101	47	43
Trnava	179	84	44	38
Viškovci	182	114	25	29
LAG	4.149	2.352	808	697

2.3 Demografske i socijalne značajke područja

Danas LAG Strossmayer ima 44.155 stanovnika, što je 1,03% stanovnika RH ili 14,48% stanovnika OBŽ. To je za 4.423 stanovnika (9,1%) manje nego li 2001. godine kada je u LAG-u živjelo 48.578 stanovnika. Smanjen je i broj kućanstava u ovom razdoblju za 672 kućanstva ili 4,56%. Kako se kretao broj stanovnika i kakav je bio demografski razvoj područja LAG-a vidi se iz podataka o stanovništvu koji se prate od 1869. godine. Tada je na području LAG-a živjelo 26.202 stanovnika i sve do 1971. godine bio je prisutan rast broja stanovnika. Nakon 1971. trend je promijenjen u smanjenje stanovnika na području LAG-a, te je, do danas, manje čak 4.888 stanovnika, a najjači trend smanjenja broja stanovnika prisutan je u posljednjih deset godina. Važnost ovih pokazatelja potrebno je trajno ugraditi u strateško planiranje razvoja LAG područja. Za planiranje razvoja potrebno je razmotriti karakteristike sadašnjeg demografskog stanja kroz uvid u prosječnu starost populacije LAG-a, indeks starenja, praćenje prirodnog prirasta i indexa vitalnosti.

Na području LAG-a prosječni indeks starenja stanovnika iznosi 84,44%, što je manje od prosjeka RH. Prosječna starost stanovnika LAG-a je 39,6 godina, što je za 0,3 godine više od prosjeka RH i za 0,9 godina više od prosječne starosti OBŽ. Najmlađe stanovništvo nalazi se na području općine Strizivojna sa 36,8 godina prosječne starosti, i na području općine Viškovci sa 38,3 godine. Najstarije stanovništvo je u općini Levanjska Varoš s 43,4 godina, i

u općini Drenje sa 40,7 godina prosječne starosti. Prosječni prirodni prirast, prema Popisu stanovništva 2011. godine, na području LAG-a iznosi -13, ima negativni predznak, a vitalni indeks, koji iskazuje broj rođenih na 100 umrlih, iznosi 74,75. Najmanji vitalni indeks imaju općine Trnava s 57,1 i Levanjska Varoš s 64. Najviši vitalni indeks na području LAG-a ima općina Strizivojna i iznosi 92,9 te grad Đakovo u iznosu od 85,7 vitalnog indeksa. Očigledno je na području LAG-a prisutan trend demografskog starenja koji će se, u narednom razdoblju, još više zaoštriti na štetu mladih generacija i vitalnosti stanovništva, jer ova demografska struktura ukazuje na moguće očekivano starenje stanovništva s čime je povezan i sporiji razvoj ne samo nerazvijenijih dijelova LAG-a, već upravo i onih područja u kojima je gospodarski rast jače izražen.

Na području LAG-a obrazovna struktura stanovnika starijih od 10 godina iskazuje ukupno 553 nepismena stanovnika starija od 10 godina. U populaciji obrazovanog stanovništva LAG-a starijoj od 15 godina, bez škole ili s nezavršenom osnovnom školom je 1.195 stanovnika, s osnovnom školom je 11.406 stanovnika, srednju školu ima završeno 17.628 stanovnika, a s višom i visokom školom je 3.070 stanovnika. Ovi pokazatelji obrazovanosti stanovnika LAG-a značajni su za planiranje aktivnosti kojima se može utjecati na razinu i kvalitetu obrazovanosti stanovništva, kao i na načine i vrste obrazovnih programa i sadržaja koje bi trebalo razvijati u cilju ostvarenja ukupnog razvoja. U okviru planiranja razvoja tehnoloških i inovacijskih projekata dobro je razmotriti i stanje informatičke pismenosti na području LAG-a. Od ukupno 39.397 stanovnika LAG područja, starijeg od 10 godina, internetom se koristi 20.332 stanovnika, dok 18.477 stanovnika koristi i elektroničku poštu.

Za razvoj LAG važan je kapacitet i razvijenost civilnog sektora i udruga koje su aktivne, a prema registru, na području LAG-a ima 286 udruga. Najviše je sportskih udruga (102), zatim udruga iz područja kulture i umjetnosti (49), gospodarstva (28) i socijalnih djelatnosti (19). Profesionalnih udruga na području LAG-a nema. Manji broj udruga bavi se razvojem vlastitih projekata i sufinanciranjem iz izvora s nacionalne i regionalne razine, dok se većina udruga financira iz sredstava jedinica lokalne samouprave. Tijekom izrade LRS udruge su iskazale različite interese i potrebe, ali ukazale i na svoje razvojne potencijale, te na činjenicu o važnosti obrazovanja članstva udruga za samostalno pripremanje i upravljanje projektima, jer nemaju dovoljno kapaciteta za ulaganje u stručnih znanja i vještina projektnog menadžmenta i organizacijskog razvoja udruga. Sve više udruga, u svome radu, susreće se s potrebom razvoja ovih resursa. Udruge najviše vremena posvećuju svojim primarnim ciljevima i aktivnostima, te, iako raspolažu s velikim iskustvom, praksom i znanjima u gospodarskim, kulturnim, socijalnim i drugim područjima, nemaju dovoljno iskustva, a još manje financijskih mogućnosti za razvijanje ovih potencijala. Zato su udruge iskazale interes da, u suradnji s LAG-om, kroz edukaciju svog članstva, povezivanje, suradnju i stvaranje različitih partnerstava, razviju i ojačaju svoja znanja i resurse kako bi mogli ostvarivati ciljeve za koje su i osnovane te svakodnevno doprinositi lokalnom razvoju. Posebno se to odnosi na udruge u području poljoprivredne proizvodnje, ruralnog turizma, kulture i socijalnih usluga. Na području LAG-a, u kulturnom, socijalnom i gospodarskom području, udruge su bitne za provedbu mnogih aktivnosti, posebno međunarodne smotre folklora „Đakovački vezovi“ koja, sa 100.000 posjetitelja godišnje, prerasta sve više i u turistički i gospodarski potencijal ukupnog razvoja, zatim gospodarska manifestacija vinogradara Slavonije i Baranje „Bonavita“ u Trnavi, te brojna druga lokalna i regionalna događanja i manifestacije na području LAG-a Strossmayer.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Ograničenost mogućnosti financiranja projekata samo iz proračuna jedinica lokalne samouprave	Osigurati uvjete za cjeloživotno obrazovanje Uključiti udruge u promociju područja kao atraktivnog područja za život i rad Poticanje mikro, malih i srednjih poduzetnika

3. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu

3.1 Identifikacija razvojnih potreba i potencijala LAG-a

Poljoprivreda je zasigurno najsnažnije prisutna kada se ulazi u ruralni prostor LAG-a Strossmayer. O tome svjedoči i zauzimanje generacija đakovačkih biskupa za razvoj ovdašnjega gospodarstva koje je vjekovno bilo utemeljeno u poljoprivredi. U okolici Đakova i u središtu grada postoje arheološka nalazišta od prije 5.000 godina u kojima se otkrivaju naslage ovdašnje prošlosti, ali i sadašnjosti. I ovi arheološki artefakti svjedoče o prethistorijskim nastojanjima ovladavanja prirodom i prirodnim okruženjem, bavljenjem poljoprivredom i vinogradarstvom. Na području LAG-a postoji niz tradicijskih naselja, kuća građenih u formi tradicijskog graditeljstva, ambara, krušnih peći koje su stavljene u proces valorizacije i trajne zaštite kao vrijedna lokalna obilježja ne samo za očuvanje ovdašnje tradicijske kulture i običaja, već i kao pokretački impuls lokalnog tradicijskog obrtništva koje je traženo u vrijeme današnjih potrošača i turista koji visoko cijene lokalne rukotvorine i lokalne tradicijske proizvode. Đakovačka ergela, osnovana 1509. godine, s uzgojem arapskih konja; gradnja puteva u osamnaestom stoljeću preko Dilj gore prema Slavonskom Brodu i Osijeku, pokazatelji su ovdašnjeg razvoja. Gastronomska tradicija LAG-a ima prepoznatljive tradicijske proizvode od šunki, kobasica, kulina, slanine i čvaraka, vina, rakija, i meda.

Društvena infrastruktura

Unatoč potencijalima područja LAG-a, na prostoru Dilj gore i Krndije sve je manje naselja i stanovnika u njima; postoje naselja i bez stanovnika. Iz brdskih dijelova nastojalo se izbjeći teže uvjete gospodarenja i migrirati prema većim i urbanijim naseljima, te je smanjenje stanovništva prisutno upravo na istočnom dijelu LAG-a u brdskim predjelima općina Trnava, Levanjska Varoš i Drenje. Nedostatak asfalta, nedostupnost naselja, veći troškovi održavanja lokalnih obiteljskih gospodarstava, poljoprivredne mehanizacije i gospodarskih objekata prisutni su na brdskom dijelu LAG-a. Ovdje postoje naselja bez vodovodne i kanalizacijske mreže, bez uređenih domova i druge javne infrastrukture, ovdje je pretežito starije ruralno stanovništvo i sve manje mladih obitelji s djecom. U ravničarskom dijelu LAG-a, iako snažnijeg gospodarskog kapaciteta i razvijene prerađivačke industrije, problemi su isti kada je u pitanju javni i civilni sektor, jer sredstava niti tamo nema u lokalnoj samoupravi za financiranje potreba lokalnog razvoja. Lokalni dionici isto tako rade i bez potrebnih znanja, iz pripreme i vođenja projekata, iz informatike i financijskog planiranja. U ovom dijelu LAG-a ima samo malo više osnovne komunalne infrastrukture, ali je društvena infrastruktura i ovdje, u većini naselja, nedostatna i oskudna, ponajviše nedostaje jaslica, vrtića, kvalitetnih programa predškolskoga obrazovanja. Veliki broj nezaposlenih stanovnika na području čitavog LAG-a ne može koristiti osnovnu uslugu društvene infrastrukture za vlastiti razvoj, a nedostatak specijaliziranih organizacija za programe cjeloživotnog obrazovanja, usavršavanja i prekvalifikacije jedan je od temeljnih problema razvoja. Za obnovu i opremanje društvenih domova, vatrogasnih domova, dječjih vrtića, jaslica, igraonica nedostaju osnovna sredstva za pripremu projektne dokumentacije. Mnogim udrugama nije moguće ostvariti osnovne kriterije

za prijavljivanje na natječaje, jer ne raspolažu potrebnim znanjima i opremom za pripremu projekata.

Poljoprivreda strateški sektor gospodarskog razvoja

Oko 40.000 hektara obradivih poljoprivrednih površina na području LAG-a i 2.714 poljoprivrednih gospodarstava u AGRONET-u govori o potencijalu ovdašnje poljoprivrede. Razvijena ratarska i stočarska proizvodnja, značajan broj uspješnih poljoprivrednih gospodarstava i rezultati u pojedinim granama poljoprivredne proizvodnje, s nacionalnim i regionalnim pokazateljima uspješnosti, govore o mogućnostima i potencijalu razvoja. No, unatoč gotovo idealnim uvjetima, prirodnim i ljudskim resursima, prisutno je puno faktora koji utječu na razvoj ovdašnje poljoprivrede. Možda najveća prepreka ovoj grupaciji i daljnjem razvoju je neorganiziranost i neefikasnost strukovnog povezivanja i suradnje te loša obrazovna struktura i velik broj nositelja PG-a starijih od 65 godina. Stavljanje u odnos svih nabrojanih faktora od veličine, starosti nositelja i obrazovne strukture nositelja PG-a važno je za planiranje projekata na razini LAG-a kojima se može potaknuti kvalitetan razvoj i rast poljoprivredne proizvodnje, koja je najvećim djelom neprerađivačkoga karaktera te se većina proizvedenih poljoprivrednih proizvoda plasira na tržište kao primarni poljoprivredni proizvodi s niskom otkupnom cijenom i bez dodane vrijednosti. Za postizanje dugoročnog povećanja prihoda i rasta poljoprivredne proizvodnje potrebno je planirati suradnju poljoprivrednih proizvođača kroz strukovne organizacije, povezivanje sa sektorom turizma i znanstvenim organizacijama. S timovima lokalnih dionika iz sektora poljoprivrede koji su iskazali potrebu za učenjem, usvajanjem novih znanja i novih tehnologija te interesom za međusobnom suradnjom potrebno je graditi osnovnu strukturu razvojnog procesa i voditi ih prema njihovom budućem razvoju i ostvarenju dobrih rezultata kroz prihvaćanje standarda ruralnog razvoja uz poštivanje normi zaštite okoliša, svjesnosti o mogućnostima zagađenja okoliša i problematici klimatskih promjena.

Upravljanje ruralnim razvojem kroz ulaganja u neproizvodne djelatnosti

Prisutan interes za program ruralnog razvoja od strane lokalnih dionika iskazan je i u interesu za razvojem onog djela obiteljskih gospodarstava kojim se može potaknuti razvoj diversificiranih djelatnosti, stvaranja dodatnih izvora prihoda i dohotka na gospodarstvima, kroz razvoj prirodnih i kulturnih resursa područja. Ova neproizvodna ulaganja ne ostvaruju značajan povrat, kroz prihode i dohodak, kao niti povećanje vrijednosti obiteljskih gospodarstava, u odnosu dobrobiti za okoliš. Ova ulaganja imaju različite oblike utjecaja na kvalitetu prostora, krajobraza, lokalnih komunikacija i mogućnosti kretanja na LAG području. Predstavnici javnog, civilnog i privatnog sektora su, na radionicama, planirali i razmatrali agroekološke ciljeve i obveze koji će se postići razvojem ovih sadržaja, a time i povećati ekološke vrijednosti u zaštićenim područjima. Sadašnji sadržaji, u okvirima kulturnih manifestacija, koji se prepliću sa stvaranjem novih turističkih proizvoda (kulturni i vjerski turizam, biciklizam, sportski i rekreacijski turizam), te dolaskom i boravkom većih skupina gostiju na ovim područjima, važno je prepoznavati i definirati u okvirima izrade glavnih strateških ciljeva, te mjera i aktivnosti za njihovu provedbu. Planirane lokalne šetnice, vidikovci, poučne i biciklističke staze, te drugi sadržaji i obnova tradicijskih građevina i uređenje tradicijskih imanja mogu dugoročno doprinijeti očuvanju prostora, omogućavanju kvalitetnijeg boravka, djelovanja i provođenja slobodnog vremena u ovim ekološki vrijednim dijelovima LAG-a uz istovremeno otklanjanje potencijalnih rizika od povećanog utjecaja na okoliš uslijed gospodarskih i društvenih aktivnosti. Uz zaštitu okoliša povećat će se i načini zaštite tradicijskog graditeljstva svjetovne i sakralne arhitekture i sadržaja na području LAG-a. Brojni tradicionalni načini proizvodnje i pripreme ponuditi će se, kao novi sadržaji, unutar programa razvoja ruralnog turizma. Pojedine udruge i gospodarstva planiraju na svojim tradicijskim gospodarstvima, u samoj proizvodnji hrane, ali i u povećanju kvalitete življenja

na ovim gospodarstvima, stvarati tzv. zatvorene sustave iskorištavanja održivih izvora energije, od postavljanja i opremanja prostora solarnom javnom rasvjetom, javnog ili privatnog karaktera, do korištenja solarnih i drugih obnovljivih izvora energije za različite namjene na gospodarstvima, javnim prostorima i društvenim objektima. Kroz ovakve programe, koji će, iz mikro projekata stvarati uzajamne efekte prijenosa znanja i tehnologija primjene u korištenju OIE/EE u lokalnim sredinama, planirano je, u narednoj, višoj fazi ruralnog razvoja, stvarati uvjete za integraciju većih projekata kao što su postrojenja za biomasu za proizvodnju električne energije te korištenje potencijala šumskog otpada kojega ima u brdskom dijelu LAG-a kao i različitih nusproizvoda na malim i srednje velikim farmama i obiteljskim gospodarstvima u ravničarskom dijelu LAG-a. Velike površine pod privatnim šumama prepoznate su kao veliki potencijal budućeg razvoja. Od iskorištavanja šumske bio mase do razvoja programa za preradu drveta i stvaranja niza lokalnih proizvoda od drveta. Prijenosom znanja i iskustava o mogućnostima razvoja proizvodnih visokoproduktivnih načina prerade drveta uz primjenu okolišnih mjera, ali i kroz prezentacije načina rada u pojedinim dijelovima LAG-a gdje je tehnologija i tradicija prerade drveta postigla značajnu razinu i zapošljava veliki broj lokalnog stanovništva, može se djelovati na povećanje zaposlenosti u ravničarskim područjima sa manjom iskorištenosti šumskih površina. Povezivanjem inovativnih novih koncepata, prirodnih resursa i uvjeta može se potaknuti značajne lokalne inicijative i u izoliranijim naseljima s ciljem stvaranja uvjeta za zapošljavanje i samozapošljavanje lokalnih stanovnika, a posebice ciljanog djelovanja na značajan broj i raznovrsnost populacije mladih ljudi na ovim prostorima.

3.2 SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
– izrađeni prostorni planovi i strategije razvoja kao temelj razvoja jedinica lokalne samouprave,, ulaganje u komunalnu infrastrukturu, prometni europski koridor Vc, autocesta „Slavonica“, iz pravca Budimpešte do luke Ploče, povezanost s autocestom A3 Zagreb-Lipovac – trasa željezničke pruge MG2 Savski Marof-Sisak-Novska-Vinkovci-Tovarnik, osposobljena je za brzine do 160 km/sat i nosivost 225 kN/osovini – blizina Zračne luke Osijek i riječne Luke Osijek na Dravi, dunavski riječni prometni pravac – dobri energetski potencijali LAG-om plinovod Brod-Vinkovci, elektroenergetski sustav i mreža dalekovoda – snažna poljoprivreda, veliki broj kompetentnih i stručnih proizvođači, velike površine poljoprivrednog zemljišta (obradivog) na području LAG – a, stručni radnici u poljoprivredi, razvijeno	– slaba prometna infrastruktura u brdskim dijelovima LAG-a, nedostatak sustava navodnjavanja, vodoopskrbe nema u svim naseljima, nema pročistača otpadnih voda i kanalizacijske mreže u većini naselja – nedostatak katastarske izmjere zemljišta – nerazrađen koncept biciklističkih staza, nedovoljno održavanje lokalnih cesta – slaba dostupnost širokopojasnog interneta na području LAG-a – nedovoljan kapacitet za razvoj civilnog sektora,financiranje udruga usmjereno samo na izvore od strane lokalne samouprave – slabi kapaciteti za izradu i provedbu projekata, nedovoljna ulaganja u obrazovanje stručnjaka za pripremu i upravljanje projektima – slabi financijski kapaciteti i organiziranost civilnog sektora, nedovoljna komunikacija i suradnja s lokalnom samoupravom – izražena depopulacija na čitavom

vinogradarstvo, ratarstvo, voćarstvo i stočarstvo, bogati prirodni resursi šuma na Dilj gori i Krndiji, vodne akumulacije i kanalska mreža na području LAG-a, ekološki i čisto nezagađeno područje, mogućnosti jačeg razvoja ekološke proizvodnje hrane – kulturne znamenitosti LAG područja od prethistorije, arheološka nalazišta, arheološke zbirke Muzeja Đakovštine, kulturna baština Đakovačke nadbiskupije, Katedrala Sv. Petra u Đakovu, Državna ergela Đakovo, ergela Ivandvor, Pastuharna… – zaštićena nematerijalna baština – umijeće izrade zlatoveza – prirodna baština na Dilju i Krndiji u NATURA programu, jezero Borovik, Strossmayerov perivoj i Mali park u Đakovu – kvalitetni proizvodi i usluge, tradicijski proizvodi (kulen, šunka,sirevi, med…) – prepoznatljiv imidž gostoljubive destinacije, ekološka osviještenost stanovnika LAG-a, prepoznatljivost, (tradicijska odjeća – nošnje-zlatare, pjesma – bećarac , kola – šetana), primjerci tradicijske opreme – volonterstvo u lokalnim udrugama – tradicionalne manifestacije za goste i turiste: Đakovački bušari "Bonavita" smotra folklora „Đakovački vezovi“	teritoriju LAG-a, loša obrazovna struktura, veliki broj nezaposlenih, nedovoljno programa za obrazovanje nezaposlenih i odraslih osoba stalno smanjenje broja stanovnika, uvjetuje i nedovoljno radne snage u ruralnim područjima, posebno u brdskim predjelima – niska efikasnost u javnom sektoru, poljoprivredi i gospodarstvu – stanovništvo starije životne dobi, veliki broj poljoprivrednih gospodarstava ima nositelje starije od 65 godina, slaba zainteresiranost mladih za bavljenje poljoprivredom – slaba obrazovanost poljoprivrednih proizvođača, posebice u području ekološke proizvodnje, proizvodnje tradicijskih proizvoda, razvoj kratkih lanaca u proizvodnji hrane, ruralnom turizmu – loša razvijenost turističke infrastrukture, nedovoljna i neujednačena turistička ponuda, nepovezanost turističkih sadržaja na razini LAG-a, nema zajedničke strategije turističkog razvoja na razini LAG-a, nedostaje biciklističkih staza i tematskih putova, nedovoljni smještajni kapaciteti i raznolikost smještajnih kapaciteta
PRILIKE	**PRIJETNJE**
– kvalitetna prometna povezanost, mogućnosti sinergijski razvoj poljoprivrede i turizma, interes turista za ruralni turizam,prirodnu i kulturnu baštinu, turizam na zaštićenim NATURA područjima,uz razvoj selektivnih oblika turizma (biciklizam, eko turizam, pustolovno-sportskog turizma, eno gastro turizma), mogućnost korištenja ESI fondova , s naglaskom na program RR, posebice Mjeru 19 , mogućnosti za korištenje mjera za razvoj poduzetništva na nacionalnoj	– prirodne nepogode (suša, poplava, mraz, tuča), nedostatak domaćih i stranih investicija – neriješeni imovinsko-pravni odnosi i neuređene zemljišne knjige - stalne promjene zakonskih propisa i zakonske regulative - skupa sredstva za financiranje i sufinanciranje razvojnih projekata mikro i malog poduzetništva – stagnacija i propadanje gospodarskih aktivnosti na području LAG-a – napuštanje sela, loša financijska

razini, poticaji za razvoj energetskih projekata iz programa EE/OIE – Razvoj turističkih djelatnosti na OPG – ovima, potpore za razvoj turizma iz nacionalnih i međunarodnih izvora i EU fondova – nove tehnološke mogućnosti i trženje poljoprivrednih proizvoda, povećanje vrijednosti proizvoda, stvaranje kratkih lanaca opskrbe i lokalnih robnih marki – stimulativne mjere i ozračje u smislu povlačenja sredstava iz mjera ruralnog razvoja bazirana na povećanju konkurentnosti malih OPG – a i razvoja ruralnog područja - prilike otvorenog tržišta EU, zasićenost potrošača tzv. „lošom hranom“ kao prilika za lokalne proizvode – ljudski kapacitet – kompetencije i znanja – nove tehnološke mogućnosti u funkciji turizma- seoska domaćinstva – stimulativna potpora udrugama, edukacija o mogućnostima korištenja EU fondova, suradnja s članovima LAG – a (pravnim osobama), više pojednostavljenih natječaja, provedba edukacija u području održivog razvoja i zaštite okoliša - potpora idejnih rješenja, upotreba novih tehnoloških sredstava u svrhu efikasnosti, zaustavljanje odljeva mladih i radno sposobnih - projekti razvoja pješačkih i biciklističkih staza - programi socijalnog razvoja, jačanja socijalnih usluga i socijalnog poduzetništva na području LAG-a financirani iz nacionalnih izvora i EU fondova, izgradnja domova i ulaganja u pružanje usluga za starije i nemoćne osobe, gerontodomaćice, dnevni boravci za osobe treće životne dobi	situacija, otežano zapošljavanje ciljanih skupina (muškarci i žene iznad 50 godina života). – fiskalna centralizacija na regionalnoj i nacionalnoj razini, i stalno smanjenje državnih potpora – slaba razvijenost područja (I. i II. skupine). – nedovoljno proračunskih sredstava za financiranje projekata – pojava novih konkurenata u smislu EU područja – povećanje poreza i doprinosa – visoka razina vladinih mjera i regulative – neorganizirano tržište poljoprivrednih faktor politike izravno utječe na poljoprivredni sektor i lokalni razvoj promjenama smjera i nedostatkom strategije razvoja poljoprivrede – vremenski uvjeti, promjena klime i vremenske nepogode kao nesiguran faktor poljoprivredne proizvodnje, visoki iznosi osiguranja poljoprivredne proizvodnje od elementarnih nepogoda – negativni utjecaj industrije i drugih onečišćivača na okoliš, prirodnu i kulturnu baštinu – demografska nepovoljna kretanja, starenje stanovništva, odlazak mladih obrazovanih stanovnika u druge regije EU – globalna gospodarska recesija – pad interesa, nizak standard, složenost kod izrade projekata, cijena opreme u udrugama, visok odnosno postojeći PDV u radu volonterskih udruga – nepostojanje financiranja kroz redovnu djelatnost – visoka razina vladinih mjera i regulative – zakonski okvir otežava rad udruga u korištenju fondova EU, posebno EPFRR – nestabilnost izvora financiranja za za organizacije civilnog društva

4. Opis ciljeva LRS te integriranog i inovativnog karaktera LRS uključujući jasne i mjerljive pokazatelje za izlazne pokazatelje ili rezultate

4.1 Vizija, ciljevi i prioriteti razvoja LAG-a

Vizija razvoja područja LAG-a Strossmayer utemeljena je na osnovnoj analizi (značajke područja) i SWOT analizi uz procjenu mogućnosti i ograničenja razvoja. Usklađenje vizije provedeno je u odnosu s ciljevima LEADER/CLLD-a, kao i međusektorskim ciljevima prema fokus područjima politika ruralnog razvoja EU i u skladu s provedbom Mjere 19 PRR RH 2014.-2020. Vizija LAG-a Strossmayer **temelji se na oživljavanju njegovog ruralnog područja uravnoteženim razvojem poljoprivrede i turizma, kao prihvatljivog prostora za ostvarivanje životnih ciljeva mladih generacija, poticanja međugeneracijske solidarnosti i unapređenja kvalitete življenja svih stanovnika našeg LAG – a.** Vizija je definirana na radionicama i radnim sastancima lokalnih dionika i predstavlja glavne težnje i interese stanovnika LAG područja. Vizija LAG-a usmjerena je razvoju svih resursa na načelima održivosti, zaštite okoliša i primjene standarda uravnoteženog razvoja kroz provedbu prioritetnih dugoročnih ciljeva LAG-a koje su definirali sudionici terenskih radionica i sastanaka:

1. Jačanje razvoj ljudskih resursa provedbama programa obrazovanja, zapošljavanja i razvoj organizacija civilnog društva
2. Poticanje programa valorizacija kulturne i prirodne baštine
3. Poticanje razvoja poljoprivrede, suradnju i stvaranje partnerstva
4. Unapređenje kvalitete turističkih sadržaja poboljšanjem uvjeta za boravak turista i provođenjem programa za podizanje kvalitete turističkih i ugostiteljskih usluga, razvoja novih turističkih proizvoda i povećanje raznovrsnosti smještajne ponude
5. Jačanje socijalne svijesti o potrebama pomoći najsiromašnijima i najugroženijima uz poticanje razvoja programa socijalnog poduzetništva

Kroz planiranja strateških ciljeva unutar lokalnih partnerstava, uz planiranje tipova operacija koji će nositi provedbu strateških ciljeva, usmjerenost je bila na:

- Korištenje potencijala razvojnih resursa uz optimalnu iskoristivost: prirodne i kulturne baštine, prostornih, klimatskih i gospodarskih resursa, ljudskih resursa, tradicijskih znanja i vještina, iskustava potpornih organizacija i institucija, posebno vjerskih zajednica, na lokalnoj i regionalnoj razini
- Optimalizaciju uključenosti lokalnih dionika i ciljanih osjetljivih društvenih skupina koje, svojim znanjima, iskustvima i inovativnim rješenjima, mogu doprinositi razvoju uz poticanje njihove uključenosti djelovanja u lokalnoj zajednici, te poticanje rodne i generacijske solidarnosti
- Osiguranje uvjeta za otvaranje novih radnih mjesta, kako bi se utjecalo na negativne demografske trendove, posebice smanjenja stanovništva i njihove migracije u druga područja i regije s ciljem povećanja ukupne kvalitete života na području LAG-a
- Poticanje međusobne suradnje s ciljem razvoja međusektorskih projekata i partnerstava kroz povezivanje dionika iz različitih sektora, koji će se povezivati na zajedničkim projektima održivog gospodarstva usmjerenog proizvodnji novih inovativnih proizvoda i usluga i u poljoprivredi, i turizmu, ali i socijalnom poduzetništvu

Razvojni prioriteti LAG-a usklađeni su s razvojnim prioritetima (time i fokus područjima) **Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.**[3] koji su slijedeći:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima (razvoj baza podataka u ruralnim područjima; jačanje veza između poljoprivrede, šumarstva i znanstvenog sektora) (*LRS direktno doprinosi samim*

[3] Izvor: Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

djelovanjem ureda LAG-a putem provedbe operacija 2.2.2 i 2.2.3 koje su sukladne tipovima operacija Programa ruranog razvoja – 19.3.1, 19.3.2 i 19.4.1)

2. jačanje održivosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede, promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija te davanje potpore održivom upravljanju šumama;
3. promicanje organizacije prehrambenog lanca, dobrobiti životinja i upravljanja rizicima u poljoprivrednom sektoru;
4. obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo);
5. promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije) i davanje potpore prelasku na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika (korištenjem obnovljive energije, smanjenjem emisija stakleničkih plinova, očuvanjem i pohranjivanjem ugljika);
6. promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj (jednostavnije otvaranje radnih mjesta, promicanje lokalnog razvoja, pojačana dostupnost informacijskih i komunikacijskih tehnologija),

doprinosom kojima se direktno doprinosi ostvarenju **tri razvojna cilja Zajedničke poljoprivredne politike Hrvatske**[4]

1. poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno-prerađivačku industriju,
2. osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora,
3. postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Pri planiranju aktivnosti/tipova operacija za provedbu LRS a time razvojnih ciljeva, LAG se prvenstveno vodio implementacijom načela LEADER-a/CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. koje je prioritetno usmjereno na inovacije, zaštitu okoliša i smanjenje utjecaja na klimatske promjene te na postizanje planiranih rezultata koji donose trajne i vidljive promjene. Načela kojima se, u pripremi i planiranju provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom, vodio LAG Strossmayer vođena su doprinosom **ciljevima primjene LEADER pristupa u RH u razdoblju 2014. - 2020**.[5]:

1. promicanje ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstva;
2. unapređenje i promicanje politike ruralnog razvoja;
3. podizanje svijesti o pristupu odozdo prema gore i važnosti definiranja lokalne strategije razvoja;
4. povećanje razine edukacije i informiranosti ruralnog stanovništva;
5. poboljšanje ruralnih životnih i radnih uvjeta, uključujući i dobrobit;
6. stvaranje novih, održivih mogućnosti zarade;
7. očuvanje i stvaranje novih radnih mjesta;
8. diversifikacija gospodarskih aktivnosti.

Kroz tri ciklusa edukacijsko-konzultacijskih postupaka, provedbu fokus grupa i tematskih terenskih radionica, uz prisutnost predstavnika organizacija sa šireg područja LAG-a, došlo se do konačnih strateških opredjeljenja. U ovom procesu definirani su opći ciljevi i njihovi očekivani učinci usmjereni na; jačanje svijesti lokalnih dionika o značaju LAG područja, jačanju svijesti o postignućima u ostvarenju zajedničkih razvojnih ciljeva, iskazivanju interesa za ostvarenjem više razine kvalitete života na čitavom području LAG-a i stvaranju

[4] Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN30/15)
[5] Izvor Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

prepoznatljivog obilježja područja na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. LAG Strossmayer se opredijelio za provedbu specifičnih ciljeva kroz dva temeljna strateška cilja:

1. *Povećanja konkurentnosti poljoprivrede poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljenih na načelima održivog razvoja*
2. *Jačanjem prepoznatljivosti područja LAG-a razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti, razvojem potporne infrastrukture, te suradnje i partnerstava*

Prema navedenim ciljevima i smjernicama metodom „odozdo prema gore“ LAG Strossmayer je proveo proces određivanja prioritetnih tipova operacija i mjera kojima su određeni i njegovi strateški (specifični) ciljevi koje se može prikazati kao:

Prioritetni tipovi operacija u programskom razdoblju 2014.-2020.	**Prioritetne Mjere (Aktivnosti) u programskom razdoblju 2014.-2020.**	**Strateški razvojni ciljevi LAG-a u programskom razdoblju 2014.-2020.**
TO1.1.1 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	M1.1 Potpora razvoju održive poljoprivrede na području LAG-a	SC1 Povećanje konkurentnosti poljoprivrede poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljenih na načelima održivog razvoja
TO1.1.4 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava		
TO2.2.1 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo	M2.2 Potpora razvoju infrastrukture, suradnje i partnerstava u cilju unapređenja kvalitete života na području LAG-a	SC2 Jačanje prepoznatljivosti područja razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti, razvoja potporne infrastrukture, suradnje i partnerstava
TO2.2.2 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a		
TO2.2.3 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije		

4.2 Ciljevi, mjere i tipovi operacija LRS za područja LAG-a temeljeni na mogućnostima PRR 2014 – 2020

Strateški cilj 1[6]	**Povećanje konkurentnosti poljoprivrede poticanjem uvođenja novih tehnologija i stvaranja proizvoda s dodanom vrijednosti temeljenih na načelima održivog razvoja**
Obrazloženje (integralna svrha) cilja za provedbu LRS	
Bavljenje poljoprivredom na području LAG-a Strossmayer tradicionalna je djelatnost. 2914 poljoprivrednih gospodarstava i 46.587 ha obradive poljoprivredne površine značajan su resurs za daljnji rast i napredak ove gospodarske grane. Ratarstvo i stočarstvo su poljoprivredne grane koje su najviše zastupljene na ovom području i to ponajprije mliječno govedarstvo. Poljoprivredna gospodarstva stare i smanjuju proizvodnju, obrazovna struktura nositelja PG-a nije zadovoljavajuća. Mjerama/operacijama koje će doprinijeti realizaciji ovog specifičnog cilja želi se doprinijeti razvoju poljoprivrednih gospodarstava kroz poticanje restrukturiranja i	

[6] Izmjena je sukladna Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5750, potpisanim između LAG-a Strossmayer i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

modernizaciju proizvodnje i prerade primarnih poljoprivrednih proizvoda, a s ciljem diversifikacije i povećanja tržišnog sudjelovanja. Tržišno orijentirana proizvodnja doprinijeti će gospodarskoj održivosti, te uvođenjem novih metoda i tehnologija će doprinijeti očuvanju resursne razvojne osnove i smanjenju utjecaja klimatskih promjena.			
Očekivani rezultati	– Povećanje zaposlenosti na poljoprivrednim gospodarstvima putem projekata kojima je dodijeljena potpora iz PRR 2014.-2020. za 2 zaposlena – Povećanje broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (EPFRR - PRR 2014.-2020.) za 24 projekta – Povećanje ulaganja u restrukturiranje i/ili modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava za 200.161,36 EUR – Razvoj 13 malih poljoprivrednih gospodarstava		
Predviđena financijska alokacija do 2023	➢ 55,34% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (395.161.36 EUR) Ukupno SC1: 42,16% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 937.125,00 EUR (100%)		
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja *(result indicators), CMES/CMEF*			
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	
395.161,36 EUR	24	2	
Izvor informacija	Izvješća APPRRR i Lokalne akcijske grupe Strossmayer		
Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.			
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)	Sukladnost s Mjerom PRR	Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere	Sukladnost s tipom operacije iz PRR
M1.1 Potpora razvoju održive poljoprivrede na području LAG-a	4	TO1.1.1 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	4.1.1
	6	TO 1.1.4 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR			2
			2A
Prioritetna Mjera (aktivnost) 1.1	**Potpora razvoju održive poljoprivrede na području LAG-a**		
Obrazloženje mjere (integracije tipova operacija) za provedbu LRS			
Kroz ovu mjeru i prateće tipove operacija, LAG će provoditi sufinanciranja u aktivnostima koje će doprinijeti ukupnoj učinkovitosti i održivosti poljoprivrednih gospodarstava, uključujući zaštitu okoliša i prilagodbu klimatskim promjenama. Ulaganjem u objekte i pripadajuću infrastrukturu, novu i inovativnu mehanizaciju, gospodarska vozila, uključujući tehnološku i informatičku opremu te kupnju zemlje radi realizacije projekta, podiže se razvoj i trženje poljoprivrednih proizvoda na viši nivo konkurentnosti na tržištu. Time će poljoprivredna gospodarstva povećati stupanj investicijskog potencijala pa samim time napredovati u pogledu			

modernizacije, tehnološko-tehničke opremljenosti te energetske i okolišne učinkovitosti, ali i ostvariti pozitivan učinak na dohodak - kao i na otvaranje novih radnih mjesta i njihovu održivost. Kako se poljoprivreda na području LAG-a zasniva na malim poljoprivrednim gospodarstvima, ovom mjerom se planira potaknuti njihov razvoj kako bi ista postala gospodarski održiva, jer su izuzetno važna u smislu zadržavanja seoskog stanovništva, očuvanja i zaštite okoliša i kulturnog nasljeđa ruralnih zajednica te proizvodnje lokalnih proizvoda.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 1.1	Lokalna akcijska grupa Strossmayer, Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata						
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	4	20
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (%, 19.2)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	8,4	46,9
Napomena:	*Detaljna razrada strateškog cilja te prioritetnih mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodacima 3.i 5. te poglavlju 7.1.*						

Strateški cilj 2[7]	**Jačanje prepoznatljivosti područja razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti, razvoja potporne infrastrukture, suradnje i partnerstava**
Obrazloženje (integralna svrha) cilja za provedbu LRS	
Prirodna i kulturno-povijesna baština (tradicijska gradnja naselja, Državna Đakovačka ergela, Đakovačka katedrala) područja LAG-a Strossmayer je značajan potencijal razvoju diversificiranih djelatnosti te stvaranju dodatnih izvora prihoda i dohotka na gospodarstvima. Neproizvodnim ulaganjima - rekonstrukcijom i izgradnjom male infrastrukture u ruralnim područjima stvaraju se preduvjeti za poticanje društveno-gospodarskog rasta i poboljšanje kvalitete života u ruralnim zajednicama. Isto tako, LAG Strossmayer, u svrhu povećanja kvalitete života na području, provoditi će brojne aktivnosti jačanja ljudskih resursa i poboljšanja društvene infrastrukture otvorene na korištenje cjelokupnoj populaciji, te tako umanjiti negativni depopulacijski trend u ruralnim područjima.	
Očekivani rezultati	• Rast zaposlenosti putem projekata kojima je dodijeljena potpora iz PRR 2014.-2020. za 2 zaposlena • Rast broja projekata sufinanciranih iz fondova EU (EPFRR - PRR 2014.-2020.) za 10 projekta • 40% ruralnog stanovništva ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura financiranih iz PRR 2014.-2020. putem

[7] Izmjena je sukladna Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5750, potpisanim između LAG-a Strossmayer i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

	Mjere 19 • Jačanje veza između LAG-ova i različitih razvojnih dionika ruralnih područja razvojem implementacijom projekata suradnje na nacionalnoj razini putem 2 projekta suradnje • Jačanje upravljačkih sposobnosti organizacija koje pružaju potporu razvoju ruralnog područja putem provedbe min. 20 aktivnosti usmjerenih poticanju općeg lokalnog razvoja, u koje je uključeno min. 200 sudionika • Razvoj društvene uključenosti, smanjenja siromaštva, diverzifikacije,malog poduzetništva i kreiranje radnih mjesta jačanjem animacije stanovništva i sustava cjeloživotnog učenja te stjecanja znanja i vještina putem provedbe min. 29 animacijsko-edukacijskih aktivnosti koje uključuju min. 290 sudionika
Predviđena financijska alokacija do 2023.	➢ 44,65% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020. (318.838,64 EUR) ➢ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.3 PRR 2014-2020 (5% od 19.2., uk. 19.3: 35.700,00 EUR) ➢ 100% sredstava LAG-a za podmjeru 19.4 PRR 2014-2020 (25% od 19.2 + 25% od 19.3; 187.425,00 EUR) Ukupno SC2: 57,83% (541.963,64 EUR) ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 937.125,00 EUR (100%)

Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja *(result indicators), CMES/CMEF*		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2/19.3/19.4 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2/19.3 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.4 PRR 2014-2020
541.963,64 EUR	10	2
Izvor informacija	Izvješća APPRRR i Lokalne akcijske grupe Strossmayer	

Prioritetne mjere (aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima PRR 2014.-2020.			
Broj i naziv prioritetne Mjere (aktivnosti)	Sukladnost s Mjerom PRR	Broj i naziv tipa operacije za provedbu Mjere	Sukladnost s tipom operacije iz PRR
M2.2 Potpora razvoju infrastrukture, suradnje i partnerstava u cilju unapređenja kvalitete života na području LAG-a	7	TO2.2.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo	7.4.1
	19	TO2.2.2 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	19.3.2
	19	TO2.2.3 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	19.4

Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	1			6	
	1A	1B	1C	6A	6B
Prioritetna Mjera	**Potpora razvoju infrastrukture, suradnje i partnerstava u**				

(aktivnost) 2.2	**cilju unapređenja kvalitete života na području LAG-a**						
Obrazloženje mjere (integracije tipova operacija) za provedbu LRS							
Ovom mjerom želi se doprinijeti poboljšanju društveno-gospodarskog razvoja LAG-a Strossmayer, te se aktivnosti odnose na smanjenje nezaposlenosti, odnosno uklanjanju uzroka nezaposlenosti koji za posljedicu ima izraženu depopulaciju područja. Svi lokalni dionici trebali bi biti što više uključeni kako u razvoj društvene aktivnosti tako i u opći razvoj zajednice. Ulaganja u razvoj kulturnih, sportskih sadržaja i sadržaja za slobodno vrijeme imaju za cilj ublažiti neke od poteškoća s kojim se susreću stanovnici ruralnog područja LAG-a, osobito nedostatak pristupa uslugama i infrastrukturi. Upravo je uloga LAG-a ključna za kreiranje i jačanje partnerstva javnog i privatnog sektora koji zajedno osmišljavaju i ostvaruju projekte koji vode poboljšanju života u lokalnim zajednicama. No, LAG treba jačati kako suradnju unutar svoje lokalne zajednice tako i sa drugim lokalnim zajednicama na nacionalnoj i međunarodnoj razini, posebno u smislu međusobnog povezivanja za prijenos znanja, vještina i u konačnici, suradnjom i umrežavanjem, razvoja novih tržišta za proizvode i usluge sa svog područja. Članovi LAG-a su motivatori zajednice, koji se moraju konstantno usavršavati kako bi dalje animirali širok krug razvojnih dionika te tako jačali koheziju lokalne zajednice koja stvara poticajno okruženje za kvalitetan i održiv socio-ekonomski razvoj kako područja LAG-a tako i šireg okruženja. LAG omogućuje stvaranje kvalitetnih veza za provedbu transnacionalnih projekata u kojima se razmjenjuju stavovi, iskustva i primjeri dobre prakse u razvoju poljoprivrede i nepoljoprivrednih djelatnosti. Bogatstvo kulture, prirodnih vrijednosti i očuvanost krajolika dobra su osnova za stvaranje dodatne turističke ponude ili razvoj drugih nepoljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a, a oblikovano i temeljeno na primjerima dobre prakse kroz međuteritorijalne projekte.							
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti) 2.2	Lokalna akcijska grupa Strossmayer, Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje i druge potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu ciljanim skupinama odnosno korisnicima – nositeljima projekata						
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata.)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0		8
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (%, za 19.2)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0		44,65
Vremensko razdoblje za provedbu aktivnosti do 2020. (i broj projekata.) - 2 realizirana projekta suradnje (19.3)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	1	1
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (%, za 19.3)	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	N/A	N/A	0	0	0	26,45	73,55
Predviđena financijska alokacija (planirana sredstva) do 2020. (%, za 19.4)	N/A	N/A	0	25	25	25	25
Napomena:	*Detaljna razrada strateškog cilja te prioritetnih mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija, pripadajućim indikatorima*						

	mjerenja rezultata (result indicators) i isporuka (output indicators, ciljanim korisnicima i kriterijima prihvatljivosti) nalazi se u Dodacima 4. i 5. te poglavlju 7.1.

4.3 Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti

Detaljan opis mjera (aktivnosti), definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti, kako je navedeno u prethodnom poglavlju u napomenama, nalazi se u Dodacima 3.,4. i 5.

4.4 Opis tema planiranih projekta suradnje i način odabira projekata suradnje

Radi dopirnosa dodane vrijednosti LEADER/CLLD programa na EU razini te jačanja kapaciteta LAG-a, lokalnom razvojnom strategijom predviđen je nastavak institucionalne suradnje. Insitucionalnim umrežavanjem, kao dijelom provedbe tekućih aktivnosti LAG-a Strossmayer, kroz mreže LAG-ova te različitih ruralnih dionika na razini Republike Hrvatske, putem Nacionalne mreže za ruralni razvoj, ali sudjelovanjem u radu ELARD-a (mreže LAG-ova EU) te ENRD-a (Europske mreže za ruralni razvoj, koja obuhvaća širi krug multisektorskih razvojnih dionika ruralnih područja), provedba ovih aktivnosti odvijati će se u okviru tipa operacije 2.2.3 LRS.

U ovom poglavlju obrađeni su projekti suradnje koji se provode sukladno Članku 35. Uredbe (EU) 1303/2013 u okviru tipa operacije 2.2.2 LRS, a podrazumjevaju razvoj partnerske suradnje odnosno provedbu nacionalnih projekata koji uključuju LAG-ove s područja Republike Hrvatske i LAG-ove te druge ruralne razvojne dionike koj primjenjuju LEADER/CLLD pristup u radu/razvoju lokalnih zajednica, svi iz ruralnih područja. Akcijskim planom LAG-a predviđena je priprema i realizacija 2 projekta suradnje u razdoblju od 2017. do 2020. godine.

Tematsko područje 1:
Potpora povećanju dodane vrijednosti i jačanju promocije i marketinga lokalnih proizvoda.
Cilj projekta suradnje tematskog područja 1:
Cilj ovog tematskog područja suradnje je doprinijeti stvaranju dodane vrijednosti proizvoda sa područja LAG-ova uključenih u projekt suradnje jačanjem prepoznatljivosti lokalnih proizvoda. Projekt suradnje uključuje zajedničko brendiranje proizvoda s područja LAG-ova uključenih u projekt suradnje i njihovu promociju na područjima ovih LAG-ova. Brendiranje se može odnositi na jednu ili više odabranih grupa proizvoda s područja LAG-ova uključenih u projekt suradnje te može a ne mora uključivati i dodjelu oznake brenda jednoj ili više kategorija ugostiteljskih objekata. Aktivnosti projekata suradnje mogu uključivati usluge stručnjaka za razvoj brenda i drugih stručnjaka, izradu promotivnih materijala, promotivne materijale, izradu web stranice/dijela web stranice, razne promocije, edukacijske aktivnosti i slično.
Ovim projektom najviše se doprinosi ostvarenju LRS cilja 1, mjeri 1.1, pri čemu se također doprinosi ostvarenju cilja 2, mjere 2.2.
Tematsko područje 2:
Razvoj integrirane ponude ruralnog turizma, posebno raznolikih selektivnih oblika turizma, zasnovanog na tradicijskom nasljeđu područja LAG-a Strossmayer.
Cilj projekta suradnje tematskog područja 1:
Cilj ovog tematskog područja suradnje je jačanje lokalnih razvojnih dionika u implementaciji inovativnih pristupa i novih tehnologija i metoda, u razvoju turizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima i opće rekreacijske infrastrukture/javnih sadržaja. Aktivnostima unutar ovog cilja želi se omogućiti prijenos znanja i vještina u pronalaženju najboljih rješenja revitalizacije ruralne baštine koja je izvan funkcije ili se nedovoljno koristi a ujedno može doprinijeti povećanju prihoda ruralnih gospodarstava, kako bi ista postala samoodrživa, u cilju zadržavanja mladih i smanjenja depopulacije

područja LAG-a Strossmayer.
Ovim projektom najviše se doprinosi ostvarenju LRS cilja 2, mjeri 2.2.

Način pripreme, provedbe i odabira projekata suradnje (shematski prikaz)[8]:

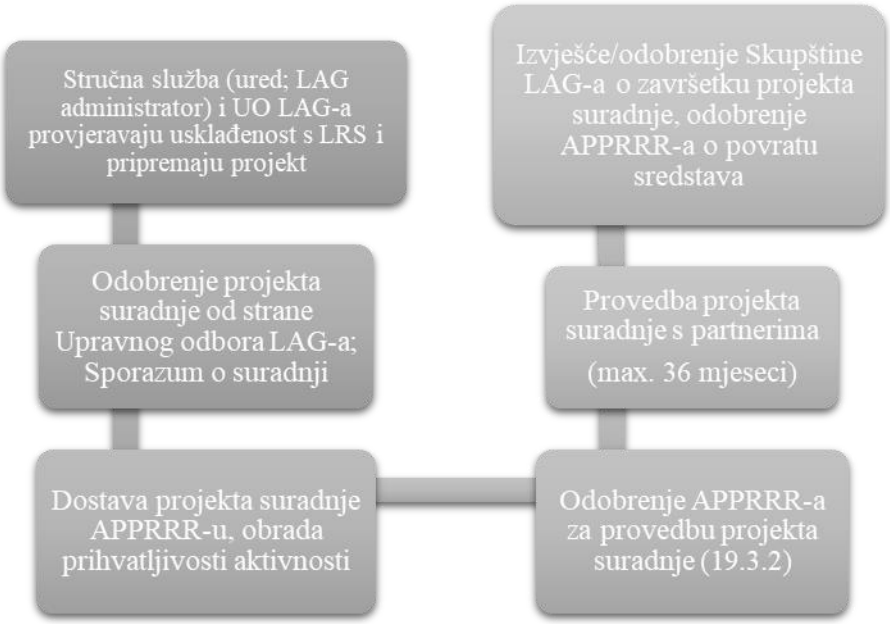

4.5 Inovativan i integrirani karakter Strategije

LRS LAG-a Strossmayer rađena je pristupom *odozdo prema gore*, prema stvarno iskazanim potrebama krajnjih korisnika (nositelja projekata) i strukturirana je na način međusobne sukladnosti odabranih tipova operacija planiranih za provedbu Mjere 19, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. koje integrirane, kroz objedinjene mjere, vode do integralnih strateških ciljeva. LAG je usmjerio svoje aktivnosti maksimalnom integralnom doprinosu fokus područjima Programa a time i razvojnim ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije i Republike Hrvatske. Pri planiranju operacija i mjera te osmišljavanju postizanja ciljeva LRS, posebna pažnja posvetila se doprinosu svim horizontalnim, međusektorskim ciljevima Mjere 19 – kako maksimalno potaknuti inovacije uz očuvanje okoliša te prilagodbu i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena, budući je područje LAG-a Strossmayer tradicionalno područje intenzivne poljoprivrede. Integrirani i višesektorski razvoj LAG-a postići će se kombinacijom tipova operacija koje su sve u pozitivnim međusobnim odnosima. Doprinos međusektorskim ciljevima je ugrađen i u sve kriterije za odabir projekata kako bi se maksimalno osigurao doprinos LRS.

Inovativan karakter Strategije

Postupak izrade LRS putem otvorenih konzultacijskih procesa i samim pristupom *odozdo prema gore*, prema jasno artikuliranim i osmišljenim potrebama područja i korisnika, pri čemu se pridavao poseban značaj iskazanim potrebama osjetljivih skupina društva, bio je inovativan pristup programiranju razvoja područja LAG-a Strossmayer prvenstveno iz razloga što lokalni razvojni dionici nisu prošli iskustvo primjene LEADER načela putem Mjere 202 IPARD progama. Također, jačanje svijesti o načinu odabira projekata, sustavom

[8] Napomena: Postupak provedbe projekata suradnje promijenjen je sukladno novom Pravilniku za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017, 53/2018).

decentralizirane provedbe LRS, odnosno odabirom projekata od strane lokalnog razvojnog partnerstva potpuno je inovativan pristup u preuzimanju jasne vlastite odgovornosti u usmjeravanju i poticanju lokalnog razvoja ruralnih zajednica. Također, ugradnjom valorizacije doprinosa svakog projekta, jasno iskazanim indikatorima koji se moraju realizirati provedbom LRS te mjerljivog doprinosa postizanja razvojnih ciljeva LRS te međusektorskih ciljeva, također je potpuna inovacija na području LAG-a. Sve aktivnosti koje će se poticati provedbom LRS ne smiju imati štetan utjecaj na okoliš. Aktivnosti cilja 1 zasnivaju se na analizi značajki područja, odnosno analizi razvojnih mogućnosti, komparativnih prednosti te mogućih ograničenja. Odabirani tipovi operacija u funkciji su daljnjeg jačanja ključnog razvojnog sektora – poljoprivrede za čije jačanje postoji jak razvojni potencijal. Svim operacijama potiče se primjena inovacija u poljoprivredi i s njom povezanim djelatnostima na PG-ima, posebno kroz pružanje mogućnosti sufinanciranja nabave novih tehnologija te primjene novih metoda, na troškovno učinkovit način, LRS je usmjerena prema jačanju gospodarske održivosti lokalnih razvojnih dionika. Putem operacija unutar drugog cilja razvoj područja LAG-a usmjerava se na poboljšanje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, kroz ulaganja u društvenu infrastrukturu. Drugi cilj zasniva se na osmišljavanju aktivnosti koje doprinose održivosti i poboljšanju životnih uvjeta lokalnog stanovništva, ali i stvara javnu potpornu infrastrukturu usmjerenu stvaranju podloge za daljnji razvoj privatnih ulaganja. Ovaj cilj potiče razmjenu informacija te stjecanje novih znanja i vještina, naglasak će uvijek biti dan uvođenju novih metoda i tehnologija. Tematska područja suradnje kojima se LAG planira baviti orjentirana su na maksimizaciju postizanja rezultata oba cilja LRS.

Zaštita okoliša

Prostor LAG-a Strossmayer visoko je vrijedno prirodno područje s velikim prostorima u mreži NATURA 2000. Provedbom aktivnosti unutar oba cilja LAG će poticati ulaganja koja su okolišno prihvatljiva i održiva, imaju pozitivan utjecaj na okoliš i uvode tehnologije i procese koji omogućuju opće poboljšanje okoliša te biološke raznolikosti. LAG će informirati i animirati sve lokalne razvojne dionike, posebno prijavitelje projekata za realizaciju LRS za uporabu tehnologija i zahvata koji koriste materijale koji nisu štetni za okoliš, prihvatljivi su za ljude i okolinu. Isto se odnosi i na razvoj društvene infrastrukture u okviru drugog cilja u kojoj će se poseban naglasak dati poticanju provedbe postupaka tzv. „zelene nabave“. Poseban naglasak u postizanju očekivanih rezultata drugog cilja biti će izgradnja svijesti te prijenos znanja i vještina o tehnologijama i metodama koje čuvaju opći okoliš te posebno pridonose poboljšanju bioraznolikosti područja. Kako bi jačao svijest i potrebu očuvanja okoliša u kriterije provedbe svih ciljeva LAG je za isto ugradio dodatne bodove.

Klimatske promjene

Svim mjerama, a posebno onima unutar prvog cilja, doprinosi se ublažavanju negativnih posljedica klimatskih promjena. Ulaganja u okviru potpora uvođenju novih tehnologija i procesa u poljoprivredi (prvenstveno usmjerenih na restrukturiranje gospodarstva) omogućit će lakšu prilagodbu i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena unutar ruralnog prostora kroz smanjenje emisije štetnih tvari. Kroz razvoj lokalne infrastrukture, prednost se daje opremi i zahvatima koji su otporni na klimatske promjene i zahvatima u zaštićenim područjima. Poticanjem projekata udruženja potiče se razvoj zajedničke logistike, skladištenja i prijevoza čime se direktno smanjuje emisija ugljičnog dioksida u atmosferu. Aktivnosti za postizanje drugog cilja osiguravaju da se, kroz razvojne mehanizme prijenosa znanja i informacija, potiče provedba projekata koji doprinose smanjenju štetnog utjecaja poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene i dodatno educira stanovništvo o potrebi ublažavanja klimatskih promjena i utjecaju poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene.

4.6 Usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima

Usklađenost ciljeva LRS sa prioritetima i fokus područjima (a time i ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike RH i EU čijim se doprinosom jednako doprinosi o ostvarenju Strategije razvoja Europske unije do 2020. „Europa 2020“) Programa ruralnog razvoja navedena je u poglavlju opisa ciljeva, dok je usklađenost Mjera i tipova operacija dodatno detaljno prikazana u Dodacima 3. i 4. te u poglavlju praćenja učinkovitosti LRS putem jasno iskazanih indikatora provedbe. Nadređeni strateški razvojni dokument županijske razine kojemu direktno doprinosi LRS LAG-a Strossmayer je Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. Doprinos LRS mjeri se putem indikatora isporuka (*outputa*) na razini mjera kojima se kumulativno mjeri ostvarenje rezultata postizanja strateških ciljeva (indikatori rezultata).

Shema usklađenosti LRS s relevatnim nadređenim strateškim razvojnim dokumentima RH		
	LRS - SC1/M1.1	**LRS - SC2/M2.2**
ZPP (opći ciljevi) 2014. - 2020.	C1 poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno - prerađivačku industriju C2 Osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora	C3 Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.
Prioritet /Fokus područje PRR 2014.-2020.	P2/FP-2A	P1/FP-1A, 1B, 1C; P6/FP-6A, 6B
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina	C1;C4 C3 Promocija poduzetništva C5 Poboljšano poslovno okruženje
Strategija razvoja društvenog poduzetništva RH 2015.-2020.		C3 Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja C4 Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj te informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje	C2 Novo zapošljavanje; C3 C4 Povećanje turističke potrošnje

Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020.	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba	C1, C2 C3 Uspostavljanje koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, te sustava praćenja i evaluacije
Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020.	SC 3 Povećanje konkuretnosti gospodarstva i zaposlenosti	SC1 Unaprjeđenje kvalitete života SC2 Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora SC4 Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem

4.7 Opis odabira projekata na razini LAG-a[9]

Metodologija odabira projekata na razini LAG-a temeljem provedbe osmog načela CLLD pristupa lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (decentralizirani pristup provedbe lokalnog razvoja) detaljno se definira internim procedurama organizacije koje odobrava nadležno tijelo LAG-a. Temelj za decentraliziran postupak upravljanja javnim sredstvima iz podmjere 19.2 PRR od strane LAG-a, odnosno odobrenje projekata krajnjih korisnika (nositelja projekata), predstavlja Pravilnik za provedbu Mjere 19, podmjera 19.2, 19.3 i 19.4 (NN 96/2017), (u daljnjem tekstu: Pravilnik), Ugovor za provedbu LRS i slijedni Sporazum o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera s pripadajućim prilogom, koji sklapaju LAG i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (dalje: APPRRR), a kojim su definirane funkcije i odgovornosti LAG-a i APPRRR-a te Smjernicama za provedbu postupka odabira projekata objavljenim od strane APPRRR-a. U ovom poglavlju okvirno je opisan postupak odabira projekata koji se, sažeto, sastoji od sljedećih aktivnosti:

Priprema i objava LAG Natječaja

LAG administratori (stručna služba odnosno ured LAG-a uz ev. potporu vanjskih suradnika, prema potrebi) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti korisnika i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove podnošenja Zahtjeva za potporu ; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavati će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAG-a, LAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, prilozima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Obzirom na regulatorni okvir za provedbu podmjere 19.2 od strane nadležnog tijela - natječaj za dodjelu sredstava za pojedini tip operacije raspisuje se samo ukoliko je APPRRR aktivirao sukladan tip operacije. Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova LAG-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba

[9] Izmjena sukladna Pravilniku za provedbu Mjere 19, podmjera 19.2, 19.3 i 19.4 (NN 96/2017, 53/2018) i Smjernicama za provedbu postupka odabira projekata objavljenim od strane APPRRR-a.

biti će propisana samim natječajem, dok će, prije početka zaprimanja Zahtjeva za potporu , LAG provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za iste.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektni prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese LAG-a. Način podnošenja Zahtjeva za potporu jasno će biti naznačen u LAG Natječaju. Otvaranje Zahtjeva za potporu pristiglih na LAG natječaj obavlja Povjerenstvo kojeg imenuje Upravni odbor LAG-a. Povjerenstvo čini njegov Predsjednik te LAG administratori.

Nakon zaprimanja Zahtjeva za potporu provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu (tzv. Analiza 1) u postupku odabira projekata za provedbu LRS. Tijekom ove faze, LAG može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane korisnika koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti Zahtjeva za potporu , prihvatljivosti korisnika te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza (Analiza 2) koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijava od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor LAG-a, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama LAG-a i kriterijima odabira definiranim LRS. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor, zatim, provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, korisnici imaju mogućnost prigovora Nadzornom odboru LAG-a. Odluke Nadzornog odbora moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane UO LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, Zahtjev za potporu se vraća u administrativnu obradu.

Popis projekata koji su odabrani od strane LAG-a biti će objavljen na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv korisnika , naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavljaju se na natječaj APPRRR-a za provedbu LRS, putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobren projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS i LAG Natječajem, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu.
Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a Strossmayer.

5. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS

Proces izrade LRS LAG-a Strossmayer započeo je u siječnju 2016. i trajao do lipnja 2016. godine. Postupak se zasnivao na osnovnim načelima LEADER/CLLD pristupa kojim se provodio čitav postupak: razvoj utemeljen na značajkama lokalnog područja; primjena pristupa *odozdo prema gore* – prema stvarno iskazanim potrebama i mogućnostima budućih krajnjih korisnika (nositelja projekata); funkcioniranje lokalnog partnerstva (LAG) – došenje zajedničkih odluka temeljem konsenzusa i uvažavanja svih razvojnih dionika, posebno iz osjetljivih skupina društva; poticanje primjene inovacija u pristupu lokalnom razvoju; poticanje integriranog i multisektorskog pristupa u izradi LRS a posebno pri decentraliziranom odlučivanju odnosno odabiru projekata koje će podržati lokalno razvojno

parterstvo; umrežavanje i suradnja. U procesu izrade LRS sudjelovali su vanjski stručnjaci koji su kroz konzultacijski proces, s članovima lokalnog razvojnog partnerstva i širom javnosti, vodili izradu LRS. Samoj izradi LRS prethodio je postupak analize stanja LAG-a Strossmayer i razvoja programa za jačanje organizacijske strukture LAG-a, kao i proces animacije stanovništva LAG-a o pripremama za izradu LRS i prijavu na natječaj za provedbu Podmjere 19.2. U prvom animacijsko-edukativnom ciklusu sudjelovao je 141 lokalni dionik, a u tome razdoblju je LAG povećao za 100% broj svojih članova te, u proces izrade LRS, ušao sa 76 članova LAG-a. Na uvodnim radionicama za razvoj kapaciteta, svi sudionici upoznali su se sa osnovnim načelima LEADER/CLLD programa u RH i EU, povijesti LEADER-a, te iskustvima i primjeni dobre prakse hrvatskih LAG-ova. Kroz ovaj proces je ustrojen ured LAG-a, reorganiziran Upravni odbor s 22 na 11 članova u cilju bolje koordinacije i veće efikasnosti, te zaposlena voditeljica LAG-a. Paralelno su provođeni konzultativni sastanci s predstavnicima jedinica lokalne samouprave koji su upoznati sa standardima LEADER/CLLD-a, te se aktivno uključili u izradu LRS. Suradnja vanjskog stručnjaka s uredom LAG-a provođena je konstantno, konzultativnim sastancima, usmenom komunikacijom i komunikacijom putem elektronske pošte, a sva događanja u LAG-u usmjeravana su prema stanovnicima LAG-a posredstvom web stranice LAG-a i web stranica jedinica lokalne samouprave te ciljanim informiranjem javnosti posredstvom lokalnih i regionalnih medija. Proces izrade LRS imao je dva ciklusa javno organiziranih radionica, pri čemu je izabrano središte događanja u naselju Satnica Đakovačka za provedbu 3 ključne tematske radionice (uvod u izradu strategije LAG-a Strossmayer, radionica osnovne i SWOT analize i radionica definiranja tipova, operacija, mjera i aktivnosti s definiranjem modela ocjenjivanja i kriterija za provedbu LRS s razradom akcijskog i financijskog plana). Između ove tri ključne radionice organiziran je i ciklus sa 8 terenskih predavanja i radionica na kojima je omogućeno svim lokalnim dionicima u svim jedinicama lokalne samouprave članicama LAG-a izravno sudjelovanje u procesu razrade svih sadržaja LRS. Na ovim terenskim i tematskim radionicama sudjelovalo je 93 lokalna dionika iz sva tri sektora: javnog, civilnog i privatnog. Kako se, u fazi jačanja kapaciteta LAG-a, provelo dobro informiranje o vrijednostima LEADER/CLLD pristupa, došlo je do kvalitetne suradnje sva tri sektora s interesom za ostvarenje zajedničkih razvojnih ciljeva. Pri tome je značajno što su svi članovi Skupštine bili aktivno uključeni u sve faze procesa izrade i imenovani su u prošireni stručni radni tim za izradu LRS kojim je koordinirao uži stručni radni tim sastavljen prema sektorskom kapacitetu LAG-a i osnažen vanjskim savjetnicima. Svaka pojedina faza izrade LRS, nakon konzultacijskih procesa na svim razinama, razmatrana je na Upravnom odboru, te je potom sastavljano koordinacijsko izvješće sa glavnim smjernicama izrade LRS, naročito kod izrade i definiranja tipova operacija, mjera, aktivnosti, strateških ciljeva, financijskog planiranja, akcijskih planova i kriterija odlučivanja i provedbe LRS. Na terenskim radionicama provođena je praktična edukacija svih lokalnih dionika o načinu definiranja projekata te ispunjavanja obrasca za prikupljanje projektnih ideja, koji je postavljen na web stranicu LAG-a i web stranice jedinica lokalne samouprave. Za potrebe lokalnih dionika organiziran je i ciklus individualnih konzultacija i intervjua pri izradi Baze projektnih ideja. Proces provedbe izrade LRS prikazan je u sistematiziranom prikazu.[10]

Poglavlje/	Aktivnosti i korištene metode/2016.	Broj

[10] Napomena: Dodatak 6. uklonjen je temeljem Uredbe (EU) 2016/679 Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) i slijedne nacionalne regulative, podaci i dokumenti koji sadrže osobne podatke sudionika aktivnosti LAG-a nisu javno dostupni bez pisanog zahtjeva primatelja/treće strane te privole sudionika. Rodna i sektorska struktura sudionika prikazani su u tablicama u okviru LRS, u ovom poglavlju.

Tema		sudionika
Metode: sastanci, audio-vizualna prezentacija (predavanja i radionice), izlaganje, intervjui (sjednice i uredski rad), korespondencija (dokumentacija), web stranica LAG-a i JL; strukturirani intervjui (baza projektnih ideja / baza podataka za analizu stanja), ankete (baza projektnih ideja), strukturirani upitnici (baza podataka za analizu stanja), statistička metoda (obrada podataka) analogijska i kauzalna indukcija, metoda analize, deskriptivna metoda (SWOT).		
Pripremne radnje	Veljača: Održan radni sastanak predstavnika LAG-a i koordinatora procesa za izradu LRS, tijekom veljače, dogovoren način provedbe aktivnosti. Pokretanje aktivnosti na reorganizaciji LAG-a Strossmayer od 05.02.2016.. Organizacija sastanaka s predstavnicima jedinica lokalne samouprave, dogovor o razvoju LAG-a (8 sastanaka). Ožujak: Animacija lokalnih dionika kroz prvi ciklus predavanja i radionica (ukupno održano 8) na čitavom području LAG-a u razdoblju 01.03. do 04.04. sa 141 lokalnim dionikom, na temu ”Priprema članova LAG-a Strossmayer za sudjelovanje u procesu izrade Lokalne razvojne strategije LAG-a Strossmayer. Održano dodatnih 8 radnih sastanaka s predstavnicima JLS, dogovorene tehnike i modeli suradnje. Održano 8 uvodnih predavanja na čitavom području LAG-a o provedbi LEADER programa u RH i iskustvima provedbe LAG-ova u razdoblju IPARDA Mjere 202, upoznavanje Mjere 19 PRR. Travanj: Skupština za prijem novih članova održana 07.04.2016., povećanje na 76 članova, izabran novi Upravni odbor sa 11 članova. Novi ciklus konzultacijskih sastanaka s predstavnicima jedinica lokalne samouprave (8 sastanaka) radi koordinacije potpore LRS, određene osobe za kontakt, definiran način praćenja informacija i komuniciranja među dionicima iz javnog sektora, LAG-a i koordinatora provedbe.	141
Uvodna radionica za izradu LRS	Po održavanju Skupštine LAG-a na kojoj je primljeno novo članstvo (76 članova skupštine), održana je 07.04. uvodno predavanje i radionica za izradu LRS LAG-a Strossmayer po LEADER/CLLD metodologiji. Na predavanju je predstavljena Mjera 19, tipovi operacija, mjere i aktivnosti, Pravilnik Podmjere 19.1 i način izrade LRS, na radionici je provedena analiza mjera i tipova operacija, te obrađen obrazac za prikupljanje projektnih ideja, lokalni dionici sva tri sektora upoznati s detaljnim planom izrade LRS. Osnovan radni tim za izradu LRS s predstavnicima sva tri sektora,predstavnicima upravljačkih tijela LAG-a i koordinatorom provedbe izrade LRS. Obrada dokumentacije i sadržaja za osnovnu analizu.	27
Analiza stanja, razvojnih potreba i mogućnosti, uz izradu	Provedba terenskih aktivnosti za analizu stanja i osnovnu analizu. Postupak prikupljanja službenih podataka temeljem kojih bi se utvrdilo stvarno stanje na cijelom području LAG-a i stvorila osnova za izradu SWOT analize, Osnovan Stručni tim za izradu LRS (uži tim) kojeg vodi UO LAG-a, formiran ured LAG-a Strossmayer. Proširenu radnu	34

SWOT analize	skupinu čine članovi Skupštine i predstavnici jedinica lokalnih samouprava, javnih poduzeća i ustanova s područja LAG-a. Provedena analiza stanja, utvrđivanje razvojnih potreba i mogućnosti. Završna radionica osnovne i SWOT analize održana 23.05 2016.	
Izrada baze projektnih ideja, definiranje projekata u svrhu definiranja tipova operacija, mjera i ciljeva LRS	Aktivnosti: u travnju i svibnju na predavanjima i radionicama, te u uredu LAG-a prikupljeno je 243 projektne ideje o kojima se u uredu LAG-a Strossmayer raspravljalo s podnositeljima obrazaca kao budućim potencijalnim nositeljima projekata. Na osnovu baze projekata, analizi stanja i SWOT analizi određivani su okviri za planiranje tipova operacija, mjera, aktivnosti i strateških ciljeva kroz organizaciju konzultativnih radnih sastanaka radnog tima za izradu LRS s predstavnicima sektora članova LAG-a, kao podloga za izradu akcijskog plana provedbe LRS. U Okviru ove grupe aktivnosti osmišljene su teme i ciljevi potrebnih projekata suradnje.	243 projektne ideje uz prateće konzultacije
Definiranje vizije,tipova operacija, mjera i ciljeva s pratećim indikatorima i kriterijima odabira projekata	Svibanj: Organizirano 8 terenskih radionica za prikupljanje informacija u lokalnim sredinama, uz uključenje svih lokalnih dionika, učestvovalo 93 lokalna dionika u svim jedinicama lokalne samouprave, predstavljene detaljno sve Mjere i tipovi operacija u okviru Podmjere 19.2, napravljen izbor mjera prema lokalnom interesu i potrebama, provedena detaljna obrada obrazaca za projektne ideje. Završna radionica za definiranje vizije, tipova operacija, mjera i ciljeva održana 18.06.2016. izabrani strateški ciljevi i definiran način i aktivnosti provedbe LRS.	93
Izrada akcijskog i financijskog plana, načina praćenja i provedbe LRS	Osnovni nacrt akcijskog plana s privremenim gantogramom utvrđen je na radionici održanoj 16.06.2016. U ovom razdoblju je i ured LAG-a, u suradnji s vanjskim stručnim suradnicima, pripremio dokument praćenja provedbe LRS koji je definiran sukladno određenim indikatorima i utvrđenim obveznim izvješćivanjem prema nadležnim tijelima (na nacionalnoj razini). U skladu s prikupljenim podacima u bazi projektnih ideja, kao i konkretiziranim projektima koji su iz, baze projektnih ideja, usklađeni sa SMART postavljenim ciljevima, definiran je akcijski plan s terminskim okvirom. Dvokratno je pripreman i financijski plan sukladno izmijenjenim preliminarnim izračunima alokacija od nadležnog tijela, uz informiranje dionika i budućih potencijalnih prijavitelja projekata LAG-a, za čije je predviđene tipove operacija provedena potrebna korekcija iz postojeće alokacije financijskih sredstava.	21
Finalizacija LRS	Zaključne konzultacije s vanjskim stručnim timom obavljene su tijekom lipnja 2016. S ciljem pojašnjenja pregledanih dijelovi LRS LAG-a Strossmayer kod kojih su uočene potrebe za dopunom informacija budućim ocjenjivačima LRS. Izvršena provjerava kohezivne strukture prijedloga LRS koja je pripremljena za javnu prezentaciju i prihvaćanje od Skupštine LAG-a. Integrirani nacrt LRS LAG-a	7

	Strossmayer dostavljen je članovima Skupštine radi informiranja prije usvajanje LRS.	

Rodna struktura sudionika izrade LRS LAG-a		Interesna skupina, izrada LRS LAG-a, lipanj 2016.		
Muškarci	Žene	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			39	44
67	26	10	41,94%	47,31%
72,04%	27,96%	10,75%	89,25%	

Rodna struktura sudionika izrade prve izmjene LRS LAG-a		Interesna skupina u izradi prve izmjene LRS LAG-a, svibanj 2019.		
Muškarci	Žene	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			9	8
10	9	2	47,36%	42,10%
52,63%	47,36%	10,52%	89,46%	

5.1 Opis partnerstva

U daljnjim tablicama navedena je struktura partnerstva prilikom donošenja LRS u lipnju 2016. te prilikom donošenja prve izmjene LRS u svibnju 2019 te druge izmjene LRS u listopadu 2020. godine.[11]

Struktura partnerstva (Skupštine) LAG-a Strossmayer, lipanj 2016., 76 članova				
Rodna struktura predstavnika članova i članova LAG-a		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
		9	23	44
21	55	11,84%	30,26%	57,90%
27,63%	72,37%		88,16%	

Struktura Upravnog odbora – *tijela za odabir projektnih prijedloga za provedbu* LRS LAG-a Strossmayer, lipanj 2016. / 11 članova			
Rodna struktura		Interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javna	Privatna

[11] Napomena: Dodatak 7. uklonjen je temeljem Uredbe (EU) 2016/679 Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) i slijedne nacionalne regulative, podaci i dokumenti koji sadrže osobne podatke sudionika aktivnosti LAG-a nisu javno dostupni bez pisanog zahtjeva primatelja/treće strane te privole sudionika. Rodna i sektorska struktura partnerstva prikazana je u tablicama u okviru LRS u ovom poglavlju.

		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			3	4
5	6	4	27,27%	36,36%
45,45%	54,55	36,36%	63,63%	

Struktura partnerstva (Skupštine) LAG-a Strossmayer, svibanj 2019._____članova				
Rodna struktura predstavnika članova i članova LAG-a		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
		10%	23	30
24	39	15,87%	36,50%	47,61%
61,90%	38,09%		84,11%	

Struktura Upravnog odbora – *tijela za odabir projektnih prijedloga za provedbu* LRS LAG-a Strossmayer, svibanj 2019. / 11 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			3	4
6	5	4	27,27%	36,36%
54,54%	45,45%	36,36%	63,63%	

Struktura Nadzornog odbora – *tijela za prigovore na odluke o odabiru projekata za provedbu* LRS LAG-a Strossmayer, svibanj 2019. / 5 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			2	2
2	3	1	40%	40%
40%	60%	20%	80%	

Struktura partnerstva (Skupštine) LAG-a Strossmayer, listopad 2020., 61 član				
Rodna struktura predstavnika članova i članova LAG-a		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
		12	20	29
26	35	19,67%	32,78%	47,54%
42,62%	57,37%		80,32%	

Struktura Upravnog odbora – *tijela za odabir projektnih prijedloga za provedbu* LRS LAG-a Strossmayer, listopad 2020 / 11 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			3	4
6	5	4	27,27%	36,36%
54,55%	45,45%	36,36%	63,63%	

Struktura Nadzornog odbora – *tijela za prigovore na odluke o odabiru projekata za provedbu* LRS LAG-a Strossmayer, listopad 2020. / 5 članova				
Rodna struktura		Interesna skupina		
Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
		Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			2	2
3	2	1	40%	40%
60%	40%	20%	80%	

6. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan prikazuje gantogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) za postizanje očekivanih rezultata strateških ciljeva LRS, u programskom razdoblju 2014.-2020. Akcijski plan ujedno sadrži i planirani broj projekata u navedenom programskom razdoblju, za čije se prikupljanje planiraju otvoriti javni pozivi (natječaji) LAG-a za provedbu LRS (sukladno Bazi prikupljenih projektnih ideja).

SC/M/TO	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno projekata
SC1	N/A	N/A	0	0	0	4	20	24
M1.1	N/A	N/A	0	0	0	4	20	24
TO1.1.1	N/A	N/A	0	0	0	0	11	11
TO1.1.4	N/A	N/A	0	0	0	4	9	13
SC2	N/A	N/A	0	0	0	1	9	10
M2.2	N/A	N/A	0	0	0	1	9	10
TO2.2.1	N/A	N/A	0	0	0		8	8
TO2.2.2	N/A	N/A	0	0	0	1	1	2
TO2.2.3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

7. Način praćenja i procjene provedbe LRS

Praćenje provedbe LRS LAG-a Strossmayer obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, kriterije ocjenjivanja te indikatore za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti prioriteta i mjera, odnosno tipova operacija/projekata kojima se provode. Stalno praćenje i vrednovanje provedbe sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Provedba Strategije je stalan proces. Temeljne značajke procesa, jednako kao i u procesu izrade LRS, odnose se na suradnički, timski pristup te participativno odlučivanje i dijalog na svim razinama, ali i na preuzimanju odgovornosti za ostvarivanje postavljenih ciljeva i zadaća. Za provedbu praćenja strategije i njezino vrednovanje, LAG će:

- ✓ uspostaviti aktivnu bazu podataka o stanju u prostoru i bazu projektnih ideja za realizaciju mjera/tipova operacija LRS, koja u sebi sadrži bazu podataka o stanju projekata (projektnim prijedlozima, projektima u provedbi te završenim projektima),
- ✓ uspostaviti kriterije odabira i indikatore praćenja odabranih projekata za provedbu,
- ✓ pripremati i analizirati različite vrste izvješća (kvalitativnih i kvantitativnih, odnosno, narativnih i financijskih) o provedbi LRS,
- ✓ pripremati godišnja i *ad – hoc* narativna i financijska izvješća, s godišnjim planom za slijedeću programsku godinu, koja voditelj LAG-a i UO podnose Skupštini LAG-a,
- ✓ organizirati sastanke UO, koji obuhvaćaju izvještaje o radu i financijska izvješća provedbe LRS i planiranje aktivnosti i financiranja za naredno kvartalno razdoblje,
- ✓ provesti sustav edukacije za provedbu samoanalize i vanjskog vrednovanja,
- ✓ voditi redovite mjesečne sastanke voditelja i predsjednika LAG-a (aktualnosti, bilješke) te stalno komunicirati s javnosti.

Za praćenje i vrednovanje provedbe LRS prvenstveno je zadužen stručni voditelj LAG-a, zaposlenici stručne službe LAG-a odnosno LAG administrator te Predsjednik, Upravni odbor te vanjski stručnjak koji provodi vanjsko vrednovanje. Ured i svi članovi lokalnog razvojnog partnerstva, kao i vanjski stručnjak za vrednovanje LRS, trebaju imati u vidu procjenjene rizike provedbe LRS koji su definirani tijekom izrade te planirati i provesti mjere ublažavanja kako bi se isti umanjili. (Rizici provedbe i mjere za njihovo ublažavanje nalaze se u Dodatku 8.). Strategiju provode članovi lokalnog razvojnog parnerstva, ured (stručna služba) LAG-a i partneri LAG-a. UO ima zadaću razvoja i provedbe kriterija i kontrolu procedura za odabir projektnih prijedloga koje će se financirati u okviru provedbe LRS. Voditelj LAG-a odgovoran je za provedbu zadaća i odluka Upravnog odbora te provedbu odluka članova Skupštine, kao i učinkovitu provedbu Strategije. Voditelj LAG-a odgovoran je za prikupljanje, pregled dokumentacije, nadopunu dokumentacije, provedbu LRS. Predsjednik je zadužen za organiziranje i vođenje svih aktivnosti praćenja i mjerenja učinaka provedbe. Sve aktivnosti tijekom provedbe LRS prate narativna (kvalitativna) i financijska (kvantitativna) izvješća s pratećim potpisnim listama ciljanih korisnika i medijskom arhivom (foto/video). Pregled organizacije i evaluacije strategije vidljiv je u sljedećoj tablici:

	Praćenje LRS	**Vrednovanje LRS**
Organizira	Upravni odbor	Upravni odbor
Odgovorno tijelo	Ured, stručna služba, LAG-a (LAG administrator)	Vanjski stručnjaci
Sadržaj praćenja	Statistika prijava projekata Terminski plan objave natječaja Statistika uspješnosti provedbe projekata Efikasnost korištenja proračuna Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	Godišnja izvješća o praćenju Rezultati i učinci provedenih projekata

	Doprinos projekata krajnjih korisnika i projekata suradnje svim pokazateljima i ciljevima LRS	
Periodičnost izvještavanja	godišnje i *ad-hoc* (prema potrebi)	3 godine (2019., po završetku aktivnosti 2018.; 2024., po završetku svih aktivnosti provedbe LRS; *ex post*)
Tijelo koje odobrava izvješće	Upravni odbor	Skupština
Svrha izvješća	Praćenje uspješnosti strategije te potreba za nadopunom LRS Priprema godišnjeg plana provedbe strategije	Revizija strategije

Način upravljanja provedbom, nadzora provedbe i ocjenjivanja uspješnosti provedbe strategije prikazani su kroz uloge i odgovornosti pojedinih organizacija i skupina u provedbi lokalne razvojne strategije. Uloge su podijeljene u četiri skupine: donošenje odluka, nadzor, praćenje i izvještavanje te provođenje aktivnosti unutar mjera.

Tijelo LAG-a	**Razina odgovornosti i aktivnosti**	
Skupština	Donošenje odluka	Usvajanje prijedloga LRS; Godišnja odluka o uspješnosti provedbe temeljem izvješća LAG-a i predsjednika LAG-a.
Upravni odbor	Nadzor provedbe LRS	Kontinuirano prati i nadzire provedbu temeljem izvješća LAG-a i predsjednika LAG-a. Savjetuju, korigiraju i odlučuju o prioritetnim projektima.
Predsjednik	Nadzor provedbe LRS	Pruža potporu uredu (stručnoj službi) LAG-a odnosno LAG administratorima, kontinuirano nadzire uspješnost provedbe te nadzire izvješćivanje javnosti i UTMP/APPRRR o godišnjim ili ad-hoc (po potrebi) rezultatima provedbe.
Ured (stručna služba) LAG-a Strossmayer odnosno LAG administrator	Praćenje i izvješćivanje te provedba aktivnosti unutar mjera	Prikuplja informacije o pokazateljima u skladu s mjerama i ciljevima LRS. Provodi aktivnosti unutar djelokruga rada ureda. Zaduženi za prikupljanje baze projekata, koordinaciju i praćenje provedbe (prikupljanje informacija o pokazateljima u skladu s mjerama) te redovito izvješćivanje o rezultatima.

7.1 Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRS

Krovni pokazatelji očekivanih rezultata (Pravilnik za provedbu Mjere 19, NN 96/2017, 53/2018; CMES/CMEF) navedeni su na razini ciljeva u dok se u Dodacima 3. i 4. nalazi dodatno cjelokupan pregled detaljnih pokazatelja učinka LRS putem pokazatelja rezultata i izlaznih pokazatelja (pokazatelji isporuka) strateških razvojnih ciljeva, mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija. Pregled detaljnih pokazatelja učinka LRS putem pokazatelja

rezultata i izlaznih pokazatelja (pokazatelji isporuka) strateških razvojnih ciljeva, mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija. Indikatori učinka LRS promatraju efekt dugoročnog utjecaja na razvoj lokalnog područja koje obuhvaća LAG.

Pokazatelji (indikatori) učinka ukupne LRS promatraju se u kontekstu njezina doprinosa postizanja ciljevima ZPP-a. Indikatori učinka na postizanje ciljeva ZPP-a (*CAP evaluation and monitoring indicators*[12] - 16[13] indikatora) koje možemo izdvojiti na mjerljiv način primjenjiv putem ove LRS su slijedeći:

- Porast prihoda iz poljoprivrednog poduzetništva putem sufinanciranih projekata: za 15%
- Povećanje zapošljavanja koje utječe na smanjenje nezaposlenosti: 4 kreirana radna mjesta putem provedbe LRS
- Povećanje BDP-a u ruralnom području obuhvaćenom LAG-om: do 2%

Vrednovanje provedbe ukupne LRS putem krovnih indikatora rezultata 2018. te do kraja programskog i realizacijskog razdoblja 2023. (provedbe vrednovanja 2019. i 2024.).

Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja *(result indicators)- Pravilnik[14], CMES/CMEF*									
		Planirana financijska alokacija (%)		Ukupan broj odobrenih/sufinanciranih projekata		Ukupna javna sredstva odobrenih projekata (2018.)/isplaćenih projekata (2023.), (EUR)		Broj kreiranih radnih mjesta putem odobrenih/sufinanciranih projekata	
		Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni
Godina vrednovanja		2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.
UKUPNO LRS	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	10	100	0	34	93.712,50	937.125,00	4	4
Prema strateškom cilju LRS i podmjerama PRR									
SC 1	Ukupno LRS	0	42,16	0	24	0	395.161,36	0	2
	19.2	0	55,34	0	24	0	395.161,36	0	2
SC 2	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	10	57,83	0	10	93.712,50	541.963,64	2	2
	19.2	0	44,65	0	8	0	318.838,64	0	0
	19.3	0	100	0	2	0	35.700,00	0	0
	19.4	50	100	N/A	N/A	93.712,50	187.425,00	2	2

Praćenje provedbe LRS putem pokazatelja isporuka (*output indicators*) za praćenje postizanja pokazatelja rezultata. LEADER pokazatelji (*CAP evaluation and monitoring indicators*[15]) označeni su *.[16]

P[17]/ PRR	FP [18]	Naziv pokazatelja	CVP[19] 2018.	CVP 2023.	TO LRS	TO PRR	M LRS	M/PM PRR	SC LRS
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	0	3	2.2.2	19.3.2	2.2	19.3	2
1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i	0	30	2.2.2	19.3.2	2.2	19.3	2

[12] Uredba (EU) 834/2014 od 22.06.2014, Uredba (EU) 808/2014 od 17.06.2014.
[13] http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm
[14] Promjene u planiranim indikatorima provedene su radi kašnjenja provedbe LRS, promjena na nacionalnoj razini koje su uzrokovale pad interesa krajnjih korisnika te usklađenja s Pravilnikom za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017, 53/2018) i Ugovorenim financijskim alokacijama za provedbu LRS.
[15] Uredba (EU) 834/2014 od 22.06.2014, Uredba (EU) 808/2014 od 17.06.2014.
[16] Promjene u planiranim indikatorima provedene su radi kašnjenja provedbe LRS, promjena na nacionalnoj razini koje su uzrokovale pad interesa krajnjih korisnika te usklađenja s Pravilnikom za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017, 53/2018) i Ugovorenim financijskim alokacijama za provedbu LRS.
[17] P-Prioritet
[18] FP – Fokus (žarišno) područje
[19] CVP-Ciljna vrijednost pokazatelja

		inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima							
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	4	10	2.2.3	19.4.1	2.2.	19.4	2
1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	40	100	2.2.3	19.4.1	2.2	19.4	2
1	1B *	Broj projekata međuteritorijalne suradnje (nacionalna razina) (19.3.- 19.3.1 + 19.3.2)	0	2	2.2.2	19.3.2	2.2	19.3	2
1	1C	Broj organiziranih aktivnosti cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	2	6	2.2.3	19.4.1	2.2.	19.4	2
1	1C *	Broj sudionika u sudionika u programima cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	20	60	2.2.3	19.4.1	2.2.	19.4	2
2	2A *	Broj PG kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	0	11	1.1.1	4.1.1	1.1	4/4.1	1
2	2A *	Broj PG-a koja su dobili potporu za razvoj malih PG	0	13	1.1.4	6.3.1	1.1	6/6.3	1
6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	0	3	2.2.2	19.3.2	2.2.	19.3	2
6	6A	Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	0	30	2.2.2	19.3.2	2.2	19.3	2
6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	2	8	2.2.3	19.4.1	2.2.	19.4	2
6	6A	Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	20	80	2.2.3	19.4.1	2.2	19.4	2
6	6B	Broj animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	5	20	2.2.3	19.4.1	2.2.	19.4	2
6	6B	Broj sudionika animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju	50	200	2.2.3	19.4.1	2.2	19.4	2

		lokalnog razvoja u ruralnim područjima							
6	6B *	Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura	0	40	2.2.1	7.4.1		7/7.4	2

8. Opis sposobnosti provedbe LRS

8.1 Povijest organizacije i dosadašnja iskustva LAG-a u provedbi projekata

LAG Strossmayer osnovan je na osnivačkoj skupštini u Đakovu 01.10.2013. godine, ali djelatnost LAG-a bila je na niskoj razini održivosti, do potkraj 2015. godine, kada je nova uprava pokrenula proces za izradu LRS i prijavu na provedbu Mhere 19. Kako LAG nije imao razvijenu organizacijsku strukturu, niti je imao potrebne ljudske resurse za provedbu svojih aktivnosti, u 2015. godini nije dosegao potrebnu razinu razvoja i neuspješno se kandidirao na natječaj za provedbu podmjere 19.1. Nova uprava pokrenula je proces razvoja ljudskih resursa i stupila u kontakt s vanjskim savjetnicima za LEADER program i razvoj neprofitnih organizacija, te je, nakon razrade plana razvoja LAG-a, pokrenut proces jačanja organizacijske strukture i ukupnog razvoja. Kroz kratko vrijeme, tijekom veljače i ožujka 2016., LAG je sastavio kvalitetan koordinacijski tim, koji je proveo animaciju i informiranje stanovništva LAG područja, te na skupštini izabrao novi Upravni odbor i povećao broj članova skupštine te definirao strateške ciljeve razvoja LAG-a u 2016., izradio plan aktivnosti i financijski plan, te osigurao dovoljna sredstava za kvalitetnu provedbu i financiranje svih aktivnosti u 2016. LAG Strossmayer danas ima 61 člana Skupštine, 11 članova Upravnog odbora te 5 članova Nadzornog odbora. Ima stručni savjet za razvoj LAG-a, u kojemu su predstavnici lokalnih i regionalnih organizacija i institucija, te predstavnici svih jedinica lokalne samouprave LAG područja. U ovom razdoblju osnovan je ured LAG-a, zaposlena voditeljica LAG-a, izrađen vizualni identitet LAG-a, uređena web stranica LAG-a. LAG je potaknuo razvoj volonterstva u LAG-u, prikupljena su i financijska sredstva za razvoj svih aktivnosti. Kroz proteklo vrijeme LAG je izradio i LRS, te se pripremio za natječaj za Podmjeru19.2.

LAG Strossmayer, zbog organizacijskih problema, nije u razdoblju od osnivanja do početka 2016. imao iskustava u pripremi i provedbi projekata, ali je, u razdoblju reorganizacije LAG-a u Skupštinu, a posebice u Upravni odbor LAG-a, ušao relevantan broj stručnih i kompetentnih osoba sa iskustvom u pripremi i izradi projekata na lokalnoj i regionalnoj razini (udruge, JLS i privatni sektor koji su išli na natječaje APPRR-a, IPARD za JLS i nacionalne natječaje za udruge).

U svrhu ostvarivanja ciljeva definirane su i djelatnosti LAG-a: mobilizacija članova Udruge na lokalnoj razini; izrada lokalne razvojne strategije; provedba lokalne razvojne strategije prema LEADER pristupu „odozdo prema gore“; ostvarivanje suradnje s drugim udrugama i organizacijama radi ostvarivanja ciljeva Udruge utvrđenim statutom; poticanje suradnje s drugim zajednicama; razmjena i prijenos iskustava; pomoć u izgradnji kapaciteta članova lokalne zajednice kako bi mogli svoja znanja i iskustva - širiti dalje i tako njegovati društveni kapital zajednice; promicanje inicijativa za povezivanje članova Udruge u svrhu usvajanja znanja i vještina na individualnoj i skupnoj razini; poticanje sudjelovanja zajednice u razvoju društvenih i gospodarskih aktivnosti; poticanje rasprava o potrebama u zajednici; promicanje provedbe međunarodnih projekata suradnje; pomoć članovima zajednice u organizaciji događanja i konferencija za informiranje o ciljevima i djelovanju Udruge prema LEADER načelima; pomoć u organizaciji seminara o radu Udruge i radionica za članove Udruge iz područja djelovanja Udruge; pomoć u članovima Udruge u organizaciji sajmova i izložbi iz područja djelovanja Udruge; promicanje koncepta održivog razvoja boljom primjenom ruralnih i regionalnih politika EU pristupom „odozdo prema gore“; pripreme LAG područja

za korištenje strukturnih fondova EU; praćenje zakonske regulative i objave javnih natječaja vezanih uz razvojne mogućnosti i informiranje subjekata koji djeluju u okviru LAG-a o postojećim mogućnostima; poticanje drugih inicijativa koje su osmišljene za postizanje ciljeva Udruge utvrđenim statutom, sukladno zakonu i LEADER načelima; organiziranje javnih tribina, okruglih stolova, kampanja, radionica, izložbi, sajmova i drugih manifestacija (Dan LAG-a) te ostalih zabavnih i rekreacijskih djelatnosti; izdavačka djelatnost u skladu s posebnim propisima radi ostvarivanja ciljeva Udruge i poticanje interesa mladih radi njihovog ostanka na ruralnom području.
LAG Strossmayer nema prijašnjih iskustava u provedbi projekata izvan mjere LEADER jer je novoosnovan, odnosno nije pravnim slijednikom nekom prethodnom LAG-u.

8.2 Kapaciteti za provedbu LRS

Provedba LRS LAG-a Strossmayer može se pratiti kroz nekoliko međusobno ovisnih grupa aktivnosti, odnosno radnih paketa u provedbi projekta (LRS LAG-a) u kojima svako tijelo LAG-a ima svoju ulogu. Grupe aktivnosti su: prikupljanje i priprema projektnih prijedloga – potpora krajnjim korisnicima; odabir projektnih prijedloga; provedba projekata i monitoring provedbe; animacijske aktivnosti te aktivnosti suradnje. Horizontalni elementi koji su ključni za uspješnu provedbu grupa aktivnosti su administracija i praćenje i vrednovanje. Administracija se odnosi na osiguravanje dovoljnog ljudskog kapaciteta za provedbu LRS sukladno definiranim provedbenim okvirom i procedurama te upravljanjem projektnim ciklusom projekata koji su predviđeni za financiranje kroz LRS. Određeni ljudski kapaciteti nužni su i za provođenje unutarnjeg i vanjskog vrednovanja provedbe strategije sukladno postavljenim procedurama u cilju praćenja učinkovitosti i svrsishodnosti LRS.

RP	Opis radnog paketa, grupe aktivnosti
Prikupljanje projektnih prijedloga	Priprema dokumentacije i natječaja te poziva za dostavu projektnih prijedloga, a prema dinamici danoj u Akcijskom planu za svaku godinu i u skladu s dinamikom raspisivanja natječaja na nacionalnoj razini u sklopu PRR, u okviru pripremnih aktivnosti provode se radionice za potencijalne prijavitelje koje za cilj imaju upoznati korisnike sa uvjetima natječaja te procedurama odabira, ugovaranja i odabira projekata te načina provedbe.
Odabir projektnih prijedloga nositelja projekata	Administrativna kontrola projekata, vrednovanje projekata od strane Ocjenjivačkog odbora, odabir projekata od strane Upravnog odbora, izrada rang listi te moguća provedba žalbenog postupka, konačno odlučivanje Nadzornog odbora, upućivanje odabira prema APPRRR-a te izdavanje Odluke o odobrenju provedbe projekata od strane APPRRR-a.
Provedba projekata	Kontrola provedbe projekata na terenu (monitoring) te sukladnost s nacionalnim propisima vezanim za provedbu projekata koji su financirani kroz PRR i LRS LAG-a, suradnju s korisnicima kako bi im se olakšala provedba i objasnile provedbene procedure, upravljanje projektima na razini LAG-a kao pružatelja potpore.
Animacijske aktivnosti	Aktivnosti ovog radnog paketa odnose se na motiviranje i animiranje lokalne zajednice za uključivanje u aktivnosti LAG-a, ispitivanje stavova o razvojnim prioritetima LAG-a te prikupljanje ideja i prijedloga za daljnje funkcioniranje LAG-a, poticanje na suradnju u radu LAG-a.
Aktivnosti suradnje	Uključuju provedbu projekata međuteritorijalne i transnacionalne suradnje u tematskim područjima definiranim LRS.
Horizontalne (stalne) aktivnosti: Administracija, praćenje, vrednovanje	

8.2.1 Ljudski kapaciteti za provedbu LRS

Lokalna akcijska grupa Strossmayer predstavlja formalno (udruga, skupština udruge) lokalno razvojno partnerstvo različitih multisektorskih dionika formirano za provedbu LEADER/CLLD programa. Članovi partnerstva - Skupštine koju čine predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora izabrali su i potvrdili članove Upravnog odbora. Broj članova i struktura tijela navedeni su u prethodnom poglavlju 5.1. Trenutna organizacijska struktura postavljena je na način da osigurava potrebne kapacitete za provedbu navedenih radnih paketa. Kapaciteti ureda (stručne službe) LAG-a odnosno LAG administratora dodatno će se pojačati zapošljavanjem 2 stručna suradnika nakon odobrenja LAG-a za provedbu LRS. Organigram djelovanja lokalnog partnerstva:

Odgovornosti i obuhvat zadaća odnosno aktivnosti pojedinog tijela LAG-a sukladno radnim paketima za provedbu LRS prikazani su ovom shemom:

Radni paket	Odgovorno tijelo	Područje odgovornosti
Prikupljanje i priprema projektnih dosijea za vrednovanje	LAG administrator[20]	Priprema dokumentacije za objavu natječaja, organizacija i održavanje info-dana, administriranje Baze projekata sukladno internim pravilnicima
	Upravni odbor	Odobrenje nacrta dokumentacije za objavu LAG natječaja
	Skupština	Odobrenje natječajne dokumentacije i objave LAG natječaja
Odabir projekata	LAG administrator	Zaprimanje projekata, provedba administrativne kontrole, priprema projektnih dosjea za ocjenjivanje, priprema rang liste, upućivanje prema Upravnom odboru, priprema dokumentacije o odabranim projektima i slanje prema APPRRR
	Ocjenjivački odbor	Ocjenjivanje pristiglih projekata prema zadanim kriterijima u natječajnoj dokumentaciji, priprema rang liste projekata
	Upravni odbor	Imenovanje Ocjenjivačkog odbora, razmatranje i odobravanje projekata prema izrađenoj rang listi projekata od strane Ocjenjivačkog odbora
	Nadzorni odbor	Odlučivanje o odabiru projekata u sustavu prigovora na odluke Upravnog odbora

[20] LAG administrator ppodrazumijeva stručnu službu, ured, LAG-a te potencijalne vanjske stručnjake koji sudjeluju u administrativnim zadaćama LAG-a.

	APPRRR	Provjera provedbe postupka natječaja i odabira projekata te odabranih projekata LAG-a, odobravanje zahtjeva za potporu i zahtjeva za isplatu provedenih projekata
Provedba projekata	LAG administrator	Organizacija i provedba radionica za krajnje korisnike, praćenje provedbe projekata, stručna pomoć u provedbi projekata
Animacijske aktivnosti	LAG administrator	Organizacija tematskih radionica i info dana LAG-a, intervjui s lokalnim stanovništvom, organizacija konferencija, specijalizirane edukacije za djelatnike, volontere i članove LAG-a kako bi podigli svoje kapacitete i prenijeli znanja i iskustva na lokalnu zajednicu, promoviranje suradnje
Aktivnosti suradnje	LAG administrator	Priprema projekata suradnje, provedba projekata suradnje, umrežavanje LAG-a sa strukovnim organizacijama, lokalnim i regionalnim tijelima, drugim LAG-ovima radi prijenosa dobre prakse i primjenu načela razvoja „odozdo prema gore“
	Upravni odbor	Priprema i prihvaćanje projekata suradnje
	Skupština	Prihvaćanje provedbe projekata suradnje i završnog izvješća
	APPRRR	Odobrenje pripreme i provedbe projekata suradnje, odobrenje isplate prihvatljivih troškova pripreme i provedbe projekata suradnje
Administracija	LAG administrator	Priprema Provedbenog i godišnjeg Akcijskog plana provedbe Strategije, priprema izvješća o radu LAG-a, priprema plana rada LAG-a za naredno razdoblje, komunikacija s nacionalnom Agencijom za plaćanja, koordinacija članstva LAG-a u strukovnim udruženjima
	Upravni odbor	Odobravanje plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada
	Skupština	Potvrđivanje plana provedbe LRS, godišnjeg izvješća o radu i plana rada
	APPRRR	Kontrola prihvatljivosti troškova provedbe LRS, isplata, monitoring rada LAG-a sukladno nacionalnoj regulativi
Vrednovanje i praćenje	LAG administrator	Izrada godišnjeg i *ad-hoc* izvješća o provedbi LRS prema zadanim parametrima (godišnje)
	Upravni odbor	Odobravanje svih izvješća o provedbi LRS
	Skupština	Potvrđivanje godišnjeg izvješća o provedbi LRS
	APPRRR/Ministarstvo poljoprivrede	Smjernice za vrednovanje na razini PRR, kontrola vrednovanja i provedbe (učinaka i rezultata LRS)
	Vanjski stručnjak	Provedba vanjskog vrednovanja provedbe LRS temeljem zadanih parametara vrednovanja te izrada preporuka za daljnju provedbu

8.2.2 Financijski kapaciteti za provedbu LRS i financiranje rada LAG-a

Financijski kapaciteti LAG-a Strossmayer[21] za provedbu LRS temelje se korištenju sredstava koja su na raspolaganju iz Mjere 19, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020., odnosno, za provedbu podmjere 19.2 – Provedba operacija unutar CLLD strategije, podmjere 19.3. – Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a i prateće podmjere 19.4. – Tekući troškovi i animacija, a koji ukupno iznose prema Ugovoru s APPRRR-om 937.125,00 EUR. Za same aktivnosti vezane uz provedbu podmjera 19.3 i 19.4 (TO 2.2.2. i 2.2.3 LRS) iz kojih samo partnerstvo (LAG) ima na raspolaganju za povrat iz javnih sredstava, a prema simulaciji Upravljačkog tijela Programa, iznos od 223.125,00 EUR. Dio sredstava predfinanciranja planira se koristiti iz članarine (samofinanciranje) članova partnerstva, a koja je trenutno na razini 270.000,00 kn/godišnje (ukupno svih članova). Osim članarina, LAG planira koristiti i sustav međufinanciranja NZRCD te kredit ZEF-a i poslovnih banka (u iznosu do 180.000,00 kn/godišnje). Struktura predfinanciranja aktivnosti zasniva se samo na izvoru iz jednog fonda (EPFRR/RH - PRR) kojeg je Republika Hrvatska definirala za provedbu mjere LEADER/CLLD u ruralnom razvoju, do 2020-te godine. Dodatni troškovi provedbe LRS odnose se na provedbu projekata koji će biti sufinancirani putem provedbe podmjere 19.2 (ciljana vrijednost javnog udjela definirana Ugovorom s APPRRR-om je 714.000,00 EUR) točnije, na iznos javne potpore za dodjelu projektima lokalnih razvojnih dionika čije je projekte odabrao LAG. Proračun troškova za provedbu LRS rađen je metodom odozdo prema gore, odnosno, projiciran je prema iskazanim potrebama korisnika tijekom programiranja LRS (baza projektnih ideja, javne konzultacije). Tijekom programiranja potrebnih alokacija prema tipovima operacija LAG se vodio i visinom dozvoljenog inteziteta potpore koja, ovisno o tipu operacije, varira od 50% do 100%. Stoga se financijska potreba realizacije LRS treba promatrati i kroz vlastita sredstva (učešće) korisnika podmjere 19.2. Važno je napomenuti kako LAG neće prihvaćati aplikacije koje su u svojoj ukupnoj vrijednosti projekta veće od 100.000,00 EUR, sukladno važećem Pravilniku za provedbu navedenih podmjera. Tijekom programiranja, posebno se razmišljalo o alokacijama za mjere i tipove operacija za koje ovog trenutka nije poznat provedbeni okvir, odnosno nadležno tijelo nije propisalo provedbenu regulativu, te su iste programirane okvirno. Tipovi operacija LAG-a koji odgovaraju navedenim tipovima operacija nepoznatog provedbenog okvira uneseni su plan provedbe kasnijih godina. Dakle, bez obzira što za njih, razvidno iz analize potreba i mogućnosti razvoja područja te SWOT analize, postoji realna potreba, istovremeno postoji i realna opasnost kako iste neće možda biti otvorene od strane nadležnog tijela ili će njihov provedbeni okvir biti otežan za provedbu putem LRS. LAG ne može sufinancirati aktivnosti planirane ovom LRS putem drugih izvora financiranja, s naglaskom na ESF, bez obzira što je isto bilo očekivano temeljem Partnerskog sporazuma između RH i EU za ovo programsko razdoblje. Lokalno partnerstvo će morati izraditi poseban strateški razvojni dokument za druge izvore financiranja potreba iskazanih putem ovog dokumenta, jer je ovaj, temeljem uputa Upravljačkog tijela Ministarstva poljoprivrede, u potpunosti usmjeren isključivo na jedan izvor financiranja, što je razvidno i iz njegovih obveznih pokazatelja uspješnosti kao i iz usko programiranog financijskog okvira. Iz navedenog je razvidno kako je ova lokalna razvojna strategija projektna aplikacija odnosno, nakon odobrenja od strane nadležnog tijela, postaje projekt koji se provodi od 2016.-2020. a završava 2023.

9. Financijski plan

U prethodnom poglavlju opisani su stručni kapaciteti potrebni za provedbu LRS te je dan okvir potrebnih financijskih sredstava koje je nužno uložiti u ostvarenje zadanih ciljeva i

[21] Usklađenje je provedeno temeljem

prioriteta razvoja. U ovom poglavlju prikazuju se potrebna sredstva za provedbu pojedinog Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija u %/EUR od ukupnih sredstava koji se očekuju kroz provedbu podmjere LRS sukladne 19.2. Tekući troškovi i animacija te potpora provedbi operacija unutar CLLD strategije (19.4) kao i projekata suradnje (19.3) proračunati na temelju intenziteta potpore za ove aktivnosti navedenih u Ugovoru s APPRRR-om.

Sistematiziran prikaz **financijskog plana i potrebe financijskih sredstava za provedbu odabranih projekata** na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:[22]

SC/M/TO	2014. /2015./ 2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno %	Ukupno EUR po podmjerama PRR [1]	Ukupno EUR po SC LRS
SC1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	8,40%	46,94 %	55,34 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	60.000,00	335.161,36		395.161,36	395.161,36
M1.1, %*	0,00%	0,00%	0,00%	8,40%	46,94 %	55,34 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	60.000,00	335.161,36		395.161,36	395.161,36
TO1.1.1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	28,03 %	28,03 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	200.161,36		200.161,36	200.161,36
TO1.1.4,%*	0,00%	0,00%	0,00%	8,40%	18,91%	27,31%		
EUR	0,00	0,00	0,00	60.000,00	135.000,00		195.000,00	195.000,00
SC2,%*		0,00%	0,00%	0,00 %	44,65 %	44,65 %		
EUR		0,00	0,00	0,00	318.838,64		318.838,64	541.963,64
M2.2, %		0,00%	0,00%	%	44,65 %	44,65 %		
EUR		0,00	0,00		318.838,64		318.838,64	541.963,64
TO2.2.1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	44,65 %	44,65 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	318.838,64		318.838,64	318.838,64
				UKUPNO PODMJERA 19.2			714.000,00	
		Valorizira se prema zasebnim doprinosima 2.2.2 i 2.2.3 – prikazuju se zasebno						
TO2.2.2,%**	0,00%	0,00%	0,00%	26,45 %	73,55 %	100% podmjera 19.3	(5% iznosa za podmjeru 19.2)	
EUR	0,00	0,00	0,00	9.440,80	26.259,20		35.700,00	35.700,00
				UKUPNO PODMJERA 19.3			35.700,00	
TO2.2.3,%***	0,00%	25%	25%	25%	25%	100% podmjera 19.4	(25% iznosa za podmjere 19.2+19.3)	
EUR	0,00	46.856,25	46.856,25	46.856,25	46.856,25		187.425,00	187.425,00
				UKUPNO PODMJERA 19.4			187.425,00	
				UKUPNO LRS				**937.125,00**

[1] SC2 je kumulativ iz 19.2, dok se financijski doprinos cilju putem TO 2.2.2 i TO2.2.3 valorizira posebno radi drugog izvora javnih sredstava iz podmjera 19.3 i 19.4

*Provedba planirana unutar sredstava podmjere 19.2

**Za pripremu i provedbu projekata suradnje ugovorena je alokacija od 5% sredstava planiranih kroz javne izdatke za provedbu LRS putem 19.2 u razdoblju 2014. – 2020. godine što iznosi ukupno 35.700,00 EUR. Ovdje je prikaz realizirane alokacije po godinama za Tip operacije 2.2.2

*** Za tekuće troškove i animaciju ugovorena je ukupna alokacija od 25% sredstava planiranih kroz javne izdatke za provedbu LRS (25% 19.2 + 25% 19.3) u promatranim godinama što iznosi ukupno 187.425,00 EUR za razdoblje 2014. – 2020. godina. Ovdje je prikaz planirane alokacije po godinama za Tip operacije 2.2.3. Navedene kalkulacije izrađene su u % prema planiranim sredstvima iz 19.2/19.3.

Sistematiziran prikaz **očekivane financijske realizacije** provedbe odabranih projekata na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:[23]

[22] Izmjena je sukladna Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5750, potpisanim između LAG-a Strossmayer i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

[23] Izmjena je sukladna Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5750, potpisanim između LAG-a Strossmayer i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

SC/M/TO, %/EUR	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno %	Ukupno EUR po podmjerama PRR [1]	Ukupno EUR po SC LRS
SC1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	36,43 %	18,91 %	55,34 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	260.131,36	135.000,00		395.161,36	395.161,36
M1.1, %*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	36,43 %	18,91%	55,34 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	260.161,36	135.000,00		395.161,36	395.161,36
TO1.1.1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	28,03 %	0,00%	28,03 %		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	200.161,36	0,00		200.161,36	200.161,36
TO1.1.4,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	8,40%	18,91%	27,31%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	60.000,00	135.000,00		195.000,00	195.000,00
SC2,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00 %	22,32 %	22,33 %	44,65 %		
EUR	0,00	0,00	0,00		159.419,32	159.419,32		318.838,64	541.963,64
M2.2, %*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00 %	22,32 %	22,33 %	44,65 %		
EUR	0,00	0,00	0,00		159.419,32	159.419,32		318.838,64	541.963,64
TO2.2.1,%*	0,00%	0,00%	0,00%	0,00 %	22,32 %	22,33 %	44,65 %		
EUR	0,00	0,00	0,00		159.419,32	159.419,32		318.838,64	318.838,64
					UKUPNO PODMJERA 19.2			714.000,00	
		Valorizira se prema zasebnim doprinosima 2.2.2 i 2.2.3 – prikazuju se zasebno							
TO2.2.2,%**	0,00%	0,00%	0,00%	26,45 %	73,55 %	0,00%	100% podmjera 19.3	(5% iznosa za podmjeru 19.2)	
EUR	0,00	0,00	0,00	9.440,80	26.259,20	0,00		35.700,00	35.700,00
					UKUPNO PODMJERA 19.3			35.700,00	
TO2.2.3,%***	0,00%	0,00%	0,00%	9,13%	7,12%	3,57%	100% podmjera 19.4	(25% iznosa za podmjere 19.2+19.3)	
EUR	0,00	0,00	0,00	86.328,60	67.346,40	33.750,00		187.425,00	187.425,00
					UKUPNO PODMJERA 19.4			187.425,00	
					UKUPNO LRS				**937.125,00**

[1] SC2 je kumulativ iz 19.2, dok se financijski doprinos cilju putem TO 2.2.2 i TO2.2.3 valorizira posebno radi drugog izvora javnih sredstava iz podmjera 19.3 i 19.4

*Provedba realizirana unutar sredstava podmjere 19.2

**Za pripremu i provedbu projekata suradnje ugovorena je alokacija od 5% sredstava ostvarenih kroz javne izdatke za provedbu LRS putem 19.2 u razdoblju 2014. – 2020. godine što iznosi ukupno 35.700,00 EUR. Ovdje je prikaz realizirane alokacije po godinama za Tip operacije 2.2.2

*** Za tekuće troškove i animaciju predviđa ugovorena je alokacija od 25% sredstava realiziranih kroz javne izdatke za provedbu LRS (25% 19.2 + 25% 19.3) u promatranim godinama što iznosi ukupno 187.425,00 EUR za razdoblje 2014. – 2020. godina. Ovdje je prikaz opravdane alokacije po godinama za Tip operacije 2.2.3. Navedene kalkulacije izrađene su u % prema planiranim sredstvima iz 19.2/19.3.

10. Dodaci

Dodatak 1. Popis jedinica lokalne samouprave s pripadajućim naseljima i brojem stanovnika LAG-a Strossmayer

Dodatak 2. NATURA 2000 na području LAG-a Strossmayer

Dodatak 3. Razrada strateškog razvojnog cilja 1, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije

Dodatak 4. Razrada strateškog razvojnog cilja 2, s pripadajućim mjerama, TO, indikatorima i uvjetima implementacije

Dodatak 5. Kriteriji odabira projektnih prijedloga (zahtjeva za potporu) LAG-a

Strossmayer

Dodatak 6. Analiza rizika prilikom provedbe LRS LAG-a Strossmayer izrađena putem PEST analize